

KI ÉRDEMES A KÖZ BIZALMÁRA?

Elemzés és koncepció-javaslat
a közhasznú szervezetekről
szóló törvény és a kapcsolódó
jogszabályok reformjához

Ki érdekes a „köz” bizalmára?

Elemzés és koncepció-javaslat a közhasznú szervezetekről szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok reformjához

Európai Nonprofit Jogi Központ¹

Budapest, 2011. január

¹ Copyright Európai Nonprofit Jogi Központ (European Center for Not-for-Profit Law, ECNL), 2011. A tanulmány az Ökotárs Alapítvány megbízásából, a Civil-Társ program keretében készült.

Szerzők: dr. Bullain Nilda, az ECNL igazgatója, valamint dr. Gazsi Adrienn és dr. Csanády Dániel, az ECNL megbízott szakértői

Szerkesztette: Móra Veornika, Ökotárs Alapítvány

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	4
Bevezető	7
I. A közhasznúság fogalma és funkciója	9
I.1. A közhasznúság fogalma Európában	9
I.1.1. Civil vagy fél-állami nonprofit szervezetek?	9
I.1.2. Társadalmi vagy állami hasznosság?	9
I.1.3. Honorálás vagy ösztönzés?	10
I.1.4. Közvetett vagy közvetlen kedvezmények?	11
I.2. A közhasznúság fogalma Magyarországon	12
I.2.1. A közhasznúság jelenlegi tartalma	12
I.2.2. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján	13
I.2.3. A fogalom törvényi meghatározásának lehetséges elemei	15
I.3. A közhasznúság funkciója	18
I.3.1. A közhasznúsági törvény eredményei	18
I.3.2. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján	19
I.3.3. A funkciómeghatározás lehetséges irányai	20
I.4. A közhasznúság minősítési rendszere	22
I.4.1. A kétszintű minősítési rendszerrel kapcsolatos kérdések	22
I.4.2. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján	22
I.4.3. A kiemelkedően közhasznú minősítéssel kapcsolatos kérdések	23
II. A közhasznú minősítés megszerzése	25
II.1. Mely szervezetek szerezhetnek közhasznú minősítést?	25
II.2. Indokolt-e a működés „valós” közhasznúságának érdemi vizsgálata?	26
II.2.1. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján	26
II.2.2. A közhasznú minősítés vizsgálatának lehetséges irányai	27
II.3. A közhasznúság bejegyzésével kapcsolatos eljárás	28
III. Működés és gazdálkodás	30
III.1. A közhasznú működés garanciális elemeinek megítélése az interjúk alapján	30
III.1.1. A vezető tisztségviselők összeférhetetlensége	30
III.1.2. A belső felügyelet rendje	30
III.1.3. A működés nyilvánossága	30
III.1.4. A közhasznú gazdálkodás szabályai - profit-felosztás tilalma	31
III.1.5. A vállalkozási tevékenység, a hitelfelvételi és a befektetési tevékenység	31
III.1.6. Politikamentesség	32
IV. Beszámolás és felügyelet	34
IV.1. A beszámolás kérdései	34
IV.1.1. Tartalom, nyilvánosság, szankciórendszer	34
IV.1.2. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján	34
IV.2. A külső felügyelet kérdései	35
IV.2.1. Általános törvényességi felügyelet és a közhasznúság felügyelete	35
IV.2.2. A közhasznúság felügyeletének lehetséges szabályozási irányai	36
V. Kedvezményrendszer	39
V.1. A közhasznú szervezetekre vonatkozó kedvezmények áttekintése és értékelése	39
V.1.1. Tisztán a közhasznú minősítéshez kötődő kedvezmények	39
V.1.2. A közhasznú minősítéshez kötött kedvezmények a szervezet valamely tevékenységére szűkítéssel	41

V.1.3.	A közhasznú szervezetek meghatározott körét megillető kedvezmények (bizonyos közhasznú szervezettípusok)	41
V.1.4.	A szervezettípushoz (jogi formához) kötődő kedvezmények - bizonyos esetben valamely feltétellel	42
V.1.5.	Kedvezményezett tevékenységek (bizonyos esetben meghatározott szervezet típusok)	43
V.1.6.	Célhoz kapcsolódó kedvezmények	44
V.1.7.	A kedvezmény/mentesség alapja egyéb feltétel	45
V.2.	A közhasznú szervezetek kedvezményeivel kapcsolatos reform irányai	45
IRODALOMJEGYZÉK.....		50
I. Függelék.....		53
Interjúk		53
II. Függelék		54
A tanulmányban elemzett jogszabályok jegyzéke		54
III. Függelék.....		57
A nonprofit szervezetekre vonatkozó mentességek és kedvezmények összefoglaló táblázata		57

Vezetői összefoglaló

Az 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről (a továbbiakban: „közhasznúsági törvény”, „Ksztv.”) csak részben váltotta be a hozzá fűzött reményeket; alkalmazása sok tekintetben ellentmondásos. Az Európai Nonprofit Jogi Központ (ECNL) által az Ökotárs Alapítvány felkérésére, a Civil-Társ program keretében megvalósított projekt célja a közhasznúsági törvény társadalmi párbeszédre alapuló felülvizsgálata. A projekt és a jelen tanulmány is abból indul ki, hogy nem csak a törvény, hanem a közhasznúság fogalmának és egész rendszerének felülvizsgálata szükséges ahhoz, hogy valóban hatékony reform-koncepció szülessen.

A közhasznúság fogalmának ma Magyarországon **nincs egyértelmű jelentéstartalma**; a fogalom körüli bizonytalanság a jogalkalmazás zavaraihoz és a jelentéstartalom egyfajta kiüresedéséhez vezetett. A jelenlegi kritériumrendszer formálissá vált, szinte bármely nonprofit szervezet lehet közhasznú, így a jogi státusz nem ad alapot arra, hogy megkülönböztessék a közhasznú szervezeteket más szervezetektől.

A jelentéstartalom kiüresedésének okai részben anyagi jogiak és fogalmiak, részben pedig eljárásjogi, jogértelmezési és végrehajtási okok. A tevékenységen alapuló fogalom-meghatározás érvényesülése a gyakorlatban a közhasznú szervezetek tevékenységének vizsgálatát és rendszeres ellenőrzését igényelte volna, ám ezt már a törvény is csak részlegesen biztosította, a valóságban pedig még ezek a biztosítékok is csak korlátozottan érvényesültek. A közhasznúság jogi tartalmának tisztázásához, valamint a közhasznú jogállás feltételeinek megalapozásához **mind jogi, mind pedig intézményi változások szükségesek**. A jogi reformnak tehát úgy az anyagi jogi, mint az eljárásjogi és végrehajtási feltételekre ki kell terjednie².

A közhasznúság céljait érintő fogalmi változtatás csak **a közhasznúság jogpolitikai céljának újragondolása mellett lehetséges**. A jogpolitikai célok kulcseleme pedig az eszmei célú (non-profit) polgári jogi (civil) szervezetek körén belül a közérdek érvényesítését végző (közhasznú) szervezetcsoporthoz kedvezményezésének, illetve kedvezményrendszerének a kérdése. Megkülönböztetett elbánás, kedvezményezett jogállás, megfelelő kedvezményrendszer nélkül a közhasznú státusz valójában értelmetlen.

A kutatás felfedte, hogy nem könnyű jogilag megragadni a közhasznúság valódi tartalmát. Egyetértés mutatkozik abban, hogy a **tevékenységen alapuló fogalom-meghatározás nem elegendő a közhasznúság tartalmának tisztázásához**; szükség lenne egy *további feltételrendszer* kialakítására, amely több szempontból is „vizsgálja” a szervezetet, és amelynek alapján a közhasznú státusz megkülönböztethető értelmet kap. E feltételrendszer a közhasznúság *céljának függvényében* kerülhet meghatározásra.

A közhasznúság mai nyugat-európai (és tágabban véve, a fejlett országokbeli) értelmezésben elsősorban a civil szervezetek iránti **közbizalom erősítését és elismerését** szolgálja, amelyben az állam **közvetett kedvezmények** biztosításával egyfajta „közvetítői”

² Az anyagi jog mindazn a szabályok összessége, amelyek meghatározzák a személyek jogait és kötelezettségeit. Az eljárási jog írja elő, hogy milyen eljárások keretében lehet ezeket a jogokat érvényesíteni, az eljárás során kinek milyen jogai és kötelezettségei vannak, továbbá rögzíti az eljáró szervek hatásköri és illetékességi szabályait, a beadványok tartalmát, a bizonyítási szabályokat.

szerepet játszik a közhasznú szervezetek és az őket támogatni kívánó polgárok között.³ Ezzel szemben a Magyarországon egyre erősödő szemlélet alapján a közhasznúság az **állam bizalmának a kiérdemlését** jelenti, gyakorlatilag függetlenül attól, hogy az emberek támogatják-e az adott szervezetet. Az állam szerepe inkább a támogatásra irányul, éppen ezért egyre erősebb szerepet kap a **közvetlen kedvezményekre (költségvetési támogatásra)** való jogosultság; az átláthatósági és elszámoltathatósági szabályok céljává pedig az válik, hogy tisztán adminisztratív, formális szempontok szerint „szűrje” az állami feladatok ellátására valamilyen szempontból alkalmas, illetve alkalmatlan szervezeteket.

Kérdéses azonban, hogy egy eredendően adójogi, azaz közvetett kedvezményeket biztosító státusz szabályozási elvei mennyire összeférhetők a közvetlen állami támogatás szabályozási elveivel – e kettőnek ugyanis más a logikája. A közhasznúsági reform kulcskérdése lesz, hogy melyik fogalom-értelmezés kerül előtérbe a reform céljának megfogalmazásakor. Fontos megjegyezni, hogy mindkét jogpolitikai cél – a közhasznú jogállás újrafogalmazása, illetve az állami támogatási jogviszony kereteinek újraszabályozása – legitim és időszerű. E tanulmány szerzői azonban arra a következtetésre jutottak, hogy az állami támogatások szabályozását külön kell kezelni a közhasznúsági státusz meghatározásától.

E tanulmány javaslata, hogy a közhasznúsági szabályozás a közbizalom erősítésének irányába mozduljon: **a közhasznúsági rendszer célja az államtól függetlenül létező közösségi funkció ösztönzése, megerősítése** lehetne. Ezzel egy Magyarországon hiányterületként jelentkező, ugyanakkor a demokratikus deficit leküzdésében kulcsfontosságú feladatot tölthetne be ez a szabályozás: **serkentené az állampolgári felelősségvállalást** (ideértve az üzleti vállalkozások felelősségvállalását is), **növelné a társadalmi tőkét, ösztönözné a társadalmi vállalkozások létrehozását**. Egy ilyen szakpolitika mind pénzügyi, mind társadalmi értelemben értéket teremt.

A közhasznúság céljának, fogalmának és feltételrendszerének kialakításakor elengedhetetlen a **széles körű, valódi társadalmi párbeszéd**. A közhasznú szervezetekkel kapcsolatos elvárások még a témával foglalkozó szakemberek körében is sokrétűek, a társadalom ezirányú elvárásai pedig nem eléggé ismertek. Amennyiben a szabályozás révén a társadalom közösségeinek (és nem csupán az államnak) az elvárásait szeretnénk érvényesíteni a civil szervezetekkel szemben, akkor szükségessé válik bevonásuk a közhasznúság meghatározásába.

A közhasznúság fogalmának tartalommal való megtöltéséhez elengedhetetlenül szükséges a közhasznú szervezetek **beszámolási rendszerének és felügyeletének újragondolása** is. E tanulmány két alternatívát mutat fel, amelyekkel különböző mértékben, de hatékonyabbá lehetne tenni a közhasznúsági státusz kritériumainak megvalósulását: egy külön felügyeleti szerv létrehozását, illetve egy online „automatizált” felügyeleti rendszer kiépítését.

Fontos leszögezni, hogy a hatékonyabb megvalósulás alapvető feltétele, hogy a közhasznú státuszhoz **valódi, a civil szervezetek működését és forrásszerzését érdemben könnyítő kedvezmények járuljanak**. A közhasznúság „tartalommal való megtöltése” ugyanis nem csak a státusz megszerzésének és megtartásának a feltételeiben, azaz a kötelezettségekben, hanem az azzal járó érdemi kedvezmények, jogosultságok juttatásában is meg kell nyilvánuljon.

³ Csanády Dániel (2002): Helyi önkormányzatok és civil szervezetek együttműködése Skóciában. Esély, 13. évf. 4. szám., Hilscher Rezső Alapítvány, Budapest. 73-84. o.

A közhasznúsági reform minden esetben **költségvetési forrásokat vesz igénybe, amelyeket csak valódi társadalmi hatás elérése esetén érdemes rendelkezésre bocsátani.** A kívánt társadalmi hatás – a közösségi felelősségvállalás, a társadalmi tőke és a társadalmi vállalkozások erősödése – **csak akkor érhető el, ha a kedvezményrendszer motiváló, ösztönző hatással van** mind a kedvezményezett szervezetekre, mind pedig az őket támogató közösség tagjaira nézve.

Jelenleg a közhasznú és nem közhasznú (ún. kölcsönös hasznú) civil szervezetekre vonatkozó kedvezményrendszer **átláthatatlan és következetlen**, nem fedezhető fel összefüggés a közhasznúság és az állami kedvezmények biztosítása között. Amennyiben a reform célját tekintve az e tanulmányban megfogalmazott jogpolitikai célokból indul ki, akkor a lehetséges alternatívák közül a következő két kedvezménykört tartjuk olyannak, amely a fenti elveknek megfelel, és alkalmas lehet a közhasznúsági reform tartalmi megalapozására:

- A közhasznú szervezeteknek juttatott **adományok jelentős mértékű adókedvezménnyel való ösztönzése** mind a magánszemélyek, mind az üzleti vállalkozások esetében.
- A közhasznú szervezetek célhoz kötött **vállalkozási tevékenységének ugyancsak jelentékeny adókedvezménnyel való ösztönzése.**

A fenti, koncepcionális alapkérdéseken túl a tanulmány számos **konkrét problémát és javaslatot** fogalmaz meg a közhasznúság szabályozására vonatkozóan, a közhasznú minősítés megszerzésével, nyilvántartásával, a közhasznú szervezetek működésével és gazdálkodásával kapcsolatban. Végül, a tanulmány mellékleteként megtalálható a nonprofit szervezetekre vonatkozó hatályos **mentességek és kedvezmények részletes, elemző jogszabályi térképe** is.

Bevezető

Az 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről (a továbbiakban: „közhasznúsági törvény”, „Ksztv.”) csak részben váltotta be a hozzá fűzött reményeket; megvalósulása sok tekintetben ellentmondásos. 2011 elején mind a döntéshozók, mind a nonprofit szervezetek egyetértenek abban, hogy megérett a reformra. Az Európai Nonprofit Jogi Központ (ECNL) által az Ökotárs Alapítvány felkérésére, a Civil-Társ program keretében megvalósított projekt célja a közhasznúsági törvény társadalmi párbeszédre alapuló felülvizsgálata annak érdekében, hogy elősegítse a civil szervezetek fenntarthatóbb, egyszerűbb és átláthatóbb működését, a civil nonprofit szektor fejlődését és belső tisztulását. A munka során egyértelművé vált, hogy nem csak a törvény, hanem a közhasznúság fogalmának és egész rendszerének felülvizsgálata szükséges ahhoz, hogy valóban hatékony reform-koncepció szülessen.

A tanulmány ajánlásokkal él egy ilyen átfogó reform megvalósításához. Célja azonban elsősorban **a témával kapcsolatos széleskörű társadalmi vita elindítása**, a helyzet bemutatásával és a problémák felvetésével. Egy ilyen diskurzus révén szándékaink szerint felülvizsgálatra kerülnek a közhasznúsági rendszer legfontosabb elemei, lehetőség nyílik a jogalkotói és jogalkalmazói gyakorlatok ellentmondásainak kibogozására, az esetleges téves előfeltevések eloszlatására. Célunk a közhasznúsági reformra vonatkozó elképzelések azonosítása, amelyek alapján javaslatok születhetnek a szabályozás lehetséges irányaira nézve. A tanulmány ehhez kellő alapot ad; ám ahhoz, hogy valóban releváns és végrehajtható jogszabály jöhessen létre, még sok egyeztetésre van szükség mind a döntéshozók, mind a civilek, mind pedig más érdekelték körében.

A tanulmány illeszkedik az Ökotárs Alapítvány vezette Civil-Társ program Civil Jövőképében⁴ megfogalmazott és az elmúlt években elindított reformfolyamatok sorába, amelyek során a civil szervezetekre vonatkozó szabályozás különböző elemei kerültek elemzésre, így egyebek között az alapítványi és egyesületi szabályozás alapkérdései, a civil szervezetek állami támogatásának kérdései, a civil szervezetek és önkormányzatok együttműködése stb.⁵

A közhasznúsági törvény személyi hatályának⁶, kritérium- és kedvezményrendszerének átgondolásához elsődlegesen az érdekelték/érintettek körét kellett felmérnünk. A kedvezményezett szervezeteket 6 nagy csoportba soroltuk:

1. a közhasznúsági törvény személyi hatálya alá tartozó szervezeti kör (pl.: társadalmi szervezetek, alapítványok);
2. a közhasznúsági törvény személyi hatálya alól kizárt szervezeti kör (pl.: biztosító egyesületek, politikai pártok);
3. az új szövetkezeti törvény és a módosított társasági törvény által megjelölt szervezeti kör (szociális szövetkezetek, nonprofit gazdasági társaságok);
4. külön törvények által kivételezett szervezettípusok (pl.: hegyközségek, sportegyesületek);
5. külön törvények által kivételezett egyes szervezetek (pl.: Vöröskereszt), valamint
6. egyéb törvények által kedvezményezett szervezetek köre (pl.: vízgazdálkodási társulatok, erdőbirtokossági társulatok).

⁴ http://www.okotars.hu/civil_tars/civil_jovokep

⁵ Ezek megtekinthetők a www.civiljogok.hu weboldalon.

⁶ A személyi hatály azoknak a természetes és jogi személyeknek a meghatározását jelenti, akikre a jogszabály jogokat és kötelezéseket hárít.

A szervezettípusok nagy számára (35 féle) való tekintettel arra törekedtünk, hogy azok ernyőszervezeteivel vagy részlegesen reprezentatív képviselőivel készítsünk interjút az általuk végzett tevékenységek közhasznúságának kritériumairól, az általuk élvezett vagy igényelt kedvezmények természetéről és mértékéről, valamint a számukra célszerű és elfogadható elszámoltathatósági és átláthatósági szabályok jellegéről. Az interjúk mellett internetes kutatás és egy rendkívül átfogó jogszabáylelemzés (I. II. számú Függelék) szolgált a megállapítások alapjául.

A munka első fázisában (2009 őszén) a nonprofit szervezetek szakértőivel felvett interjúk, a rendelkezésre álló szakirodalom, és a kapcsolódó joganyag feltárása alapján egy előtanulmány készült, mely a közhasznúsági törvény felülvizsgálatához szükséges főbb kérdéseket térképezi fel, azaz:

- Mit jelent a közhasznúság, melyek a fogalmi elemei?
- Mi a közhasznúság funkciója, és ezen belül van-e szükség kétszintű közhasznúsági rendszerre?
- Milyen nehézségekbe ütköznek a szervezetek a bírósági nyilvántartásba vételkor?
- Mik lennének a közhasznú működés optimális biztosítékai?
- Mennyire koherens a közhasznú minősítéshez kötődő kedvezményrendszer?

A második fázisban (2010 tavasza) már nem csak a „civil oldalról” vizsgáltuk a témát – ekkor került sor interjúk felvételére kormányzati és adójogi szakemberekkel, a bíróság, az ügyészség képviselőivel, illetőleg a társadalom más érdekcsoportjaival (az egyházaktól a hegyközségeken át a szociális szövetkezetekig), hogy a reform-elképzelésekhez a „szokásos” civil körökön kívül eső érintettek szempontjai is hozzájáruljanak (L. I. számú Függelék). Emellett egy részletes jogi térkép készült a nonprofit szervezeteket illető jelenlegi mentességek és kedvezmények rendszeréről, mely a meginterjúvált személyek és az általuk képviselt szervezetek listájával együtt a jelen tanulmány mellékletét képezi.

A harmadik fázisban (2010 ősze) civil szervezetek (Civil Lobbi Kerekasztal) és kormányzati tisztviselők (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium) elképzeléseivel történő további egyeztetésre került sor, továbbá a szakmai munkát az Európai Nonprofit Jogi Központ széles körű nemzetközi tapasztalata, az európai jogban és mind a nyugat-, mind a kelet-európai országok civil szervezetekre vonatkozó törvénykezésében jártas szakértői és információs háttere is segítette.

A kutatás alapján kirajzolódtak a súlyponti kérdések, és előremutató gondolatok fogalmazódtak meg a közhasznúsági törvény reformjának szükséges és lehetséges irányait tekintve. Ezek végleges formáját a társadalmi párbeszéd kimenetelének és a politikai szándékoknak a találkozási pontjai adhatják meg.

Elöljáróban leszögezhetjük, hogy a közhasznúság jogi tartalmának tisztázásához, valamint a közhasznú jogállás feltételeinek megalapozásához **mind jogi, mind pedig intézményi változások szükségesek.** A jogi reformnak tehát úgy az anyagi jogi, mint az eljárásjogi és végrehajtási feltételekre ki kell terjednie. A közhasznúság céljait érintő fogalmi változtatás ezért csak **a közhasznúság jogpolitikai céljának újragondolása mellett lehetséges.** A jogpolitikai célok kulcseleme pedig az eszmei célú (non-profit) polgári jogi (civil) szervezetek körén belül a közérdek érvényesítését végző (közhasznú) szervezetcsoporthoz alapításának és működtetésének kedvezményezése, illetve a kedvezményrendszerek a kérdése. Megkülönböztetett elbánás, kedvezményezett jogállás, megfelelő kedvezményrendszer nélkül a közhasznú státusz valójában értelmetlen.

I. A közhasznúság fogalma és funkciója

I.1. A közhasznúság fogalma Európában

A közhasznúság a nyugat-európai társadalmakban mélyen gyökerező fogalom. A közhasznúság jogi megkülönböztetése Angliában 1601-re nyúlik vissza, amikor az Angol Jótékonyági Célok Rendelete felsorolta a közhasznú ügyeket (célokat), hogy megvédje ezeket a visszaélésektől. A kontinentális jogrendszerben a közcélra elkülönített vagyonrészek már az i.e. V. században is külön szabályok alatt léteztek.⁷ A fogalom értelmezése természetesen az idők folyamán változott, és Európa-szerte eltérő, de egyre kifinomultabb szabályozási rendszerré érett. A XX. század végére a szabályozás lényegében a közhasznú nonprofit szervezetek adójogi privilégiumait rögzíti⁸. Noha a kelet-európai országok egy része - az új EU tagországok közül elsőként Magyarország 1997-ben – átvette a szabályozást, a közhasznúság fogalmának nyugat-európai értelmezése több ponton is eltér attól, ami a kelet-európai új demokráciákban mára kialakult vagy kialakulófélben van.

A közhasznúság mai nyugat-európai (és tágabban véve, a fejlett országokbeli) értelmezésben elsősorban **a nonprofit szervezetek társadalmi hasznosságát honoráló, illetve e szervezetek és a társadalom közötti bizalom erősítését szolgáló közvetett kedvezményrendszert jelent**. E meghatározás elemeit külön-külön is érdemes értelmezni, párhuzamba állítva a kelet-európai alternatíva elemeivel.

I.1.1. Civil vagy fél-állami nonprofit szervezetek?

A közhasznúsági szabályozás alá eső szervezetek tipikusan a polgári jogi alapon létrejövő civil szervezetek, azaz legtöbbször az egyesületek és az alapítványok, valamint – országonként eltérő módon – más olyan szervezetek, amelyek az államtól függetlenül, önkormányzó módon és nonprofit jelleggel jönnek létre (pl. nonprofit gazdasági társaságok). Az alább részletezett célrendszerből eredően a közhasznú státusz Nyugat-Európában tehát elsősorban az ún. *civil nonprofit szervezetek*⁹ részére elérhető. A magyar, és részben a kelet-európai gyakorlat eltér ettől, amennyiben ún. quango-k, félautonóm, nem-kormányzati szervezetek¹⁰ számára is lehetővé teszi a közhasznú státusz megszerzését.

I.1.2. Társadalmi vagy állami hasznosság?

⁷ English Statute of Charitable Uses. In: David Moore és Katerina Hadzi-Miceva (2007): A közhasznú státusz Európában – összehasonlító tanulmány. ECNL, Budapest.

⁸ Nyugat-Európa számos országában, többek között Németországban, Hollandiában, Franciaországban, Belgiumban, Ausztriában.

⁹ Ezek meghatározását ld. Bíró Endre (2002): Nonprofit szektor analízis. Civil szervezetek jogi környezete Magyarországon. EMLA Egyesület, Budapest

¹⁰ Az ún. quango-k (Quasi-Autonomous Non-Governmental Organizations), azaz a „félautonóm nem kormányzati szervezetek” elnevezést angolszász országokban (Egyesült Királyság, Írország,) használják olyan szervezetekre (pl. egészségügyi, oktatási stb.), amelyek szoros kapcsolatban állnak a kormánnyal és részt vesznek a kormányzati programok megvalósításában. A quango-k gyakran a kormányzat kezdeményezésére jönnek létre és jelentős állami támogatásban részesülnek, ezáltal a „valódi” nem-kormányzati szervezetekhez képest kisebb szervezeti autonómiával rendelkeznek. Ún. quango szervezetek Magyarországon például a köztestületek, közalapítványok, Litvániában az ún. „state institution”.

Talán a legnagyobb eltérés a nyugat- és kelet-európai közhasznúság-felfogás között a „köz” értelmezése. A nyugat-európai hagyományok (és tágabban a common-law országok, pl. USA, Kanada, Ausztrália hagyományai) alapján a „köz” („public”) a társadalommal: az emberekkel, állampolgárokkal egyenlő. Így „közhasznú” („public benefit”) az, ami a *polgárok tágabb közössége számára hasznos*, fontos, pontosabban, amit ők annak tartanak és támogatnak. Támogatásuk megnyilvánul pl. abban, hogy a szervezet tagjaivá válnak, hogy adományoznak a részére vagy önkéntesként vesznek részt a munkájában. Az állam szerepe a közhasznúság szabályozásában kettős:

- egyrészt, a gazdasági szereplőkhöz hasonlóan a nonprofit szereplők tekintetében is ellátja az alapvető jogbiztonságot garantáló feladatokat: a közhasznú szervezetek regisztrációját, felügyeletét és annak garantálását, hogy a szervezetet támogatni kívánó állampolgár bizalommal adakozhasson, önkénteskedjen egy közhasznú szervezet részére (az átláthatósági szabályok révén növeli a közbizalmat);
- másrészt, a társadalmi hasznosság elismeréseként és a társadalmi támogatottság ösztönzésére közvetett jellegű kedvezményekkel, elsősorban adó- és pénzügyi kedvezményekkel illeti a közhasznú szervezeteket valamint támogatóikat és kedvezményezettjeiket.

Összességében elmondható, hogy a hagyományos nyugat-európai értelmezésben a közhasznúság a civil szervezetek iránti *közbizalom erősítését és elismerését* szolgálja, amelyben az állam egyfajta „közvetítői” szerepet játszik.

Ezzel szemben a Magyarországon és Kelet-Európában is egyre erősödő szemlélet alapján a „köz” tulajdonképpen az állammal egyenlő: az általános értelmezés szerint „közhasznú” az a szervezet, tevékenység, amely *az állam szempontjából fontos* (pl. közfeladatot¹¹ lát el, állami politika megvalósításában játszik közre), gyakorlatilag függetlenül attól, hogy az emberek támogatják-e (hiteles-e az emberek szemében, mekkora a társadalmi beágyazottsága stb.). Az állam szerepe ez esetben a fenti „közvetítő” szerep helyett inkább arra irányul, hogy a számára fontos szervezeteket „helyzetbe hozza”, *támogassa* – legalábbis ez irányában az elvárás. A közhasznúság fogalmában éppen ezért egyre erősebb szerepet kap a közvetlen állami - költségvetési támogatásra való jogosultság; az átláthatósági és elszámoltathatósági szabályok céljává pedig az válik, hogy „kiszűrje” az állami feladatok ellátására valamilyen szempontból alkalmas illetve alkalmatlan szervezeteket.

Kérdéses ugyanakkor, hogy *egy eredendően adójogi státusz szabályozási elvei mennyire összeférhetők a közvetlen támogatás szabályozási elveivel* – ez lesz a közhasznúsági reform egyik kulcskérdése is.

I.1.3. Honorálás vagy ösztönzés?

A közhasznú szervezetek és támogatóik, kedvezményezettjeik részére juttatott mentességek és kedvezmények Európa-szerte hasonló képet mutatnak: elsősorban a működésüket megkönnyítő, olcsóbbá tévő és a forrásszerzésüket elősegítő közvetett támogatásokban részesülnek. Itt is van azonban egy fontos különbség a nyugat- és kelet-európai közhasznúsági

¹¹ A közfeladat fogalma egyébként nincs átfogóan törvényi szinten szabályozva, illetve az értelmezésével kapcsolatban sincs egységes bírói gyakorlat (lásd: dr. Bíró Endre (2005): A KCR-dimenzió, A közfeladat-ellátásban való civil részvétel jogi akadályai. EMLA Egyesület, Budapest).

rendszer között: **míg Nyugat-Európában a közhasznú szervezetek társadalmi támogatottsága már adott, addig Kelet-Európában még csak kialakulóban van.**

Nyugat-Európa országaiban a kedvezmények és mentességek történelmileg *a társadalmi hasznosság egyfajta elismeréseként, honorálásaként alakultak ki*, a társadalmi támogatottságnak nem annyira az ösztönzése, mint csak a megerősítése céljából. Angliában például a gift aid¹² útján az állam a szervezeteket támogatja oly módon, hogy az adomány összegére eső adót a szervezetek visszaigényelhetik, míg az adományozással összefüggésben az adományozók alapvetően nem részesülnek kedvezményben.¹³

Magyarországon és a kelet-európai országokban ugyanakkor a közhasznúsági kedvezményrendszerrel szemben támasztott – és ma már látható, hogy nagyrészt illúziókon alapuló – elvárás az volt, hogy az *kifejezetten ösztönözze*, segítse elő a társadalmi támogatottságot. Ez azonban nem, illetve nem a várt mértékben következett be (érthető módon, hiszen a filantróp kultúra kialakulása sok tényezőn múlik, és sok-sok évet vesz igénybe); ugyanakkor a nonprofit szervezetek egyre több szerepet vállaltak a társadalmi problémák enyhítésében. Így mind az állami, mind a nonprofit szereplők elvárásai természetesen fordultak a közvetlen támogatások fokozottabb igénybevétele felé – miközben az eredetileg a társadalmi támogatottságot ösztönözni hivatott kedvezmények lassan erodálódtak. 2011-ben már elmondható, hogy a nonprofit szervezeteknek adott kedvezmények között gyakorlatilag nincsen olyan, amely tisztán és kifejezetten a közhasznú státuszhoz kötődne (lásd V. Fejezet).

Ebből következően a közhasznúsági reform másik kulcseleme *a kedvezményrendszer ösztönző jellegűvé történő átalakítása lehet*. Amennyiben a társadalmi támogatottság növelése továbbra is kívánatos célkitűzés, elengedhetetlen valódi ösztönzőként ható kedvezményeket rendelni a közhasznú státusz mellé.

I.1.4. Közvetett vagy közvetlen kedvezmények?

Az állami támogatások alapvetően két nagy csoportra oszthatók: (a) közvetett és (b) közvetlen támogatásokra, ahol:

- a közvetlen támogatás a költségvetésből közvetlenül történő kifizetéseket;
- a közvetett pedig az elengedett költségvetési bevételt jelenti.

A közvetett támogatások köre rendkívül széles lehet, lényegében az összes létező adó, járulék, illeték és hasonló fizetési kötelezettség alól adható mentesség vagy kedvezmény. **A közhasznúsági szabályozás hagyományosan a közvetett támogatásokat biztosító adójogi szabályozás**, amit az is mutat, hogy a nyugat-európai országok nagy részében az adóhatóság kompetenciájába tartozott a közhasznú státusz megítélése. Az utóbbi évtizedben azonban kifejezett tendencia a külön közhasznúsági státusz kialakítása azokban az országokban is, ahol eddig az csak adótörvények formájában létezett (pl. ONLUS státusz Olaszországban, ANBI státusz Hollandiában). Ezzel olykor együtt járt a közvetlen támogatások bizonyos formáinak elérhetővé tétele a közhasznú szervezetek számára, pl. Spanyolországban. Azonban a kedvezmények továbbra is alapvetően és többségükben közvetett jellegűek.

¹² A Gift Aid az Egyesült Királyságban adót fizető magánszemélyek adományozása esetén, az adóévben a szervezet által befizetett adó összegének erejéig igénybe vehető adókedvezmény.

¹³ Az adományozók ugyanis csak abban az esetben igényelhetik vissza adót az adományozással összefüggésben, ha magasabb – 20%-ot meghaladó – adókulccsal adóznak (a 20% és a magasabb adókulcs különbözetét).

Fontos felismerni, hogy a közvetett és a közvetlen állami támogatások juttatásának **más a logikája**. Az állami forrásokhoz való közvetlen hozzájutásnak a forrás típusától függően külön feltételrendszere van (ahogy Magyarországon is). A pályázati rendszerben mindig más, konkrét feladatoknak és feltételeknek kell megfelelni és a szerződések révén direkt ellenőrzésre van lehetőség, míg a közhasznúság általános feltételrendszer, és nem feltételezi minden tranzakció (pl. adomány) külön ellenőrzését. Az általános feltételrendszer elviekben nem az állami, hanem a közösségi, állampolgári hozzájárulást hivatott megalapozni illetve ösztönözni, segíteni. Ez nem zárja ki azt, hogy a közhasznúság valamilyen formában a közvetlen forrásátadásnak is alapjául szolgáljon, hiszen sok az átfedés az állam által és az állampolgárok által támasztott átláthatósági elvárásokban (pl. a működés nyilvánossága, a források cél szerinti felhasználása stb.). Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy *más és más szempontok kapnak hangsúlyt* a szabályozási rendszerben, ha a társadalmi elismerés-közbizalom „vonalat” vagy az állami elismerés-támogatás „vonalat” követi a mögöttes jogalkotói szándék.¹⁴

I.2. A közhasznúság fogalma Magyarországon

I.2.1. A közhasznúság jelenlegi tartalma

A közhasznúság fogalmának ma Magyarországon nincs egyértelmű jelentéstartalma, sem a hatályos szabályozásban, sem szervezetek köznapi értelmezésében. A fogalom körüli bizonytalanság a jogalkalmazás zavaraihoz és a jelentéstartalom egyfajta kiürüléséhez vezetett. Ennek részben a fenti értelmezési különbségekből adódó ellentmondás az oka: keveredett a civil-állami kapcsolatrendszer és a civil-társadalmi kapcsolatrendszer javításának igénye és eszközrendszere. A fogalmi és anyagi jogi problémák mellett azonban eljárásjogi, jogértelmezési és végrehajtási okok is kirajzolódtak a felmérés során. A tevékenységen alapuló fogalom-meghatározás érvényesülése a gyakorlatban a közhasznú szervezetek tevékenységének vizsgálatát és rendszeres ellenőrzését igényelte volna, ám ezt már a törvény is csak részlegesen biztosította, a valóságban pedig még ezek a biztosítékok is csak korlátozottan érvényesültek.

Talán a fenti körülmények is közrejátszhattak abban, hogy míg 2000 és 2003 között kifejezetten intenzíven zajlott a nonprofit szervezetek közhasznúvá nyilvánításának folyamata, addig az ezt követő négy évben ez a tendencia megállt, sőt, mintha kissé megfordult volna. A statisztikai adatokból a KSH azt a következtetést vonta le, hogy az utóbbi években alakuló, illetve aktivizálódó szervezetek nagyobb része nem kérte minősítését,

¹⁴ Erre egy példa a civil szervezetek adminisztratív kapacitásának kérdése. Minden közhasznú szervezettől elvárható egy minimális professzionalizmus (pl. könyvelés, éves jelentések elkészítése). Ugyanakkor egy állami pályázató további jelentős adminisztratív-bürokratikus kapacitást vár el a szervezettől a sikeres pályázathoz, a szerződéskötéshez, a kellő monitoringhoz és a hiánytalan elszámoláshoz. Ezért egy elsősorban közösségi forrásokra támaszkodó szervezetnél elsődleges fontosságú a teljes körű átláthatóság és a hatékonyság biztosítása. Ezzel szemben az egyéni adományozók megbízható, érthető és könnyen hozzáférhető információkat kívánnak kapni a szervezetektől, és legfőbb elvárásuk legtöbbször az, hogy az adományból minél kevesebbet fordítson a szervezet az adminisztrációra és minél többet közvetlenül a közösségi célra. Ám attól, hogy nem minden megmozdulása projektszerűen dokumentált, esetleg nem is projektalapon, hanem akciók sorozatával működik, még nem lesz kevésbé közhasznú egy szervezet.

viszont a megszűntek és szünetelők között többségben voltak a közhasznú szervezetek (ld. a II.3 fejezetet is).¹⁵

A közhasznúság jogi tartalmát illetően **több egymással rész-logikai összefüggésben álló fogalom létezik** (pl. közérdekű, közcélú, közhasznú tevékenység), melyeket a hatályos joganyag összehangolatlanul és következtetlenül használ.¹⁶ Amellett, hogy a „közhasznú” kifejezés kulcsfogalma a non-profit jognak, és kiemelt szerepe van a közhasznúsági törvény hatályba lépése óta, a kifejezést számos más munkajogi, adójogi normában megtaláljuk. A Polgári Törvénykönyv emellett az alapítványokkal és a közérdekű kötelezettségvállalással összefüggésben a „közérdekű” kifejezést alkalmazza, anélkül, hogy a bírósági mérlegelést behatároló fogalmi meghatározást adna erről. A Legfelsőbb Bíróság KK 2. számú állásfoglalása szerint a cél akkor minősül közérdekűnek, *„ha a társadalom vagy egy szélesebb közösség érdekét szolgálja. A közérdekűség fogalmát azonban nem lehet csupán az érintett (kedvezményezett) személyek száma alapján megítélni. Közérdekű lehet a célja annak az alapítványnak is, amely kisszámú közösség vagy adott esetben egyetlen ember érdekét szolgálja, de célja nem elsődlegesen jövedelemszerző, illetőleg vagyongyarapító jellegű, hanem az általános társadalmi értékítélet szerint a köz érdekében is álló célt szolgált. Ilyen lehet többek között bizonyos alkotmányos kötelezettségek alapítvány útján való teljesítése; valakinek emberiességi, humánus érzésből való támogatása vagy valamelyik tudományos, művészeti, környezetvédelmi, vallási stb. célkitűzés.”* Ennek alapján majdnem minden, nem kimondottan magánérdekű tevékenységet közérdekűnek tekinthetnénk. A „köz célú” kifejezés a közigazgatási jogban terjedt el leginkább¹⁷, de egyéb jogterületeken is fellelhető¹⁸. A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény a közérdekű tevékenység definíciója útján ötvözi a három fogalmat. A közbeszerzési törvény 4. § 16. pontja értelmében *közérdekű* tevékenység ugyanis a Ksztv. szerinti *közhasznú* tevékenység vagy egyéb *közcélú* szükségletek kielégítését szolgáló, illetőleg közszolgálati tevékenység.

A **köznapi életben a közhasznúság vélt és valós tartalma gyakran összemosódik**, ez torzítja a szervezetek tevékenységével, működésével kapcsolatos társadalmi, gazdasági, jogalkalmazói elvárások rendszerét. (Vélt, ám a valós tartalomtól elvezető tartalma például a közhasznúságnak az „ingyenesség”, vagy a közhasznú minősítéssel nem rendelkező szervezetekhez képest „magasabb színvonalú” tevékenység.) A közhasznúság valódi tartalma nem világos, így lényegében kiürült: nem ad iránymutatást az átlagpolgárnak, az adományozónak, vagy a szervezet szolgáltatásait igénybevevőnek arról, miben is különbözik a közhasznú civil a nem közhasznú civiltől.

A közhasznúság jogi tartalmát jelenleg a négy korlátozó alapfeltétel (vállalkozási tevékenység, nyereségfelosztás, közvetlen politikai tevékenység, kölcsönös hasznúság korlátozása) mellett alapvetően a közhasznúsági törvény értelmező rendelkezései között található **közhasznú tevékenységek lista szintű meghatározása** adja.

I.2.2. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján

¹⁵ Központi Statisztikai Hivatal (2010): Nonprofit szervezetek Magyarországon, 2008. KSH, Budapest. 32. o.

¹⁶ Csanády Dániel (2007): A közcélú és közhasznú szervezetek szabályozása. Alapfokú kézikönyv civil szervezetek számára. Harmadik, bővített és javított kiadás. Nonprofit Információs és Oktatási Központ Alapítvány, Budapest. 25. o.

¹⁷ Lásd például: 1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről, 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.

¹⁸ Lásd például: munkajog (1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről), agrárjog (2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról).

Alapvetően egyetértés van a megkérdozettek között abban, hogy a közhasznúsági törvény tevékenységlistájának újragondolása indokolt, annak irányait tekintve pedig **többféle megoldási javaslat** körvonalazódott az interjúk felvétele során:

- **A lista szűkítése:** a törvény közhasznú tevékenységi listája alapvetően nem rossz, de a listában vannak olyan tevékenységek - pl.: közforgalom számára megnyitott út, híd, alagút fejlesztéséhez, fenntartásához, üzemeltetéséhez kapcsolódó tevékenység, árvíz- és belvízvédelmet célzó tevékenység -, amelyek jellemzően nem lennének e tevékenységi kör alá sorolhatóak (2009. október 1-től az elektronikus közszolgáltatások alapszolgáltatásként történő biztosítása is ide tartozik, amely szintén vitatható.). Ezek a tevékenységek legkevésbé jellemzőek a valódi nonprofit szervezetekre, nem is végezhetők civil forrásokból.
- **A lista bővítése:** Ugyanakkor nem szerepel néhány olyan tevékenység, amely egyértelműen közhasznú és más ágazati nyilvántartásokban nevesítetten megtalálható, pl. a településfejlesztés, a közösségfejlesztés.
- **A lista pontosítása:** A lista jelenleg az Országgyűlés által a törvényben megfogalmazott tág tevékenységi köröket tartalmazza, ami a tevékenységek elhatárolásakor nehézséget okoz a jogalkalmazók számára. Egy javaslat szerint célszerű lenne a közhasznú tevékenységeket a cégnyilvántartásban vagy a könyvvizetésben alkalmazott tevékenységi listák valamelyike alapján összeállítani. Ezek a Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendje (TEÁOR), vagy a Szolgáltatások Jegyzéke (SzJ).¹⁹ Ez azonban azzal a veszéllyel járhat, hogy a tevékenységek technikai jellege, nem pedig szelleme (célja) nyer hangsúlyt, mintegy adminisztratív szintre „lefokozva” a közhasznúság jelentéstartalmát.
- **A lista elhagyása:** (esetleg egy általánosan megfogalmazott tevékenységleírással helyettesítve), mert a közhasznúságot a működés jellege határozza meg – a közhasznúság nem ágazati kérdés. Ebben az esetben azonban olyan nagyra nőne a jogalkalmazás értelmezési mozgáster, hogy az további alsóbb szintű szabályozást igényelne.

Emellett, a más törvényekben használatos támogatási illetve nyilvántartási rendszerek nincsenek szinkronban a közhasznúsági törvény tevékenység listájával.

Felmerült az interjúk alatt az is, hogy a közhasznúság fogalma értelmetlen, hiszen minden civil szervezet közhasznú, senki sem a magáncéljaira hoz létre egy civil szervezetet (vagy ha igen, az már büntetőjogi kategória, lásd pl. a Zuschlag-ügyet). Ez a felfogás azt a téves szembeállítás tükrözi, hogy a nem közhasznú civil szervezetek magánhasznúak lennének – ezzel szemben a közhasznúság ellentettje a *kölcsönös haszon*, azaz ha a civil szervezet tevékenységének elsődleges haszonélvezői a tagjai, mint pl. egy autómárka rajongói klubja vagy egy vadászegyesület esetében. Tény, hogy sokszor nehéz elválasztani a két kategóriát, hiszen a legtöbb egyesület áttételesen hozzájárul a „közjóhoz” – pl. a néptáncör a hagyományörzés, az idősklub a szociális ellátásban való részvétele révén. Ám éppen ezért szükséges a társadalmi vita arról, mit is tekintünk valójában „közhaszonnak” – a konkrét tevékenységen kívül milyen feltételei vannak annak, hogy egy szervezet „érdemes

¹⁹ Szóba jöhet még a Központi Statisztikai Hivatal nonprofit szervezetekkel kapcsolatos statisztikai adatfelvételi kategória-rendszere, ennek kategóriái azonban a jelenlegi megoldáshoz hasonlóan tágak, így nem szolgálnák a pontosítás célját.

legyen” a közösség bizalmára, és ezen keresztül közvetett vagy közvetlen állami támogatásokra.²⁰

Egy további szempont a **közhasznúság, mint működési mód** meghatározása. Ennek lényege, hogy a tevékenység jellegén túl a közhasznú szervezetek alapvetően abban különböznek a többi civil szervezettől, hogy átláthatóbban működnek, felelősebben gazdálkodnak, szigorúbb szabályoknak vetik alá magukat – így noha ugyanazt csinálják, mint a nem közhasznúak, azoknál nagyobb bizalmat érdemelnek a támogatóiktól. Ez a megközelítés valóban megragadja a közhasznúság lényegét: bizonyos kedvezményekért többletkötelezettséget vállal a közhasznú szervezet. Azonban e megközelítésben némileg összemosódnak a közhasznúság *megszerzésének* (ki jogosult közhasznú státuszra), illetve *megtartásának* (mivel jár a közhasznú státusz) feltételei.

A működési módot középpontba állító szélsőséges álláspont szerint tulajdonképpen minden civil szervezet – így a kölcsönös hasznú is, sőt még a profitfelosztási tilalmat felvállaló for-profit szervezet is - lehet közhasznú, ha felvállalja az azzal járó átláthatósági kötelezettséget, azaz a megszerzés feltételei minimálisak (jogi személyiség, profitfelosztás tilalma). A jelenlegi magyar gyakorlat közel áll ehhez, és éppen ez a gyakorlat vezetett az észlelt nehézségekhez. A működési móddal kapcsolatos követelmények szigorítása, s még inkább a megvalósulásuk ellenőrzése (lásd a III. fejezet javaslatait) – azaz a státusz megtartásának nehezítése - biztosan javítana a közhasznúság megítélésén, de nem biztos, hogy elegendő lenne annak tényleges tartalommal való megtöltéséhez.

I.2.3. A fogalom törvényi meghatározásának lehetséges elemei

Mint az eddigiek mutatják, egyetértés mutatkozott abban, hogy **a tevékenységen alapuló fogalm meghatározás nem elegendő a közhasznúság tartalmának tisztázásához**. A jelenleg hatályos további tartalmi feltételek, bár alapvető fontosságúak, szintén nem bizonyultak elegendőnek ahhoz, hogy kielégítően megkülönböztessék a közhasznú szervezeteket más szervezetektől. A jelenlegi kritériumrendszer formálissá vált, tulajdonképpen bárki megfeleltethető ezeknek a feltételeknek, így bárki lehet közhasznú – ami nem feltétlenül probléma, de elmosza az egyébként létező és minden érintett által fontosnak tartott közhasznúság fogalmának a határait.

Úgy tűnik, szükség lenne arra, hogy a tevékenység-központú megközelítés helyett vagy mellett egy **további feltételrendszert** alakítson ki a szabályozás, amelynek több eleme is van, így több szempontból „vizsgálja” a szervezetet, és amelynek alapján a közhasznú státusz megkülönböztethető értelmet kap. E feltételrendszer elemei között szerepelhet (más országok szabályozási gyakorlata alapján) például

(a) A célcsoport jellege

A legtöbb európai országban a közhasznúság törvényi feltételei között szerepel legalább egy, a célcsoporttal kapcsolatos kitétel. E kitétel több irányú lehet:

²⁰ Ennek tisztázására felmerülhet a javaslat, hogy a közhasznúsági törvény tartalmazhatná, és az értelmező rendelkezések között meghatározhatná a kölcsönös hasznúság fogalmát. Ez azonban csak a törvény értelmezését tenné könnyebbé, mert a kölcsönös hasznúság negatív fogalom, a közhasznúság ellentéte, és a szabályozás tartalmi problémája továbbra is a közhasznúság fogalmának minél pontosabb meghatározása.

- a közhasznú szervezet a társadalmat vagy annak egy részét szolgálja („the public or a part of it”); illetve
- a közhasznú szervezet a rászorulókat szolgálja („the vulnerable”; „those in need”).

A két kitétel együttesen alkalmazva biztosítja, hogy ne csak a teljes társadalom javát szolgáló tevékenységek (melyek többnyire országos szintű szervezetet feltételeznek), hanem a kis létszámú - akár zárt körű, pl. csak szenvedélybetegek -, ám rászoruló csoportok segítése is a közhasznúság fogalmi körébe essen; ugyanakkor kizárja a kis létszámú, de nem rászoruló közösségeket segítő tevékenységek (a kölcsönös hasznú szervezetek) körét. Természetesen a konkrét megfogalmazás lehet cizelláltabb, és több szempont is szóba jöhet - pl. a helyi közösségek, értékek vagy a társadalom más részeinek nevesítése is-, ám ezek már szövegezési részletkérdések.

A Ksztv. jelenleg egy *negatív kitétele*t tartalmaz a célcsoporttal kapcsolatosan: a közhasznú szervezet nem csak a tagoknak szolgáltat (Ksztv. 4§ (a)). Ez a jogtechnikai megoldás több szempontból is problematikus: egyrészt csak a tagsági szervezetekre nézve fogalmazza meg a kölcsönös hasznúság tilalmát²¹, másrészt nem ad további eligazítást a célcsoportot illetően – ebből eredően is szükség volt a Legfelsőbb Bíróság fent idézett állásfoglalására. Mindenképpen megfontolásra érdemesnek tartjuk a célcsoporttal kapcsolatos, pozitívan fogalmazó és könnyebben értelmezhető törvényi kitételek megfogalmazását.

(b) A közhasznú tevékenység dominanciája

Egy másik gyakori törvényhozási elem a közhasznú tevékenység dominanciájának megkövetelése. Ezzel elkerülhető, hogy alapvetően kölcsönös hasznú szervezetek közhasznú státuszt szerezzenek egy-egy „megfelelő” tevékenység alapszabályba iktatásával (pl. egy hobbisport egyesület az ismeretterjesztés révén). A legtöbb esetben a megfogalmazás általános (pl. a szervezet „elsődlegesen közhasznú tevékenységet végez”), de ez konkrét százalékos arányban is kifejezhető. Erre példa Hollandia, ahol a közhasznú, ún. „ANBI”-státusz feltétele, hogy a szervezet tevékenységének legalább 90%-a a közjót - és ne egy szűkebb kört - szolgálja²². Ilyen megfogalmazás esetében természetesen szükség van arra, hogy meghatározzuk, milyen alapon „mérhető” a tevékenység volumene – pl. a ráköltött pénzt lehet mérni az összkiadások arányában vagy bevételarányosan is. Más országok ezt a problémakört „egyszerűen” azzal oldják meg, hogy a közhasznú szervezet kizárólagosan közhasznú tevékenységet végezhet (pl. Anglia, Németország, Lengyelország).

(c) A tevékenység eredménye, hatása a közösségre

Ez valószínűleg az egyik legfontosabb, egyúttal legnehezebben megfogható kritérium. Törvényi szinten ezt csak általánosságban lehet megragadni, mindenképpen további értelmezésre lesz szükség a jogalkalmazáskor. Ennek ellenére találni rá példát, ilyen a lettországi közhasznúsági törvény által rögzített közhasznú tevékenység definíció, melynek fogalmi eleme, hogy a tevékenység a társadalom vagy annak része számára *jelentős hasznot* nyújt²³. Az angol közhasznúsági rendszer 2007-es felülvizsgálatakor pedig egy külön „közhasznúsági tesztet” rögzítettek, amely a közhasznú szervezeteket regisztráló és felügyelő

²¹ Noha a kölcsönös hasznúság alapvetően tagsági szervezetekkel kapcsolatos fogalom, alapítványokra vagy nonprofit gazdasági társaságokra is értelmezhető, hogy szolgáltatásaikból ne egy zárt kör részesüljön.

²² http://www.belastingdienst.nl/variabel/niet_commerciele_organisaties/niet_commerciele_organisaties-04.html#P46_3105

²³ Public Benefit Organization Law adopted by the Saeima on 17 June 2004

Charity Commission korábbi gyakorlata alapján lett kialakítva, és amely több szempontot is felsorol a „haszon” felmérésére és egyúttal a kedvezményezettek körére is²⁴. A haszon fogalma nincs törvényi szinten szabályozva; a gyakorlatban nem a tulajdonképpeni tevékenységet, hanem annak az eredményét takarja (például orvosi ellátás beteg emberek részére, kihalófélben lévő fajok védelme, sportolási lehetőségek biztosítása).

Első alapelv: Kell lennie beazonosítható haszonnak vagy hasznoknak

- 1a alapelv: A hasznoknak egyértelműnek, tisztának kell lenniük.
- 1b alapelv: A hasznoknak kapcsolódniuk kell a célokhoz.
- 1c alapelv: A hasznoknak nagyobbak kell lenniük, mint bármilyen potenciális hátrány vagy kár.

Második alapelv: A haszon a társadalmat (a közt) vagy annak egy részét kell, hogy érje

- 2a alapelv: A kedvezményezetteknek a céloknak megfelelőnek kell lenniük.
- 2b alapelv: Ahol a haszon a társadalom egy részét éri, ott a haszonból való részesülés lehetőségét nem korlátozhatják az ésszerűnél jobban:
 - földrajzi vagy más megkötések;
 - a szolgáltatási díj megfizetésének képessége.
- 2c alapelv: A szegénységben élők nem lehetnek kizárva a haszonból való részesülés lehetőségéből.
- 2d alapelv: Bármilyen magánhaszon csak esetleges lehet.

Forrás: Charity Commission

(d) A közösségi támogatottság

Az Egyesült Államokban az adómentességben részesülő szervezet státuszát²⁵ nem csak a célokhoz kötik, hanem ahhoz is, hogy azokat milyen mértékben támogatja a „köz” vagy csak néhány, egyéni érdeket képviselő személy. Így más megítélés alá esik a csak egy vagyonos személy vagy egy cég által támogatott nonprofit szervezet, mint a sok támogatót mobilizáló szervezet. Noha ez az eljárás specifikusan az USA körülményeit veszi figyelembe, az alapelv figyelemre méltó, amennyiben Magyarországon éppen ennek a közösségi támogatásnak, társadalmi elismerésnek a kialakítása lenne a cél.

A fenti elvek csak illusztrációként és gondolatébresztőként szolgálnak. Világos, hogy ezen feltételek mindegyike lehet formális és „kijátszható” (egyik interjúalanyunk szavaival: „ha kell, mindenki talál magának egy sántát”), ám érdemes lenne legalább végiggondolni, hogy Magyarországon milyen elemek szerepelnek a közhasznúságról alkotott képben a szervezetek, az adományozók, az önkéntesek, a kedvezményezettek, a döntéshozók, illetve más támogató állampolgárok szemszögéből.

Véleményünk szerint ezt csak **széleskörű, valódi társadalmi párbeszéddel** lehet elérni, azzal, ha minden érdekelt és érintett megfogalmazza, mit vár el egy közhasznú

²⁴ [http://www.charity-](http://www.charity-commission.gov.uk/Charity_requirements_guidance/Charity_essentials/Public_benefit/public_benefit.aspx#e)

[commission.gov.uk/Charity_requirements_guidance/Charity_essentials/Public_benefit/public_benefit.aspx#e](http://www.charity-commission.gov.uk/Charity_requirements_guidance/Charity_essentials/Public_benefit/public_benefit.aspx#e)

²⁵ Az adókézikönyv vonatkozó szakaszáról elnevezett 501 (c) (3) státusz, a tulajdonképpeni közhasznúság.

szervezettől. A szabályozás azután egy ilyen módon kialakított kép legfontosabb elemeit, kereteit rögzítheti.

A közhasznúság kérdése szorosan kapcsolódik a közérdek, a közcélok és a közfeladatok meghatározásához. Ennek meghatározása jogilag ugyan a szuverén népképviselő, az Országgyűlés dolga, ám valójában az állam és az állampolgárok kiegyensúlyozott viszonyának kulcskérdése. A közhasznúság fogalma ugyan első tekintetre nem központi politikai kérdés, ám az állampolgárok bizalma az országos politika számára központi kérdés. A közhasznúság fogalmának társadalmi vitán alapuló meghatározása fontos üzenetet hordozhatna mind a kormányzat, mind a kormányzottak számára.

Összefoglalva elmondható, hogy míg a **közhasznúság fogalmával kapcsolatos jogszabályi bizonytalanság, ellentmondásosság és összehangolatlanság széles körűen feltárt és elemzett**, addig a közhasznúság feltételrendszerével és tartalmával kapcsolatos **társadalmi elvárások nem ismertek**. A fentiekből következően a közhasznúság rendszerét érintő jogharmonizációt, részleges vagy átfogó kodifikációt megelőzően szükséges **a közhasznúság lehetséges feltételrendszerének, fogalmi elemeinek** – cél szerinti tevékenység, célcsoport, a tevékenység eredményének hatása a közösségre, közösségi támogatottság, a közhasznú tevékenység forrásai - **társadalmi párbeszéd alapján történő tisztázása**.

I.3. A közhasznúság funkciója

I.3.1. A közhasznúsági törvény eredményei

A közhasznúság **funkciói jelenleg az állami és a non-profit szervezetek kapcsolatában bírnak meghatározó jelentőséggel**. Tekinthejtük úgy, hogy a közhasznúság kvázi a direkt állami források, elsősorban a pályázati források előminősítési rendszere. A közhasznúság állami szférán kívüli forrásteremtő funkciója elenyészőnek tűnik.²⁶

Általános vélemény, hogy e tekintetben a közhasznúsági törvény nem érte el a célját, hiszen az eredetileg – egyebek között - a nonprofit szervezetek társadalmi támogatottságának növelésére irányult (pl. a cégek és magánszemélyek adományainak növelése révén).

A közhasznúsági törvény több mint tíz esztendő távlatból nézve három komoly eredményt mutathat fel. A korábbi gyakorlathoz képest ennek a törvénynek a **legfőbb újdonsága a támogatási szerződések kötelezővé tétele volt**, mely az állami támogatások átláthatóságának és elszámoltathatóságának, azaz nyilvánosságának az alapvető biztosítója. Ez a szerződési kötelezettség ma már olyannyira elfogadott és magától értetődő, hogy senkinek sem jut eszébe, hogy mikor is került bevezetésre.

A közhasznúsági törvény másik fontos eredménye az **ún. SZJA 1 %-os törvény szervezeti oldalának megalapozása**. Noha a törvény ezt egyértelműen nem tartalmazza, ez a támogatási forma lényegében közhasznú szervezetek számára érhető el.²⁷ A két törvény

²⁶ Ugyanakkor e téren tudunkkal nem született olyan hatástanulmány, amely a közhasznúság és a forrásszerzés, a foglalkoztatottság, vagy más nonprofit jellemzők összefüggéseit vizsgálta volna.

²⁷ A törvény alapján a közhasznú tevékenység folytatása a feltétele az 1%-ra való jogosultságnak. Nem találtunk arról adatot, hogy az 1%-ban részesülő szervezetek mekkora része közhasznú, de feltételezéseink szerint nagy százalékban egybeesik a két kör.

eredetileg egyazon koncepció, majd javaslat része volt, csak politikai és jogalkotási érdekekből vált külön, és előzte meg az elképzelés támogatási része annak szervezeti részét. A politikai vita akkori tárgya az egyháztámogatás volt, mely mára kielégítően rendeződött a közhasznúság keretein kívül. A jogalkotási probléma pedig az akkori válság költségvetési kezelése volt.

Megalkotásakor a közhasznúsági törvény elvi jelentősége abban állt, hogy megkísérelte biztosítani **mind a közvetlen, mind a közvetett állami támogatásban részesülő civil szervezetek átláthatóságát és elszámoltathatóságát**. Ezt azonban a törvény **csak részlegesen érte el**, mert ugyan meghatározta a szervezeti működés és gazdálkodás szabályait, és bevezette az éves közhasznúsági jelentés készítésének kötelezettségét, ezeket a jelentéseket azonban nem sikerült közhiteles módon nyilvánossá tenni, és a közhasznú tevékenység szakmai ellenőrzését sem sikerült megfelelően megoldani.²⁸

I.3.2. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján

- Bár ez sehol sem szerepel kifejezetten, a gyakorlatban a közhasznúsági törvénnyel az **állami kedvezmények általános jogosultja** a közhasznú szervezet lett. Nem általában a civil szervezetek, hanem a közhasznú szervezet. Paradox módon ugyanakkor nagyon kevés az a kedvezmény, amelyet tisztán a közhasznú státusz okán kap egy szervezet; a legtöbbször a kedvezmények további feltételekhez kötöttek.
- A **pályázati rendszerben** a közhasznúság, mint előminősítési kritérium több szempontból is aggályos: a szervezet attól, hogy nyilvánosan működik nem biztos, hogy jól használja a forrásokat. A pályázat esetében a közhasznúság lényegét jelentő intézmények, a kritériumrendszernek való megfelelés jellemzően nem jelentenek garanciát. A közhasznúság így csak egy feltétel az ellenőrző listán, olykor akár indokolatlanul kiszorítva a nem közhasznú civil szervezeteket a pályázati forrás elnyerésének lehetőségéből.
- A **közhasznúság bírósági bejegyzésével a szervezet még nem válik a források nyújtója szemszögéből hitelessé**. Ha a szervezetnek nincs „tőkéje” (pénzügyi, morális, társadalmi), nincs sem pályázati, sem adományozói téren bizalom.
- **Az állami szférán kívüli források** tekintetében a bizalomhiány egyik oka, hogy nem elég megbízható a szervezetek nyilvántartásának rendszere.
- A közhasznúsági rendszer motivációs rendszere nem jó, mivel **az állam elismerése számít, nem pedig a kliens vagy magánadományozó elégedettsége**.
- A társasági adókedvezmény rendszere nem kellően inspiráló a cégek számára. A kedvezmények növelése és kiterjesztése lenne szükséges annak érdekében, hogy ösztönözze a vállalkozói szférát. Az ösztönző kedvezményrendszer alaptézise az lenne, hogy a támogatás után járó társasági adókedvezmények igénybevétele jobban „megérje” a cégeknek, mint az „elköltéségelés”.

Mint azt fent részleteztük, a közhasznúság funkcióit illetően más európai államok szabályozási gyakorlatában nem az állami kapcsolatrendszeren van a hangsúly. A közhasznúság egy adójogi státusz, amely bizonyos szervezeteknek azonos kedvezményeket biztosít, és **a közbizalmat, tehát az állampolgárok bizalmát hivatott megalapozni**, illetve fenntartani. Ehhez járul persze, hogy a legtöbbször valódi adókedvezményekben részesülnek

²⁸ Csanády Dániel (1999): A nonprofit szektor szerepe és szabályozása. Utazás a nonprofit törvény körül. Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány, Budapest. 23. o.

az adományozók (bár ez nem mindenhol van így, mivel az adományozói kultúra már jobban kialakult – lásd a skandináv országokat, ahol nincs vagy csekély mértékű az adókedvezmény és mégis elterjedt az adományozás).

I.3.3. A funkciómeghatározás lehetséges irányai

A jelenlegi helyzetben a közhasznúság funkciója tekintetében két út járható:

- (1) rögzíteni a jelenlegi általános elvárásrendszert és „hivatalosan” kimondani, hogy az állami forrásokhoz való hozzájutás feltétele a közhasznú státusz megszerzése;
- (2) célul tűzni ki (ismételten), hogy a közhasznúság minél több közösségi forrást tudjon mozgósítani.

Véleményünk szerint az első verzió bár egyszerűbbnek tűnhet, kevésbé célravezető. A gyakorlat ugyanis azt mutatja, hogy nem lehetséges általános szabállyá tenni, hogy a közhasznúság legyen az állami forrásokhoz való hozzájutás feltétele.

Az állami támogatáshoz való hozzájutás több szinten is értelmezhető. Szó lehetne arról, hogy

- (a) a közhasznúság mind a központi, mind az önkormányzati támogatásokhoz való hozzájutás feltétele legyen;
- (b) kiterjedhetne csupán a központi támogatáshoz való jogosultság megteremtésére; illetve felmerült annak a lehetősége is, hogy
- (c) a közhasznúság csak az állami feladatellátásban résztvevő szervezetek privilégiuma legyen.

A törvénynek a nonprofit szervezetek átláthatóságára, elszámoltathatóságára és fenntarthatóságára gyakorolt hatása mindhárom esetben legalábbis kérdéses, vagy biztosan negatív lenne. Az állam szempontjából fontos, de nem törvényi kötelezettségként rögzített feladatok ellátásában pedig előreláthatóan inkább akadályozó, semmint elősegítő tényező lenne.

(a) Amennyiben **a közhasznúság kiterjedne a központi és az önkormányzati támogatások odaítélésére is**, az komoly nehézséget jelentene a jelenleg kiterjedt helyi szintű önkormányzati–civil együttműködések fenntartásában. Számos kisebb, helyi szervezet eszne az NCA vagy a helyi önkormányzat támogatási lehetőségétől, miközben a gyakorlat azt mutatja, hogy - főleg helyi szinten - akár a kölcsönös hasznú szervezetek is megfelelő, sőt kívánatos partnerei lehetnek a kormányzatnak konkrét szakpolitikák végrehajtásában (pl. a helyi vállalkozók klubja vagy a borászati egyesületek). Amennyiben pedig a kormányzat a civil szervezetek fejlődését kívánja támogatni (amint azt nem csak az NCA, hanem számos önkormányzat is célul tűzte ki), akkor célszerű lehet éppen azokat a kisebb szervezeteket forráshoz juttatni, amelyeknek még nincs meg a kapacitásuk a közhasznúsági fokozat megszerzésére.

(b) A **közhasznúság, mint központi támogatáshoz való jutás feltétele** is felvet számos gyakorlati problémát. Egyrészt, az állami pályázatok rendkívül sokrétűek, s mint fentebb írtuk, van olyan eset, amikor az állami cél, akarat kölcsönös hasznú szervezetek révén valósul meg (országos szinten példaként szolgál erre a szakszervezeti és a munkáltatói érdekképviseletek köre is). Másrészt, a legtöbb esetben az egyedi kiírások és szerződések a

közhasznúsági feltételeknél sokkal szigorúbb beszámolási és elszámolási feltételeket jelölnek meg. Így míg a közhasznúság lehet egyfajta nulladik feltétel, önmagában csak adminisztratív szerepe volna, melyet más úton is meg lehet hatékonyan oldani (pl. a már megkezdett egységes online nyilvántartási és dokumentálási rendszer kiépítésével).

Bizonyos területeken mindazonáltal megfontolandó lenne a közhasznúsági státuszhoz kötni az állami forrásjuttatást, ilyennek tartjuk pl. a normatív juttatásban részesülő civil nonprofit szervezeteket, hiszen feltételezhető, hogy az állami feladatot ellátó szervezet legalább olyan átaláthatóan kell, hogy működjön, amennyire egy közösségi adományokra igényt tartó szervezet is teszi. Ám még ilyen esetekben is látszik, hogy a közhasznú státusz csak egy „minimum sztenderd” lehet, és a szervezetnek számos további, szigorú feltételnek kell megfelelnie ahhoz, hogy közvetlen forrásjuttatásban részesüljön.

(c) Ha a **közhasznúság egyenlő lenne az állami feladatellátással**, és feladatellátási szerződés lenne szükséges a státusz elnyeréséhez, az gyakorlatilag értelmezhetetlen szintre csökkentené a közhasznú szervezetek számát. Jelenleg a nonprofit szervezetek mindössze 5%-a (közel 3300 szervezet)²⁹ kiemelkedően közhasznú, azaz végez valamilyen törvényben nevesített állami feladatot. Ám ez nem mind feladatátvállalás, és bár a bírói gyakorlat a státusz megszerzéséhez szinte kötelezővé tette, nem mindegyik szervezet rendelkezik szerződéssel sem. Hozzávéve ehhez a ténylegesen közfeladatot szerződéssel ellátó szervezetek finanszírozási nehézségeit, amely valószínűleg számuk további csökkenéséhez fog vezetni, óvatos becsléssel az jóslható, hogy egy ilyen feltétel bevezetése esetén néhány száztól maximum 2000-ig terjedhet majd a közhasznú szervezetek száma. A közhasznúsági fokozattal rendelkező szervezetek jelenlegi 34,000 körüli számához képest ez drasztikus visszaesés lenne. Ugyanakkor többezer (sőt akár több tízezer) szervezet, amely az állami ellátórendszer működését a gyakorlatban ténylegesen segíti (a lelki tanácsadástól az átképzésen és az áldozatvédelmen át a rehabilitációig), feladatának bárminemű anyagi elismerése nélkül maradna.

Összefoglalva, a közhasznúság, mint általános feltételrendszer sohasem lesz képes megfelelni a sokféle típusú állami támogatás konkrét, speciális igényeinek. Ugyanakkor az állami és önkormányzati szereplők a konkrét támogatási – együttműködési forma függvényében célszerűségi alapon minden esetben meg tudják határozni, hogy a közhasznúságot a támogatás feltételévé teszik-e (ahogyan jelenleg is). Ezért végsősoron a **közhasznú státusznak az állami támogatáshoz kötése nem szolgál olyan jogalkotói célt, amely enélkül ne tudna megvalósulni**; ellenben megnehezíti, sőt akár ellehetetlenítheti az egyébként valójában közhasznúnak mondható szervezetek és az állam együttműködését.

Végül, a közhasznúságnak törvényi szinten az állami támogatáshoz való kötése végleg az államnak való megfelelés irányába terelné a civil szervezetek döntő többségét. Ezáltal a civil szervezetek egyik legfontosabb funkciója, a társadalmi tőke építése gyengülne tovább, amely pedig egy ország fejlődésének alapköve.³⁰ A civil szervezetek akkor képesek a „köz” hasznára lenni, ha az emberek hisznek bennük és csatlakoznak hozzájuk. Ez nem azt jelenti,

²⁹ 2008. évre vonatkozó adat (Központi Statisztikai Hivatal (2010): Nonprofit szervezetek Magyarországon, 2008. KSH, Budapest. 32. o.)

³⁰ Magyarországon a társadalmi tőke az európai országok körében a legalacsonyabbak között van (2009-ben 4.31 volt az 1-10-es skálán, ahol 1 a társadalmi bizalom teljes hiányát, 10 a teljes meglétét jelzi). Emellett volt olyan résztutató, ahol a legrosszabb teljesítményt nyújtottuk, pl. az európaiak között a magyarok találkoznak a legkevesebbet a barátaikkal (30% válaszolta, hogy soha, vagy csak havonta egyszer találkozik a barátaival, szemben az ellenkező póluson lévő svédok 2%-val). Forrás: European Social Survey 4th Wave, 2009-2010

hogy ne lenne szükségük állami forrásra, hanem azt, hogy elkerülhetetlenül szükségük van a (nem csak anyagi értelemben vett) közösségi forrásokra is – s jelenleg ez az, amelyben nagy hiányt szenvednek Magyarországon.

A fentiek alapján e tanulmány javaslata, hogy a szabályozás a 2. irányba mozduljon: **a közhasznúsági rendszer célja az államtól függetlenül létező közösségi funkció megerősítése** legyen (nem az állami források rovására, hanem azok kiegészítésére). Ezzel egy Magyarországon hiányterületként definiálható, ugyanakkor a demokratikus deficit leküzdésében kulcsfontosságú funkciót tölthetne be ez a szabályozás: **serkentené az állampolgári felelősségvállalást (ideértve a cégek felelősségvállalását is), növelné a társadalmi tőkét és a szolidaritást**. Ha a szabályozás közvetett eszközökkel a civil szervezetek öfenntartó képességét is növelni tudja (pl. a vállalkozási tevékenység tekintetében adott adókedvezmények révén), akkor emellett a **szociális gazdaság és a társadalmi vállalkozások ösztönzése** is célul tűzhető ki. Ez pedig munkahelyeket, tőkét, innovációt jelent – egyszóval **mind pénzügyi, mind társadalmi értelemben értéket teremt**. Erre is több közelmúltbeli példa szolgál Nyugat-Európából (pl. Anglia, Olaszország, Belgium).

Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a civil szervezetek közvetlen állami támogatását illető szerződési szabályok jelenleg elégtelenek. Ennek a központi jelentőségű kérdésnek az átfogó jogi megoldására jelenleg több koncepció is létezik. Az egyik a támogatási szerződés külön polgári jogi szerződéstípusként való szabályozásában, a másik egy új szerződéstípus, a közigazgatási szerződés általános szabályainak megteremtésében látja a megoldást. Bármelyik elképzelés is nyer szakmai és politikai támogatást, a kérdés megérett a rendezésre, mert a jelenlegi korszerűtlen jogi helyzet az uniós források hatékony felhasználását is akadályozza.³¹

I.4. A közhasznúság minősítési rendszere

I.4.1. A kétszintű minősítési rendszerrel kapcsolatos kérdések

A közhasznúsági törvény felülvizsgálata kapcsán alapvető kérdésként vetődik fel, hogy mennyiben lehet indokolt a kétszintű közhasznúsági rendszer megszüntetése. Az interjúk felvétele alapján **erősebb az a vélemény** hogy a nonprofit szektor fejlődése szempontjából célszerű **a kétszintű közhasznúsági rendszer fenntartása** – a kiemelkedően közhasznú minősítés feltételeinek, ill. a feladatellátás módjának és terjedelmének pontosítása, valamint a kétszintű közhasznúsági rendszerhez kapcsolódó követelmény és kedvezményrendszer differenciált szabályozása mellett. Ugyanakkor megjelenik az álláspont is, hogy a jelenlegi feltételek mellett **nincs értelme a kétszintű rendszer fenntartásának**.

I.4.2. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján

1. A kétszintű közhasznúsági rendszer fenntartása indokolt, de...

³¹ Vö. Bíró Endre (2010): Hol tartunk? A civil nonprofit szervezetek jogi szabályozásának problémái. Jogismeret Alapítvány, Budapest. 79. o., valamint Bullain Nilda – Csanády Dániel (2008): Helyi érdek, helyi érték: Útmutató az önkormányzatok és a civil szervezetek közötti együttműködés jogi és intézményes hátteréhez. Ökotárs Alapítvány, Budapest. 44. o.

- A rendszer már így is súlyosan **túlszabályozott**, további bonyolításával a civil szervezetek valódi célja elveszhet.
 - A **közhasznúsági szinteket jobban el kellene különíteni az állami támogatások kapcsán**. A kiemelkedően közhasznú szervezetnek magasabb elvárásoknak kellene megfelelnie, amelyhez magasabb támogatást lehetne kapcsolni. A kiemelkedően közhasznú szervezeteknél a költségvetés jellemzően állami forrásokra épül, ezért az ilyen minősítésű szervezetekkel szemben extra követelményeknek kellene érvényesülniük, ez a szervezeteket döntés elé állítaná, hogy vállalják-e a magasabb fokozatú közhasznúságot (ez persze elviekben már most is így van, de a gyakorlatban nem érvényesül).
 - Sok az indokolatlan követelmény, a **bíróság mindig többet kér, mint ami a közhasznúsági törvény szövegéből feltétlenül következik**.
 - **Szintezni kellene a feladatokat**, hiányzik a szabályozásból, hogy melyik feladatot láthatja el, vállalhatja át a kiemelkedően közhasznú szervezet.
 - Jelentősen egyszerűsíteni a szervezetek életét, **ha nem csak egy közhasznúsági fokozatot jelölhetnének meg bejegyzéskor** (célszerű lenne a szabályozást olyan irányba átalakítani, hogy akár mindkét fokozat megjelölésre kerülhessen és a szervezet minősítése annak a fokozatnak megfelelően történjen, amely kritériumrendszerének megfelel).
2. Az ezzel ellentétes álláspont szerint az ideálisnak tartott közhasznúsági modell **egymérőjű és funkcionális**, és a kétszintű rendszer fenntartásának nincs értelme, mivel
- a kiemelkedően közhasznú minősítési rendszer **elérhetetlen** a legtöbb civil szervezet számára;
 - a **jelenlegi kedvezmények nem tesznek különbséget a két fokozat között**: egyetlen jelentéktelen kivétellel (tartós adományozás) nincsen olyan kedvezmény, amelyet tisztán a kiemelkedően közhasznú szervezetek vehetnek csak igénybe (ld. V.1. pont).

I.4.3. A kiemelkedően közhasznú minősítéssel kapcsolatos kérdések

A közhasznúsági törvény **nem tartalmaz pontos rendelkezést a jogszabályba foglalt állami kötelezettségekkel kapcsolatosan**. A Ksztv. 5. § a) pontja szerint a kiemelkedően közhasznú szervezet nyilvántartásba vételéhez a szervezet létesítő okiratának azt kell tartalmaznia, hogy a szervezet közhasznú tevékenysége során olyan közfeladatot lát el, **amelyről törvény vagy törvény felhatalmazása alapján más jogszabály rendelkezése szerint, valamely állami szervnek vagy a helyi önkormányzatnak kell gondoskodnia**. Így a jogi szabályozás alapján minden olyan állami feladat, amelyet a jogszabály állami szerv vagy önkormányzat hatáskörébe utal, olyan közfeladat, amelynek ellátása, segítése, támogatása esetén a civil szervezet tevékenysége kiemelkedően közhasznúnak minősülhet. Ugyanakkor a bíróságok a nyilvántartásba vétel során megkövetelik az **átvállalt feladatra vonatkozó pontos jogszabályhely megjelölését**, és ezek közül jellemzően csak a **kötelező feladatokat** fogadják el. Ugyanez vonatkozik az ügyészség fellebbezési gyakorlatára, illetve törvényességi felügyeleti eljárására. (Az, hogy mely feladat minősül a hatályos szabályozás alapján kötelező feladatnak szakjogi ismereteket feltételez, ami a minősítést kérő szervezetek körében gyakran nem áll rendelkezésre.)

Jogbizonytalansághoz vezet, hogy nem a Ksztv. rendelkezései között, hanem a vonatkozó **bíróági határozatokban** történik a kiemelkedően közhasznúság azon feltételének rögzítése, hogy a közfeladat csak az önkormányzattal kötött szerződés alapján végezhető el. (Az ellátási szerződés megléte nem a nyilvántartásba vétel, hanem a törvényes működés feltétele BH2000. 37.) Szintén a bíróági gyakorlat tette alapvető követelménnyé, hogy a feladatot a szervezet maga lássa el (BH2001. 451.), illetve alakította ki az ún. „intézmény-fenntartás” követelményét, melynek értelmében a közfeladatot a szervezetnek teljes körűen kell ellátnia, nem elegendő a közfeladat ellátásában való közreműködés, támogatás (EBH1999. 176.).

Elenyésző azon szabály **gyakorlati érvényesülése**, amely a szervezet számára a nyilvántartásból törlés illetőleg az alacsonyabb fokozatba történő átsorolás kérelmezésének kötelezettségét írja elő arra az esetre, ha a tevékenységében a későbbiekben olyan ok állna be, mely a közhasznúsági fokozatát befolyásolja. Kérdéses, hogy mi lenne a megfelelő garancia a kiemelkedően közhasznú minősítéssel rendelkező szervezetek bejegyzésüknek megfelelő „valóságos” működésére.

Álláspontunk szerint a jogi feltételrendszer tisztázásával megtartható a kiemelkedően közhasznú minősítés, abban az esetben, ha az egyértelműen jelzi, hogy állami feladatátvállalás történik. Például jelenleg a normatív támogatásnak nem feltétele még a közhasznú státusz sem, viszont más tekintetben igen szigorú szabályrendszernek kell megfelelnie annak a szervezetnek, amely normatív támogatásra kíván jogosultságot szerezni. Ez is jelzi, hogy nem feltétlenül érdemes funkcionális összefüggést keresni az állami források elérése és a közhasznúság között. Elképzelhető olyan szabályozási irány, amely ebben következetes, ez esetben pl. a normatív támogatásnak is feltétele kellene, hogy legyen a kiemelkedően közhasznú státusz (l. az 1.3 pontban írtakat). Ha azonban abból indulunk ki, hogy a közhasznúság fogalmát „emberközelibbé”, támogatásra ösztönzővé kellene tenni, akkor valószínűleg nincs szükség kétszintű rendszerre.

II. A közhasznú minősítés megszerzése

II.1. Mely szervezetek szerezhethetnek közhasznú minősítést?

Jellemzően a közhasznú, kiemelkedően közhasznú fokozatot a szervezetek bírósági nyilvántartásba vétellel szereznek (*társadalmi szervezet, alapítvány, közalapítvány, nonprofit gazdasági társaság, közhasznú tevékenységet ellátó szociális szervezet* stb.). Vannak azonban olyan szervezettípusok, amelyek bírósági nyilvántartásba vétel nélkül is közhasznúak illetőleg kiemelkedően közhasznúak.

- A kiemelkedően közhasznú jogállás külön nyilvántartásba vétel nélkül illeti meg a következő szervezeteket: *Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság, Magyar Rektori Konferencia, Felsőoktatási Tudományos Tanács.*
- A közhasznúsági törvény szerint közhasznú jogállású lehet *a nem költségvetési szervként működő felsőoktatási intézmény is.* Itt külön aggályos, hogy a regisztrációs központ által vezetett nyilvántartás a közhasznú tevékenység tekintetében közhasznúsági nyilvántartásnak minősül.
- A *Köztestület* közhasznúvá minősíthető, ha a létrehozásáról rendelkező törvény lehetővé teszi. A köztestületekre vonatkozó jogszabályok egy része is hordozza a közhasznú fogalom használatával kapcsolatos félreértésekből adódó kodifikációs hibákat. Pl.: a sporttörvény számos köztestületet nevesít, majd mindegyikről kimondja, hogy a közhasznú nyilvántartásba vétel nélkül kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősülő köztestület, amelyet a sportigazgatási szerv tart nyilván (pl.: a *Magyar Olimpiai Bizottság, Magyar Paralimpiai Bizottság, Nemzeti Sportszövetség, Nemzeti Szabadidősport Szövetség, Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége*). Ez nem értelmezhető, hiszen a közhasznúsági törvény ilyen nyilvántartásról nem szól.

A fentieket áttekintve kérdéses, hogy miért minősülnek mindezen szervezetek kiemelkedően közhasznúnak. A kiemelkedően közhasznú szervezetek részére elérhető kedvezmények ugyanis nem alapozzák meg ennek szükségességét – elenyésző azon jogszabályban biztosított kedvezmények száma, amelyeket pusztán a kiemelkedően közhasznú státusz biztosít az egyes szervezetek számára. Valószínűbb, hogy egy konkrét pályázat, tender vagy adomány esetében volt szükség arra, hogy a pályázni kívánó szervezet kiemelkedően közhasznú státusszal rendelkezzen, és ezzel a jogi megoldással kapták meg a nevesített intézmények nyilvántartásba vétel nélkül is a pályázathoz szükséges státuszt. Elképzelhető az is, hogy pusztán a státusz presztízsére tartottak igényt az adott intézmények. Mindenesetre számos olyan, a felsoroltakhoz hasonló kvázi-civil intézmény, szervezet létezik, amely látszólag ugyanolyan joggal tarthatna igényt a státuszra, így a szabályozás legalábbis következtelennek mondható.

A közhasznúsági reform szempontjából átgondolandó, hogy mely szervezetek jogosultak a minősítés megszerzésére. Mint azt korábban kifejtettük, a fejlett demokráciákban a közhasznúság kifejezetten a nem állami civil szervezetek számára elérhető, közvetett kedvezményekre jogosító státusz. Magyarországon a reform célja szerint (közösségi felelősségvállalás vagy állami feladatátvállalás előtérbe helyezése) különböző lehet a jogosultak köre, de mindenképpen javasolt, hogy azok **egységes feltételeknek feleljenek meg** – ellenkező esetben a státusz hitelessége megkérdőjeleződhet.

II.2. Indokolt-e a működés „valós” közhasznúságának érdemi vizsgálata?

A közhasznúság bejegyzését illetően kiemelendő, hogy a minősítés kérdésében a bíróságnak/ügyészségnek jelenleg (elvileg) nincs mérlegelési jogköre, a bejegyzés a törvényben meghatározott szempontok szerint érdemi vizsgálatot nélkülöző **formális bejegyzés**. Ez a „valós közhasznú működés” érdemi vizsgálatának hiányát jelzi. A bírósági gyakorlat értékelésén túlmutató, határozott véleményként fogalmazódik meg a nonprofit szakértők körében, hogy a működés „valóságos” közhasznúságának érdemi vizsgálatával lenne teljes a törvényben rögzített célok elérése.

II.2.1. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján

- **Általában kérdés, hogy egyedi vizsgálat legyen-e** (amely a szervezetekre és a jogalkalmazókra nézve is újabb adminisztrációs terhet jelentene), vagy inkább **legyenek olyan folyamatra vonatkozó előírások, amelyek felszínre hozzák a szervezetek valós közhasznú működését**.
- A Ksztv. szerint a közhasznúsági jelentések mindenki számára hozzáférhetőek. Ez a szabály nem nyújt garanciát a teljes átláthatóságra, a szabad hozzáférésre, ezért lenne indokolt **a jelentések letétbe helyezése**, így közérdekű adatként biztosítva lenne teljes mértékben és akadálytalanul a közhasznúsági jelentések nyilvánossága.
- A szankciórendszer nem nyújt megfelelő garanciát a közhasznú működés nyilvánosságára, a törvény **nem rendel a közzétételi kötelezettség elmaradásához komoly szankciókat**, a kiemelkedően közhasznú szervezeteknél nincs is meghatározva, hogy pontosan mit is kell sajtó útján nyilvánosságra hozniuk. **A bíróságon legyen nyoma az éves jelentésnek, a beszámolónak**, és annak is legyen nyoma, ha nem lett leadva az éves beszámoló és a jelentés. Legyen szankciója, ha a szervezet nem tudja igazolni a valós működését. (Legyen benyújtási és elhelyezési kötelezettség.)
- Egy másik álláspont szerint a „valóságos” közhasznú működés **legyen adójogi kérdés** (legyen NAV ellenőrzési hatáskör). Ez bevett nyugat-európai gyakorlat, azonban Magyarországon kérdéses a megvalósíthatósága. Az adóhatóság alapvetően a költségvetési bevételek biztosításában érdekelt, így félő, hogy az ellenőrzési jogkörét túl szigorúan gyakorolná, és megszürné az adókedvezményre jogosult szervezetek számát. Márpedig a törvény jogpolitikai célja nem a közhasznú szervezetek támogatásának megvonása, hanem azok törvényes feltételek melletti biztosítása – s nem biztos, hogy ez a fajta érdekellentét a hazai hatóság esetében áthidalható.

Az I.2 pontban, a közhasznúság fogalma alatt tárgyalt lehetséges fogalmi elemek mindegyike további jogalkalmazási problémát von maga után. Jelentős probléma például, hogy a minősítési eljárás során a szervezet ugyan megjelöl egy törvény szerinti közhasznú tevékenységet, a valóságban azonban sokszor döntően más, nem közhasznú tevékenységet végez. Ezt a problémát a közhasznúsági jelentések közhitelessége, illetve azok rendszeres ellenőrzése ugyan részben megoldaná, ám ha sor kerül pl. a közhasznú tevékenységek dominanciájának törvényi meghatározására, az hogyan lenne vizsgálható és megítélhető a felügyeleti szervek által?

Idetartozó problémakör, hogy a közhasznúság valós tartalmának megkövetelése esetén lehet-e már a bejegyzéskor kérni a közhasznú státuszt, vagy célszerűbb **a bejegyzés után, némi működési tapasztalat alapján** megítélni a közhasznúságot? Néhány országban, éppen mert a szervezetek működését kell vizsgálni, csak a már legalább egy éve működő szervezetek kérhetik ezt a státuszt³². Ezen túlmenően pedig néhány ország **a státusz megtartásának időtartamát is limitálja** (pl. Finnországban 5 évre, Németországban 3 évre adható, utána a szervezetnek újra kell folyamodnia).

Alapvető kérdés tehát a jövő szabályozási irányait tekintve, hogy **az új fogalmi kategóriák talaján álló közhasznúság vizsgálata közös nevezőre hozható-e a jelenlegi formális vizsgálattal?** Ha azt mondjuk, hogy újragondoljuk a fogalmat, így az komplexebbé válik, lehet-e továbbra is formálisan, mérlegelési jogkör nélkül elbírálni annak valóságát? Amennyiben nem, ki végezné az érdemi vizsgálatot?

II.2.2. A közhasznú minősítés vizsgálatának lehetséges irányai

Álláspontunk szerint amennyiben a jogalkotó a közhasznúság fogalmának tartalommal való megtöltését választja, szükség lenne egy erre **specializált külön országos szervre**, amely ellátja a közhasznúsági státusz kritériumainak vizsgálatát és a státusz bejegyzését. Így, míg a civil szervezet jogi személy bejegyzése változatlanul a bíróság (alapítvány, egyesület), illetve a cégbíróság (nonprofit gazdasági társaság) hatáskörében marad, addig a közhasznúsági státuszt külön kellene kérvényezni és annak elbírálása, felügyelete külön szerv kompetenciája lenne. Ez az álláspont annak nyomán kristályosodott ki, hogy a bírósághoz a szervezet tevékenységének érdemi elbírálása nem telepíthető, ugyanakkor más olyan szerv, amely erre felhatalmazást kaphatna (pl. ügyészség, adóhatóság), nyilvántartási és felügyeleti feladatok ellátására nem rendelkezik megfelelő kapacitással.

Külön felügyeleti szerv híján is meg lehet azonban erősíteni a közhasznúság intézményét, mind a minősítés megszerzésének, mind pedig a követelmények betartásának oldaláról. A minősítés megszerzése tekintetében **jobban kidolgozott törvényi szempontrendszer** érvényesítése, míg a felügyeleti oldalon nagyrészt akár elektronikus úton is elérhető kapacitásbővítés szükséges (lásd javaslatunkat az „automatizált”, web-alapú felügyeleti rendszerről a IV.2. pontban).

Fontos látni, hogy felügyeleti szerv hiányában mind a minősítés, mind a felügyelet továbbra is alapvetően **formális**, a bejelentett adatok hiánytalanságán, nem pedig azok valóságának ellenőrzésén alapuló eljárás marad. Ez ugyanakkor teljes mértékben megfelelhet a jogalkotói elvárásnak, amennyiben a cél továbbra is a civilek közösségi, társadalmi kapcsolatainak erősítése – ugyanis a gyakorlat azt mutatja, hogy éppen a közösségek, a támogatók tudják a leghatékonyabban ellenőrizni a szervezet tevékenységének a tartalmát és valóságát.³³

Fontos leszögeznünk, hogy bármilyen minősítési rendszer eredményességének alapvető feltétele, hogy a közhasznú státuszhoz **valódi, a civil szervezetek működését és forrásszerzését érdemben könnyítő kedvezmények járuljanak**. A közhasznúság

³² Lengyelországban például a közhasznú státusz megszerzésének feltétele, hogy a szervezet a kérelem benyújtását megelőzően legalább 2 éven keresztül megszakítás nélkül végezzen közhasznú tevékenységet.

³³ Fontos megjegyezni, hogy az 1%-os rendszerrel kapcsolatban tapasztalt visszaélések részben éppen abból adódtak, hogy az adózó (azaz a rendelkező) és a civil szervezet között az anonimitás miatt nincsen közvetlen kapcsolat. A valódi adományozó jellemzően nyomon követi, hogy mi történik a pénzével, legyen szó bármily csekély összegről is.

„tartalommal való megtöltése” ugyanis nem csak a státusz megszerzésének és megtartásának a feltételeiben, azaz a kötelezettségekben, hanem az azzal járó érdemi kedvezmények, jogosultságok juttatásában is meg kell, hogy nyilvánuljon. Nem beszélve arról, hogy a megnövelt állami kapacitás költségvetési forrásokat vesz igénybe, amelyeket csak valódi társadalmi hatás elérése esetén érdemes rendelkezésre bocsátani. A kívánt társadalmi hatás – a közösségi felelősségvállalás, a társadalmi tőke és a társadalmi vállalkozások erősödése – csak akkor érhető el, ha a kedvezményrendszer motiváló, ösztönző hatással van mind a szervezetekre, mind pedig a közösség tagjaira nézve.

II.3. A közhasznúság bejegyzésével kapcsolatos eljárás

Az alapítvány, társadalmi szervezet, non-profit gazdasági társaság esetében a közhasznúság bejegyzésével kapcsolatban kiemelendő tapasztalat, hogy a fentiek ellenére **a jelenleg hatályos gyakorlatot nem a jogszabály szövege határozza meg, hanem a vonatkozó bírói és ügyészségi gyakorlat.** A bírósági határozatok, illetve a Legfelsőbb Bíróság jogegységi határozatai gyakran olyan kérdésekről rendelkeznek, amelyeknek a törvény szövegében lenne a helye. Ezen a ponton szükséges az általában a szervezetek bejegyzésével kapcsolatos gyakorlati problémákat, illetőleg a közhasznúság bejegyzésével kapcsolatos gyakorlati problémákat különválasztani.

- A joggyakorlat nem egységes (nem csupán bíróság és bíróság között, hanem az egyes bíróságokon belül is eltérő az értelmezési, alkalmazási gyakorlat).
- A törvény és a hozzá kapcsolódó bírósági gyakorlat követelményeinek való megfelelés a bejegyzéskor iszonyú teher a szervezetek számára, és állandó bizonytalanságot okoz. A civil szervezetek bejegyzésénél nincs jogi kényszer, de a gyakorlatban mégis van: jogi szakember közreműködése nélkül ugyanis szinte lehetetlen a bejegyzés folyamatát végigvinni (hiánypótlás, ügyészségi fellebbezés) – különösen a közhasznúság kritériumainak való megfeleléssel együtt.
- Bejegyzéskor lehetetlen, hogy a bejegyzését kérő szervezet iratmintákra támaszkodjon, mert a gyakorlat eltérő, az elbírálás szempontjai változnak, újabb és újabb hiánypótlási kritériumok jelennek meg (a hiánypótlások követelménye gyakran a jogszabályszöveg szó szerinti beidézése), illetve a bejegyzést kérő szervezet esetében a valós szándék és a célzott tartalom vesztet így el.
- A bejegyzési követelményeknek való megfelelési kényszer ahhoz vezet, hogy eltereli a szervezetet a valós céljától, és működési elképzeléseitől, és a bírósági bejegyzést követően a szervezet szándéka szerinti működését torzítja a létesítő okiratában foglalt követelményrendszernek való megfelelési kényszer (a gyakorlat nem támogatja, hogy tiszta viszonyok uralkodjanak a szektorban; tapasztalat, hogy a bejegyzést követően a szervezet a saját létesítő okiratában foglalt rendelkezéseket nem érti, és tényleges működésében egészen más „szokásjogi” szabályokat követ).
- A szervezetek sok esetben adminisztratív okokból nem tudnak közhasznúvá válni (például az alapítók „eltűnése” miatt nem tudnak alapító okiratot módosítani).

A bejegyzési eljárást illetően indokolt lehet **egyszerűsített bejegyzési eljárás biztosítása** könnyített bejegyzési feltételek mellett azon szervezetek számára, akik nem kérik a bejegyzéskor a közhasznú minősítést. A nem közhasznú szervezetek egyszerűbb bejegyzése, a közhasznú minősítés esetén pedig (akár bejegyzéskor, akár utólag) komolyabb elvárások és

feltételrendszer érvényesülése lehet a reform egyik eleme. Csak egyetlen példa: a gyakran vitatott „egy tag – egy szavazat” elv érvényesülése közhasznú szervezeteknél inkább elvárható lehet, mint a nem közhasznúaknál.

Bármilyen megoldást választ is a jogalkotó, mind a civil szervezetek nyilvántartásba vételével, mind a közhasznú jogállás bejegyzésével kapcsolatban központi kérdés a **jogegység biztosítása**. Természetesen ezt a problémát a törvény szövegének pontossága és korszerűsége is befolyásolja, ám semmilyen normaszöveg nem képes pótolni a jogalkalmazás intézményes egységét. Jelenleg a megyei bíróságok eltérő joggyakorlata jelentősen lerontja a közhasznúsági törvény hatékony érvényesülését³⁴, ezért feltétlenül szükséges a Legfelsőbb Bíróság döntéseinek és jogegységi határozatainak áttekintése, és megfelelő módon az új szabályozásba való beemelése. A normaszöveg felülvizsgálatára azonban nem tízegynéhány évente, hanem rendszeresen és intézményes egyeztetési keretek között lenne szükség.

³⁴ Eltérő joggyakorlatra példa: jogszabályhelyek teljes szövegének alapszabályba foglalásának szükségessége, „közhasznú” kifejezés szerepeltetése a nyilvántartásba vételre váró egyesület nevében, nyilvános információ köre (határozatok közlésének határideje, nyilvánosság korlátainak rögzítése stb.), honlapon történő közzététel elfogadása nyilvánosságra hozatali módszerként. További információért lásd: dr. Fülöp Sándor (2005): Egyesületek bírósági nyilvántartásba vételi gyakorlata. Összehasonlító elemzés a Nonprofit Szektor Analízis 2005-ben végzett felmérése alapján. EMLA Egyesület, Budapest.

III. Működés és gazdálkodás

A közhasznú szervezetek működésével és gazdálkodásával kapcsolatosan általánosságban az állapítható meg, hogy az elszámoltatható és átlátható működés számos garanciális eleme jelen van ugyan, de ezek alkalmazása, illetve alkalmazhatósága problematikus³⁵. A főbb problémák (bővebb kifejtésüket ld. a III.1. pontban):

- túlszabályozottság: pl. összeférhetlenségi szabályok;
- alulszabályozottság (túl nagy teret hagy a jogalkalmazói értelmezésnek): pl. vállalkozási tevékenység;
- túlzó elvárást megjelenítő szabályozás: pl. a működés teljes körű nyilvánossága;
- hiányos szabályozás: pl. politikai tevékenység;
- hiányzó garanciális elem: pl. irányító testület önkéntes jellege.

III.1. A közhasznú működés garanciális elemeinek megítélése az interjúk alapján

III.1.1. A vezető tisztségviselők összeférhetlensége

- **A legfontosabb összeférhetlenségi szabály az lenne, amely kizárná, hogy a szervezet irányító testülete (alapítvány kuratóriumának illetve az egyesület elnökségének tagjai) anyagi juttatásban részesüljön.**
- A közhasznú nyilvántartást végző bíróságok a nyilvántartásba vétel feltételéül szabják meg végzéseikben azt, hogy a létesítő okiratok szó szerint tartalmazzák, idézzék a Ksztv. összeférhetlenségre vonatkozó rendelkezéseit, nem elegendő a joghelyre történő utalás a tisztségviselők nyilatkozataiban sem, ugyanakkor hiányzik a Ksztv.-ből annak előírása, hogy a létesítő okirat az összeférhetlenséggel kapcsolatos eljárásra tartalmazzon szabályozást.

III.1.2. A belső felügyelet rendje

- Ha a közhasznú szervezet éves bevétele meghaladja az ötmillió forintot, felügyelő szerv létrehozása kötelező - ugyanakkor jogszabály nem ad választ arra a kérdésre, hogy mi történik abban az esetben, ha már az induló vagyon meghaladja ezt az összeget.
- A felügyelő szerv kötelező létrehozását esetleg nem a szervezet éves bevételéhez, hanem a tevékenységhez kellene kötni, azaz a közhasznú státusz alapfeltételévé tenni.

III.1.3. A működés nyilvánossága

- Indokolt lenne elmozdulni abba az irányba, hogy a személyiségi jogok védelme érdekében a nyilvánosság korlátozható. A közhasznú szervezetnek átláthatónak kell lennie, de továbbra is magánjogi szabályozás alá tartozik, így üzleti-működési adatai

³⁵ Tisztában vagyunk azzal, hogy a profit-felosztás tilalma, a vállalkozási tevékenység és a politikai tevékenység korlátozása felfoghatóak – a törvényalkotó valószínű szándéka szerint – a közhasznúsági státusz előfeltételeiként is (azaz, nem a működés, hanem a státusz megszerzése során van jelentőségük), ám ezen előfeltételek folyamatos, gyakorlati érvényesülésének nehézségei indokolttá teszik, hogy itt térjünk ki rájuk.

és a vele kapcsolatba kerülők személyes adatai nem automatikusan közérdekűek. A jelenlegi törvényi rendelkezés indokolatlanul általános, teljes körű nyilvánosságot követel meg a közhasznú szervezetektől (ez gyakorlatilag lehetetlenné teszi, hogy egy közhasznú szervezetnek belső ügyei legyenek, pl. egy adományosztó szervezetnél elvileg akár a pályázó is részt vehet a róla döntő ülésen).

- A vezető szerv döntéseit nyilvánosságra kell hozni. A jelenlegi gyakorlat szerint az internet nyilvánossága nem elég; ez gondot jelent, hiszen a nyilvánosság kritériumainak az internet más jogterületeken megfelel. Ráadásul minden kommunikációs eszköznek van korlátja.
- A közhasznú szervezetek működésének nyilvánossága (a vezető szerv üléseinek és döntéseinek nyilvánossága, iratbetekintés a közhasznúsággal kapcsolatos iratokba, a szolgáltatás igénybevételi módjának nyilvánossága, a beszámoló közlésének nyilvánossága) terén a jól ellenőrizhető honlapok működtetésének garanciális jelentősége lehetne (véleményünk szerint azonban ezt csak akkor lehetne általánosan kötelező előírássá tenni, ha a kormányzat biztosítana a minimum követelmények közzétételére alkalmas, mindenki által igénybevehető internetfelületet).

III.1.4 A közhasznú gazdálkodás szabályai - profit-felosztás tilalma

- A nyereség felosztásának a tilalmát a közhasznúsági törvény a nyilvánossági szabályokkal kívánta biztosítani, és nem a tilalom részletezésével. Hiányzik a szabályozásból annak részletezése, hogy mire lehet a gazdálkodás eredményét fordítani (iránymutatás gyanánt arra az esetre, ha az alapító okirat fontos részletekről nem rendelkezik).
- Kodifikációs elmaradás: A Ksztv. 27. § (4) bekezdése kimondja, hogy felhatalmazást kap a Kormány, hogy a közhasznú szervezetekkel a közbeszerzésekről szóló törvény hatálya alá tartozó szolgáltatások végzésére irányuló szerződések létrehozására vonatkozó sajátos szabályait megállapítsa. A jogszabály ezidáig nem született meg, ami alapvető hiányosság; komoly jelentősége lenne, mivel a hatályos közbeszerzési törvény nem tesz különbséget az ajánlattevők személye között, így a közbeszerzési eljárásokban a forprofit ajánlattevők mellett a nonprofit szervezetek nem versenyképesek.

III.1.5. A vállalkozási tevékenység, a hitelfelvételi és a befektetési tevékenység

- A közhasznú tevékenység és a vállalkozási tevékenység elhatárolása a szabályozás alapján nem egyértelmű.
- A vállalkozási tevékenység tartalmának jogszabályi pontosítása indokolt lenne.
- A közhasznú szervezet vállalkozási tevékenységet csak a közhasznú céljainak elérése érdekében, azokat semmiképp nem veszélyeztetve végez: ez a korlát a gyakorlatban nem bizonyult egyértelműen alkalmazhatónak, mivel nincs egységes álláspont a tekintetben, hogy milyen tevékenység veszélyeztetheti.
- A hitelfelvételi tevékenységgel kapcsolatban a fő probléma, hogy a pénzügyileg stabil, hosszú múltra visszatekintő civil szervezetek sem minősülnek hitelképes ügyfélnek a bankoknál. A kedvezményrendszerrel tárgyaljuk, hogy a közhasznú szervezetek számára ösztönző lehetne, ha valamilyen módon megkönnyítené számukra a hitelhez

jutást az állam (pl. az utófinanszírozásból eredő átmeneti likviditási gondok orvoslására).

- Indokolatlan a törvényben tévesen még mindig közhasznú társaságként szereplő nonprofit gazdasági társaság felmentése a 16. § (2) korlátozásai alól, melyek szerint a közhasznú szervezet (a) nem vehet fel a közhasznú tevékenységét veszélyeztető mértékű hitelt, illetve (b) az államháztartás alrendszereitől kapott támogatást hitel fedezetéül vagy annak törlesztésére nem használhatja fel. A közhasznú státusz lényege, hogy jogi formától függetlenül minden ilyen státusszal rendelkező szervezet azonos jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik, tekintettel közhasznú tevékenységére.
- A befektetési tevékenységgel kapcsolatosan felmerült, hogy a szervezeteknek szükségük lenne részletesebb útmutatóra, alapelvekre a befektetési politikájuk meghatározásához. Ezeket azonban valószínűleg – a gazdálkodás szabadságát biztosítandó – továbbra sem jogszabályi szinten érdemes lefektetni, az e tanulmány gazdái által ajánlott új alapítványi forma, a közhasznú tőkésített alapítvány kivételével³⁶.

III.1.6. Politikamentesség

A közhasznúsági törvény jelenleg a direkt politikai szerepvállalás tilalmát rögzíti, a politikai pártok és a választási kampányt folytató szervek támogatását zárja ki. Ugyanakkor léteznek közhasznú szervezetek, amelyek kuratóriumában ismert és egyértelműen párthoz kötődő politikusok ülnek. A közhasznúsági törvény politikamentességre vonatkozó garanciája újragondolásra szorulna: indokolt lenne elmozdulni abba az irányba, hogy a politikamentesség a tisztségviselők vonatkozásában is érvényesüljön (pl. hogy olyan személy, aki bizonyos jogviszony - pl. vezető pártfunkció – alapján pártokhoz köthető, ne lehessen tisztségviselő). Megkérdőjelezhető a Ksztv. által most megengedett kivétel a közvetlen politikai tevékenység definíciójában is, azaz a helyi választásokon jelölt indításával vagy támogatásával való részvétel lehetősége.

A működésre és gazdálkodásra vonatkozó szabályok (illetve a működés jellegét érintő előfeltételek) reformja során rendkívül fontosnak tartjuk a **rendszer szemlélet** érvényesülését, ami abban áll, hogy nem önmagában kell tekinteni a közhasznú szervezetek körét, hanem a nem közhasznúakkal együtt. Fontos látni, hogy a civil szervezetek működési nehézségét, nehézkességét érintő legtöbb kritika nem a közhasznúsággal járó terhekből, hanem a **minden civil szervezetre vonatkozó adminisztratív kötelezettségekből** fakad (adózás, számvitel, foglalkoztatás stb. terén). Az is fontos szempont, hogy az átláthatóság és pénzügyi, elszámolási megbízhatóság **elsősorban az állami kedvezményekre jogosult szervezeteknél kell, hogy elvárás legyen**, márpedig jelenleg a civil szervezeteket illető kedvezmények átláthatatlanok (l. a következő pontot), és nem kizárólag a közhasznú szervezeteket érintik. Éppen ezért a reform során elengedhetetlen, hogy **egységesen szemléljük** a közhasznú és nem közhasznú szervezetek működési és gazdálkodási szabályait, **többszintű, illetve**

³⁶ Lásd: Nilda Bullain (2009): Alapkérdések az alapítványokról. ECNL és Ökotárs Alapítvány, Budapest.
<http://www.civiljogok.hu/tudastar/alapkerdesek-az-alapitvanyokrol-az-alapitvanyi-szabalyozas-reformjanak-szuksegessege-magyar>

többdimenziós rendszert kiépítve, amelyben a közhasznúság (és a vele járó kedvezményrendszer) mellett a másik fő szempont (dimenzió) a szervezet mérete (pl.bevételei nagysága, de ez lehet más mutató is). Közhely, hogy a szektor nagyobb része igen kevés pénzből gazdálkodik, és régóta egyetértés van a nonprofit szakértők között abban, hogy indokolt lenne a rájuk vonatkozó szabályokat egyszerűsíteni. A szabályok újragondolása például ilyen séma keretében történhetne (az összeghatárok természetesen csak mintajelleggel szerepelnek):

	Közhasznú szervezetre vonatkozó szabály	Nem közhasznú szervezetre vonatkozó szabály
Bevétel évi 10 M Ft felett		
Bevétel évi 500e–10 M Ft között		
Bevétel évi 500 ezer Ft alatt		

IV. Beszámolás és felügyelet

IV.1. A beszámolás kérdései

IV.1.1. Tartalom, nyilvánosság, szankciórendszer

A közhasznú szervezetek beszámolási kötelezettségének és felügyeletének legfőbb problémája, hogy gyakorlatilag nem létezik. A Ksztv. a felügyeleti ellenőrzés hiányát – egyébként helyesen – a **nyilvánosság növelésével** kívánta kompenzálni, ám ez csak részben érvényesült, mivel a jelenlegi keretek nem biztosítják, hogy az érdekeltek a számukra releváns információt egy közhasznú szervezetről egyszerűen és gyorsan megkapják. Tehát a nyilvánossági kritérium **nem garantálja a kellő hozzáférhetőséget**; emellett **nincsen** egyértelmű **szankciórendszer** arra az esetre, ha a nyilvánossági kötelezettségnek a szervezetek nem tesznek eleget.

Emellett, több helyen is problematikus a **beszámolási kötelezettségek tartalma**, leginkább természetesen a közhasznúsági jelentés esetében. Bár elvileg itt nem lenne feltétlenül szükség további részletszabályozásra, az állami szervek számonkérési gyakorlata néhány esetben „kikövetelte” a pontosítást és egységesítést (lásd az NCA által közreadott közhasznúsági jelentés-mintát). Ez az irány is jár hátulütőkkel, mivel az uniformizált formában a jelentés egy bürokratikus kötelességgé válik, és elveszik a szervezetek egyedisége, tevékenységük felismerhető jellege. A jövőben el kell dönteni, hogy milyen mértékben adjon útbaigazítást, illetve előírást a törvény a közhasznúsági jelentés tartalmát illetően. (Tartalmi jogbizonytalanság azonban más esetekben is előfordul, lásd alább.)

Másrészről úgy gondoljuk, hogy a közhasznúsági jelentés pénzügyi része jelenlegi formájában nem közérthető, a számviteli beszámoló és a többi kötelező pénzügyi kimutatás nem alkalmas arra, hogy a szervezet gazdálkodásának hatékonyságát és a támogatások felhasználásának eredményességét szemléltesse. Amennyiben elfogadjuk, hogy a közhasznúsági jelentésnek a közbizalom erősítését, a működés átláthatóságát, és ezáltal további források bevonását kell elsődlegesen szolgálnia, úgy a közhasznúsági jelentés tartalmának meghatározásánál **a hangsúlyt a közérthető tájékoztatásra és nem az elszámolásra kellene helyezni** (az utóbbira az adóhatóság irányában évente úgyis sor kerül).

A '224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet a számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól' rendelkezik az egyéb szervezetek **letétbe helyezési és könyvvezetési kötelezettségéről**. A bíróságon bejegyzett alapítványnak, társadalmi szervezetnek **sem letétbe helyezési, sem közzétételi kötelezettsége nincs** a számviteli jogszabályokból adódóan. A közhasznú non-profit gazdasági társaságoknak a számviteli törvény szabályai szerint kell a letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségüknek megfelelni. (Ez a kötelezettség azonos a cégbíróságon bejegyzett egyéb szervezetek kötelezettségével.) A Ksztv. rendelkezései alapján a **kiemelkedően közhasznú** szervezeteknek a létesítő okirat szerinti tevékenységüket, illetőleg gazdálkodásuk fontosabb adatait a helyi vagy az országos sajtó útján nyilvánosságra kell hozniuk.

IV.1.2. Kiemelt megállapítások az interjúk alapján

- Jelenleg nem a garanciarendszer, hanem a jóhiszemű működés a döntő, de ez bármilyen rendszerben elmondható, így a rendszer nem igényelné a változtatást.
- A Ksztv. szerint a közhasznúsági jelentések mindenki számára hozzáférhetőek. Ez a szabály túl általános, nem nyújt gyakorlati garanciát a teljes átláthatóságra, a szabad hozzáférésre, ezért lenne indokolt **a jelentések letétbe helyezése**, így közérdekű adatként biztosítva lenne teljes mértékben és akadálytalanul a közhasznúsági jelentések nyilvánossága. (Információink szerint van olyan megyei ügyészség, ahol ez most is gyakorlat, ugyanis az ügyészség minden évben bekéri a közhasznúsági jelentéseket.)
- A szankciórendszer nem nyújt megfelelő garanciát a közhasznú működés nyilvánosságára, a törvény nem rendel **a közzétételi kötelezettség elmaradásához** komoly **szankciókat**, a kiemelkedően közhasznú szervezeteknél nincs is meghatározva, hogy pontosan mit is kell sajtó útján nyilvánosságra hozniuk. A bíróságon (vagy az erre kijelölt felügyeleti szervnél) **legyen nyoma az éves jelentésnek, a beszámolónak**, és annak is legyen nyoma, ha nem lett leadva az éves beszámoló és a jelentés. Legyen szankciója, ha a szervezet nem tudja igazolni a valós működését. (Legyen benyújtási és elhelyezési kötelezettség.)
- A Ksztv. 14. § (2)-(3) bekezdésében szabályozott támogatási szabály és ahhoz kapcsolódó kötelezettség nem biztos, hogy a szervezetet kell, hogy terhelje: a közhasznú szervezet az államháztartás alrendszerétől – a normatív állami hozzájárulás kivételével – csak írásbeli szerződés alapján részesül támogatásban, ilyenkor **az igénybe vehető támogatási lehetőségeket, azok mértékét és feltételeit a sajtó útján nyilvánosságra kell hozni**. A jelenlegi joggyakorlat szerint **a közhasznú szervezet a kötelezett**, bár ez a jogszabály szövegéből nem következik.
- A beszámolási szabályok között a Ksztv. 19. § (3) bekezdés f) pontja, azaz a közhasznú szervezet vezető tisztségviselőinek nyújtott juttatások értéke, illetve összege vonatkozásában nem egyértelmű, hogy mit takar a „juttatás” kifejezés. A juttatás fogalma az értelmező rendelkezések között nincs definiálva, csak a cél szerinti juttatás fogalma.

IV.2. A külső felügyelet kérdései

IV.2.1. Általános törvényességi felügyelet és a közhasznúság felügyelete

A jogszabály alapján a külső felügyelet szerepét az ügyészség tölti be (13/1994. (ÜK. 12.) LÜ utasítás az ügyészi törvényességi felügyeletről 2. § (1) d) pontja alapján az ügyészi törvényességi felügyelet hatálya kiterjed a működés, valamint a működés körében hozott belső normák és egyedi döntések tekintetében az alapítványokra (közalapítványokra), a társadalmi szervezetekre és a közhasznú működés tekintetében a közhasznú szervezetekre). Általános gyakorlati tapasztalat, hogy az alapítványok, társadalmi szervezetek esetében **nem különül el az általános törvényességi felügyelet és a közhasznúság felügyelete**.

A reform egyik alapkérdése lehet, hogy **szükséges-e a külön közhasznúsági felügyelet?** Ha a közhasznúság megítélésénél a tevékenység valódi tartalma fontosabbá válik, akkor fontossá válik az is, hogy ezt mind az állam, mind pedig a társadalom folyamatosan ellenőrizze. A jelenlegi helyzetben a közhasznúság „örök státusz”: csak a megszerzése

kérdéses, a megtartása szinte automatikus, függetlenül attól, hogy a szervezet továbbra is megfelel-e a feltételeknek. Erre azonban az ügyészségnek, vagy más felügyelő szervnek külön kapacitást kellene teremtenie, vagy erre a célra külön intézményrendszert kell létrehozni. A realitásokból kiindulva ez jelenleg nem várható, ám **a közhasznúság valódi tartalommal való megtöltése hosszú távon nem reális a felügyeleti jogosítványoknak legalább részbeni megerősítése nélkül** (pl. egy arányossági elven nyugvó szankciórendszer kidolgozásával, mely nagyobb felügyeleti kapacitás híján is biztosíthat némi ösztönzést a kötelezettségek betartására – lásd alább).

IV.2.2. A közhasznúság felügyeletének lehetséges szabályozási irányai

Mindent összevéve, a közhasznúság tartalmi definíciójával, az átláthatósági és elszámoltathatósági kritériumokkal, és a mellékletben rendelt kedvezmények volumenével arányosan kell meghatározni a felügyeleti rendszer szerepét. Így, visszatérve a közhasznúsági reform céljára és a közhasznúság funkciójának újradefiniálására, e tanulmány két opciót ajánl:

- (1) egy **specializált felügyeleti szerv** megalakítását, amely ellátná a közhasznúsággal kapcsolatos nyilvántartási és felügyeleti jogköröket; vagy
- (2) egy **web-alapú „automatizált” ellenőrzési rendszert**, mely az online benyújtott éves jelentéseket figyeli.

szükség a státusz bejegyzéséhez és ellenőrzéséhez, az csakis egy külön felügyeleti szerv megalakításával oldható meg. A felügyeleti szerv országos hatáskörű szerv lenne (lehet önálló, vagy valamely ilyen jogállású szerv egysége: pl. Igazságügyi Hivatal), amely mellett szakértői tanács is működhetne.³⁷ A szervezet tevékenysége, jogköre ennek megfelelően kerülne szabályozásra.

A felügyeleti szerv lehetséges hatásköre és illetékessége:

- **Közhasznú minősítési eljárás:** a közhasznúsági törvény kritériumainak megfelelően, annak felhatalmazása alapján, szakértők közreműködésével. A javasolt szabályozási szint kormányrendelet, amely mellett (az abban nem szabályozott kérdésekben) a minősítési eljárásra és ellenőrzésre egyébként a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény szabályait kell alkalmazni (ez az eddiginél sokkal rugalmasabb eljárást eredményezne).
- **Hatósági és felügyeleti jogkör:** a közhasznú tevékenységek, működés, gazdálkodás felügyelete, ellenőrzés az ország valamennyi régiójában.
- **Szankciók alkalmazása (alapelv: fokozatosság):** a szankciók alapjául szolgáló esetek taxatív meghatározása indokolt az eljárási szabályban. 1. A kötelezettségszegés jellegére és mértékére figyelemmel, az eset összes körülményét mérlegelve, a jogsértés tényének megállapítása és figyelmeztetés mellett, határidő megjelölésével a szervezet felhívása a jogsértő magatartás megszüntetésére, a jövőbeni jogsértésektől

³⁷ Mint pl. Lengyelországban a Közhasznúsági Tanács, mely az illetékes minisztérium, mint felügyeleti szerv mellett működik.

való tartózkodásra, illetve a jogszerű magatartás tanúsítására. 2. Ha a közhasznú szervezet a megadott határidőn belül nem igazolja a közhasznúsági követelményeknek való megfelelést, a jogsértés súlyához, jellegéhez, illetve az egyedi ügy sajátosságaihoz mérten bírság kiszabása. 3. A közhasznú minősítés visszavonása csak végső esetben, a közhasznú minősítést kizáró körülmény bekövetkezésének időpontjától kezdődően.

- Nyilvántartás vezetése: a közhasznú minősítéssel rendelkező szervezetekről, elektronikus adatbázis létrehozása.
- A közhasznúság lényegét érintő tartalmi kérdésekben iránymutatások, állásfoglalások közzététele, aktív tájékoztatás.
- A közhasznú minősítéssel, működéssel, gazdálkodással kapcsolatos és az azzal összefüggő jogi szabályozás gyakorlati tapasztalatainak vizsgálata, javaslattétel a jogszabályok módosítására.
- Feladatainak ellátása érdekében együttműködik a fenti hatósági és szolgáltató tevékenységében érintett társhatóságokkal, más államok hasonló feladatot ellátó szerveivel és a feladatkörét érintő nemzetközi szervezetekkel, valamint egyéb szervezetekkel.
- Egyéb lehetséges feladatok: kutatás-fejlesztés, szaktanácsadás, egyedi igényekre adatfeldolgozás, információszoolgáltatás.

Ismeretes, hogy civil kezdeményezésre javaslat született egy ún. civil kamara létrehozására, amely egyebek között a közhasznúsági nyilvántartást és felügyeletet is elláthatná. Álláspontunk szerint azonban **az országos szintű civil érdekképviselő megteremtése és a közhasznúság jogintézményének fenntartása két különálló és eltérő jellegű feladat.** Míg az előbbi a civil szervezeteknek az állam felé fennálló érdekérvényesítő képességéről, addig az utóbbi a társadalom egészének és a civil szervezeteknek a kapcsolatrendszeréről és ezáltal az állami támogatások felhasználásának társadalmi legitimitásáról szól. Véleményünk szerint egy ilyen jogintézmény működtetésére célszerűbb és hatékonyabb egy konzultatív módon működő (pl. társadalmi vita eredményeképpen létrejövő, civil részvétellel felálló, döntéseibe az érintetteket bevonó), de szakmailag megalapozott és tisztán hatósági jogkörrel rendelkező szervezet.

(2) Amennyiben ugyan egy kibővült szempontrendszer alapján, de továbbra is „papíralapú”, azaz formális elbírálás érvényesül a közhasznúság megállapításakor, akkor érdemes megfontolni a brit és észt mintára kialakítható **„automatizált”, online felügyeleti rendszert.** A rendszer lényege, hogy az egységes központi nyilvántartás alapján erre kötelezett szervezeteknek évente egy megadott határidőig online be kell nyújtaniuk az éves közhasznú jelentésüket, melynek megérkezését a rendszer regisztrálja. Aki nem nyújtotta be, annak figyelmeztető üzenetet küld, újabb határidővel, melynek eredménytelen elteltével a rendszer automatikusan jelez a felügyeleti szerv felé. A rendszer tovább finomítható olyan módon, hogy a benyújtott jelentésekben az objektíven megállapítható indikátorokat is figyeli és jelez, ha problémát tapasztal (pl. ha a költségvetésben a közhasznú tevékenységre fordított eszközök aránya nem éri el a törvényben előírt százalékot, ha az aláíró nem egyezik a nyilvántartott képviselővel stb.).

Mivel a jelenlegi gazdasági helyzetben nem valószínű, hogy egy külön felügyeleti szerv felállítására sor kerülhet, **a tanulmány a második opciót ajánlja kidolgozásra.** Azonban azt látni kell, hogy ez esetben a közhasznúság valódi tartalmának meghatározása, bár szigorúbb szempontrendszer alapján, de továbbra is formális, tulajdonképpeni mérlegelési

jogkör nélküli bírósági feladatkör marad. E feladatkör hatékonyabb ellátását viszont egy jobban kidolgozott törvényi szempontrendszer nagyban segítheti.

V. Kedvezményrendszer

V.1. A közhasznú szervezetekre vonatkozó kedvezmények áttekintése és értékelése

Jelenleg a közhasznú és nem közhasznú civil szervezetekre vonatkozó kedvezményrendszer **átláthatatlan és következtelen**, nem észlelhető összefüggés a közhasznúság és az állami kedvezmények biztosítása között. Ennek részben oka, részben pedig következménye a közhasznúság fogalmának és tartalmának bizonytalansága. Az alábbi elemzésben a nonprofit szervezetek kedvezményrendszere kerül áttekintésre, fókuszba helyezve a közhasznú, kiemelkedően közhasznú státusz jelentőségét, szerepét a kedvezményrendszerben. Az elemzés III. számú melléklete a hatályos magyar szabályozás alapján a nonprofit (és egyéb nonprofit jellegű) szervezeteket megillető adókedvezmények, mentességek, eljárási jogosultságok elemző mátrixa.

A nonprofit szervezetek kedvezményrendszerének vizsgálata figyelembe vette a számvitelről szóló törvény szerinti egyéb szervezeteket is, amely tágabb kört érint, mint a közhasznúsági törvény által nevesített szervezetek (a lakásszövetkezet, a társasház, az egyházi jogi személy etc.).

A kedvezmények alapjának vizsgálata az alábbi szempontok szerint történt:

- tisztán a közhasznú minősítéshez kötődő kedvezmények;
- a közhasznú minősítéshez kötött kedvezmények a szervezet valamely tevékenységére szűkítéssel;
- a közhasznú szervezetek meghatározott körét megillető kedvezmények (bizonyos közhasznú szervezettípusok pl.: közhasznú nonprofit gazdasági társaság);
- a szervezettípushoz (jogi formához) kötődő kedvezmények (civil szervezetek - társadalmi szervezetek, alapítványok – egyéb nonprofit szervezetek, és nonprofit jellegű szervezetek), bizonyos esetben valamely feltétellel;
- kedvezményezett tevékenységek (bizonyos esetben meghatározott szervezet típusok);
- célhoz kapcsolódó kedvezmények;
- a kedvezmény/mentesség alapja egyéb feltétel.

Megjegyzendő, hogy noha a továbbiakban az egyszerűség kedvéért a „kedvezményrendszer” kifejezést használjuk, valójában itt **nincs szó rendszerről**. A kedvezmények és azok alanyai, illetve igénybevételük feltételei semmilyen kimutatható logikai összefüggésben nem állnak egymással. A kedvezmények áttanulmányozása alapján arra a következtetésre jutunk, hogy azok öltetszerűen, különböző részérdekek pillanatnyi kielégítésére, a következtetesség és a harmonizáció teljes hiányával kerültek megállapításra. **A közhasznúsági reform egyik alappillére a célhoz rendelt, következtetes kedvezményrendszer kialakítása kell, hogy legyen.**

V.1.1. Tisztán a közhasznú minősítéshez kötődő kedvezmények

A kedvezményrendszer átfogó, mélyreható elemzése alapján elmondható, hogy **elenyésző azon kedvezményeknek, mentességeknek a száma, amely a szervezetet kimondottan a közhasznú jogállása alapján illeti meg.**

- Társasági adóelőleg: A *kizárólag közhasznú tevékenységet végző szervezetek társasági adóelőleg fizetésre és bevallásra nem kötelezettek.*
- A társasági adó szabályozása esetében eltérő szabályok vonatkoznak a *két közhasznúsági fokozat szerinti szervezetekre*, és a *besorolást nem kért vagy nem nyert szervezetekre* a kedvezmény tekintetében (a vállalkozási tevékenység kedvezményezett aránya, és az adómentesség is eltérő arányú aszerint, hogy a szervezet közhasznú vagy kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősül). Ugyanakkor fontos, hogy az adómentesség *nem kimondottan csak a közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezeteket illeti meg, így ez a kedvezmény sem mondható a közhasznú szervezetek kizárólagos kedvezményének.*
- Közvetett kedvezményként említhető, hogy bár az adomány fogalma megszűnt a társasági adó fogalmi rendszerében, viszont a kiemelkedően közhasznú szervezet támogatása, vagy a közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezettel kötött *tartós adományozási szerződés keretében adott támogatás után a kedvezmény továbbra is érvényesíthető.*

Megállapítható, hogy **a közhasznú státusz önmagában nagyon ritkán alapoz meg valamely kedvezményt**, a kedvezményezetti kör általában valamilyen **szűkítéssel** kerül definiálásra. A szűkítés történhet a *meghatározott jogi formában* működő szervezetek körére, a szervezet *meghatározott tevékenységére*, vagy a meghatározott *cél érdekében kifejtett tevékenység* szerint.

A közhasznú minősítéssel rendelkező szervezetek körén belül *a szervezet jogi formája* szerinti szűkítés a leggyakoribb, e körében is külön meghatározó a *civil szervezetek* (társadalmi szervezetek, alapítványok), illetőleg a *nonprofit gazdasági társaságok* kiemelése. Ez utóbbi különösen gyakori, amely a közhasznúság szerepét arra korlátozza, hogy a nonprofit gazdasági társaságot beemelje a kedvezményezettek körébe (pl.: teljes személyes illetékmentesség esetében alapvetően a kedvezményezetti körbe meghatározott jogi formában működő szervezetek kerülnek (a közhasznú besorolástól függetlenül), csak a nonprofit gazdasági társaság esetében feltétel a közhasznú, kiemelkedően közhasznú minősítés.)

A közhasznú szervezetek valamely *tevékenységének* a kedvezményezésére az egyik legjellemzőbb példa, hogy a büntetőeljárás és a szabálysértési eljárás során elkobzott dolgok közérdekű felhasználásának kezdeményezésére a Karitatív Tanács jogosult, melynek állandó tagjai a *karitatív tevékenységet folytató közhasznú szervezetek*. (Megjegyezendő hogy a karitatív tevékenységek felsorolása nem a Ksztv. 26. § c) pontjában meghatározott közhasznú tevékenységekre épít, hanem azoktól elszakadva új fogalomrendszert használ(!). Karitatív tevékenység pl.: a katasztrófa-elhárításhoz nyújtott humanitárius segélyezési tevékenység.)

Emellett a kedvezmények **nem differenciálnak aszerint, hogy a szervezet közhasznú vagy kiemelkedően közhasznú besorolással rendelkezik**. A két típusú szervezet közötti különbséget a kedvezményrendszer nem domborítja ki, a két fokozat néhány jelentéktelen kivételtől eltekintve gyakorlatilag együtt említve jelenik meg mindenhol. **Lényegében nincs olyan kedvezmény, amelyre a kiemelkedően közhasznú szervezet tisztán a jogállása okán jogosult lenne**. A kedvezmények között nem a kiemelkedően közhasznú szervezet státuszára, hanem valamely tevékenységére, tevékenységelemére helyeződik a hangsúly, illetve az e minősítéssel rendelkező szervezetek meghatározott körére vonatkozik csak a kedvezmény (pl.: Szja. 1% esetében a jogosultság alapja a kiemelkedően közhasznú civil szervezetek esetében a közhasznú tevékenység folytatása). Így

megállapítható, hogy a kedvezményrendszerben csekély a jelentősége annak, hogy a szervezet közhasznú vagy kiemelkedően közhasznú besorolással rendelkezik.

V.1.2. A közhasznú minősítéshez kötött kedvezmények a szervezet valamely tevékenységére szűkítéssel

- Az Szja 1% vonatkozásában nevesíti a törvény a kiemelkedően közhasznú szervezeteket, mint kedvezményezett kört, ugyanakkor *a jogosultság feltétele nem a szervezet státusza, hanem a közhasznú tevékenység folytatása. A kiemelkedően közhasznú státusz ugyanakkor feljogosítja a szervezetet, hogy kettő helyett már a bejegyzést követő egy év elteltével is elfogadja az 1%-os felajánlásokat.*
- *A sértettek képviselőjeként a közhasznúsági törvény hatálya alá tartozó olyan közhasznú szervezet is eljárhat, amelyet sértettek vagy sértettek egyes csoportjainak érdekképviselőire hoztak létre*³⁸.
- Támogatásban részesíthető a kiemelkedően közhasznú szervezet az általa közérdekből, külön jogszabály felhatalmazása alapján indított perben³⁹.
- Közérdekű felhasználás: a büntetőeljárás és a szabálysértési eljárás során elkobzott dolgok közérdekű felhasználásának kezdeményezésére a Karitatív Tanács jogosult, melynek állandó tagjai *a karitatív tevékenységet folytató közhasznú szervezetek*⁴⁰.
- Közvetett kedvezmény: mentes az ajándékozási illeték alól a közhasznú szervezetnek közhasznú tevékenység céljára juttatott ajándék.

V.1.3. A közhasznú szervezetek meghatározott körét megillető kedvezmények (bizonyos közhasznú szervezettípusok)

- A társasági adó esetében az alanyi mentességnél ugyan a kifejtett tevékenység a fő meghatározó (pl. a fogvatartottak foglalkoztatása), emellett együttes feltétel lehet a közhasznú/kiemelkedően közhasznú minősítés, de csak a nonprofit gazdasági társaságok esetében.
- A társasági adó esetében *nem kell társasági adót fizetnie a közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaságnak és a szociális szövetkezetnek az adóalapra számított adónak olyan része után, amelyet kedvezményezett tevékenységből elért bevétele képvisel az összes bevételen belül. A szociális szövetkezet, a közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság és a víztársulat az adókedvezményeket az adómentességgel csökkentett adó arányában érvényesítheti.*
- Mentes a helyi iparüzési adó alól a közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősülő nonprofit gazdasági társaság (csak a nonprofit társaság esetében kritérium a közhasznúság a kedvezményezetti körben).
- Teljes személyes illetékmentességben részesül a közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság (csak a nonprofit társaság esetében kritérium a közhasznúság a kedvezményezetti körben).
- Ha az akkreditált munkáltató közhasznú szervezetként bejegyzett egyesület, alapítvány, non-profit gazdasági társaság, és az általa végzett tevékenység nem minősül

³⁸ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

³⁹ 2003. évi LXXX. törvény a jogi segítségnyújtásról

⁴⁰ 2000. évi XIII. törvény az egyes elkobzott dolgok közérdekű felhasználásáról

gazdasági tevékenységnek, illetve a támogatással érintett munkavállalók foglalkoztatására nem gazdasági tevékenység keretében kerül sor, a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtott *bértámogatás mértéke 100%*. Minden más esetben ennél kevesebb.

- Nem köteles szakképzési hozzájárulásra *a közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság* a jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén.

V.1.4. A szervezettípushoz (jogi formához) kötődő kedvezmények, bizonyos esetben valamely feltétellel

A kedvezményrendszer elsősorban a szervezetek jogi formájára, illetve a szervezetek által kifejtett valamely tevékenységre épít, emellett a közhasznú besorolás szerepe elenyésző és pusztán arra korlátozódik, hogy bizonyos esetekben a kedvezményezett tevékenység a közhasznúsági törvényben meghatározott közhasznú tevékenység.

- A *társasági adó* esetében *adómentesség*: nem kell adót fizetnie a közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezetnek nem minősülő *alapítványnak, közalapítványnak, társadalmi szervezetnek* (kivéve az országos érdek-képviselői szervezetet), *közttestületnek, lakásszövetkezetnek*, ha a gazdálkodására vonatkozó külön jogszabályok előírása szerint a vállalkozási tevékenységének bevétele legfeljebb 10 M Ft, de nem haladja meg az adóévben elért összes bevételének 10%-át.
- A *társasági adó* mértéke esetében a jövedelem nyereség kritérium nem vonatkozik: *a vizitársulásra, alapítványra, közalapítványra, társadalmi szervezetre, közttestületre, egyházra, lakásszövetkezetre, önkéntes kölcsönös biztosító pénztárra, felsőoktatási intézményre, diákotthonra, a közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaságokra* (itt látható, hogy a közhasznúsági kategória a nonprofit gazdasági társaságok kedvezményrendszerbe történő beemelésére szolgál).
- Az *ÁFA törvény* esetében: az alanyi mentesség választható, ha a nonprofit szervezet él a választási jogával.
- A *személyi jövedelemadó 1+1%-ának felajánlásánál* a kedvezményezett kör definiálásakor alapvetően a szervezettípus meghatározó. A jogszabály a *civil szervezeteket jelöli elsősorban kedvezményezettként* (alapítvány, társadalmi szervezet) néhány egyéb, *nonprofit jellegű szervezet típus* mellett (MTA, közgyűjtemények stb.), a *kiemelkedően közhasznú civil szervezetek* esetében a *közhasznú tevékenység folytatása* feltétel (nem a státusz). Az ún. második 1% kedvezményezett körébe tartoznak az *egyházak és a kiemelt előírányzatként meghatározott célok*.
- Építményadó esetében mentes az adó alól: *a költségvetési szerv, az egyház tulajdonában álló építmény*.
- Mentés a *gépjárműadó alól a költségvetési szerv, a társadalmi szervezet, az alapítvány* a tulajdonában lévő gépjármű után, ha a tárgyévet megelőző évben társasági adófizetési kötelezettsége nem keletkezett, illetve *az egyház tulajdonában lévő gépjármű* feltétel nélkül.

- Személyes illetékmentességet élveznek az alábbi szervezetek: *a társadalmi szervezet, a köztestület, alapítvány, ideértve a közalapítványt is, a vízgazdálkodási társulat*⁴¹, az egyház, egyházak szövetsége, egyházi intézmény. A személyes illetékmentesség esetében a közhasznúságnak csak a nonprofit gazdasági társaságok esetében van jelentősége, mert a szervezettípust csak e minősége emeli be az illetékmentes körbe. (Feltétel: a szervezeteket az illetékmentesség csak abban az esetben illeti meg, ha a vagyonszerzést, illetőleg az eljárás megindítását megelőző naptári évben folytatott vállalkozási tevékenységből származó jövedelme után társasági adófizetési kötelezettsége, illetve - költségvetési szerv esetében - eredménye után a központi költségvetésbe befizetési kötelezettsége nem keletkezett.)
- Illetékmentes a *nyilvántartásba vételre irányuló eljárás: az alapítvány, a közalapítvány, a társadalmi szervezet, a köztestület, az európai területi együttműködési csoportosulás, továbbá MRP szervezet*⁴² esetében. Illetékmentes az európai területi együttműködési csoportosulásban történő részvétel jóváhagyására irányuló eljárás.

V.1.5. Kedvezményezett tevékenységek (bizonyos esetben meghatározott szervezet típusok)

- *Általános forgalmi adó esetében:* a törvény taxatív felsorolást ad azokra a *közérdekű tevékenységekre*, amelyek ÁFA mentességben részesülhetnek. A törvény a *közszolgáltató* személyre adott definícióval nevesíti azokat a *nonprofit jellegű szervezeteket*, amelyek külön feltételek esetén mentesülnek az adó alól. A törvény a közszolgáltatókon kívül mentességben részesít bizonyos feltételek együttes érvényesülése esetén *más szervezeteket is*. Itt a közhasznú szervezeteket a közszolgáltatók fogalomkörébe vonja, ahol a kedvezmény nem a közhasznúsági fokozathoz kötődik, hanem az alapító okiratban megjelölt közhasznú tevékenységhez, csakúgy, mint más *nonprofit jellegű szervezettípusok* (társadalmi szervezet, társadalmi szervezetek szövetsége, köztestület, országos sportági szakszövetség, alapítvány, közalapítvány, non-profit gazdasági társaság, egyház stb.) esetében a létesítő okirat szerinti tevékenység mérvadó.
- A Közösség területén kívülre történő értékesítés abban az esetben mentes az ÁFA alól, ha a beszerző *közhasznú tevékenységet* folytató személy, szervezet a részére értékesített terméket igazoltan kizárólag a Közösség területén kívül végzett *humanitárius, karitatív vagy oktatási tevékenységhez használja*, egyéb módon hasznosítja.
- A *társasági adó* esetében az *alanyi mentesség* vonatkozásában a *végzett tevékenység* a fő meghatározó, amelyet a törvény taxatíven felsorol (pl. a fogvatartottak foglalkoztatása); emellett együttes feltétel lehet a közhasznú/kiemelkedően közhasznú minősítés, de csak a nonprofit gazdasági társaságok esetében.

⁴¹ A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvényben rögzített vízgazdálkodási közfeladatokat vízgazdálkodási társulatok útján is el lehet látni. A vízgazdálkodási társulat közfadatai jellegétől függően lehet víztársulat illetve víziközmű társulat.

⁴² Az MRP, azaz Munkavállalói Részvénytulajdonosi Program a munkavállalók által az őket foglalkoztató társaságban tulajdoni részesedés szerzése és a tulajdonosi jogok együttes gyakorlása céljából önkéntesen létrehozott, önkormányzattal és nyilvántartott tagsággal rendelkező jogi személy.

- A társasági adó esetében az egyes szervezettípusoknál vállalkozási tevékenységnek nem minősülő *kedvezményezett tevékenységeket* taxatív felsorolja a törvény, a szervezet típusoknál elhatárolásra kerül a közhasznú és a nem közhasznú szervezetek kedvezményezett tevékenysége, de hangsúly van a szervezettípuson is, a nonprofit szervezetek körén belül kiemel meghatározott szervezeteket. Ily módon a törvény lefedi csaknem az összes nonprofit szervezettípust azok meghatározott tevékenységére fókuszáltnak.
 - *Közhasznú, kiemelkedően közhasznú alapítvány, közalapítvány, társadalmi szervezet és köztestület; felsőoktatási intézmény; nonprofit gazdasági társaság; szociális szövetkezet kedvezményezett tevékenysége;*
 - *alapítvány, közalapítvány, társadalmi szervezet és köztestület által végzett kedvezményezett tevékenységek;*
 - *a lakásszövetkezet kedvezményezett tevékenysége;*
 - *az európai területi együttműködési csoportosulás kedvezményezett tevékenysége.*
- A személyi jövedelemadó esetében a *tevékenységekhez kapcsolódóan* adómentes:
 - *az egyházi személynek egyházi szertartásért vagy egyházi szolgálatért magánszemély által közvetlenül vagy közvetve adott bevétel - így különösen perselypénz, egyházfenntartói járulék vagy adomány (ide nem értve az egyház számára közcélú adomány címen adott pénzösszeget);*
 - *a központi költségvetési forrásból egyházi személy részére jövedelempótlék vagy annak megfelelő jogcímen juttatott támogatás; e rendelkezés alkalmazásában egyházi személy az is, aki az egyház részére végzett egyházi feladat ellátásáért az egyháztól rendszeres havi díjazásban részesül (itt nem annyira tevékenységhez, mint a jogi személyhez kötött támogatásról van szó);*
 - *a jótékony célú rendezvény bevételéből a munkabérként, honoráriumként vagy tiszteletdíjként számfejtett összeg, ha azt a magánszemély nem veszi fel, hanem valamely közérdekű célra felajánlja, azzal, hogy ez nem minősül az adócsökkentésre jogosító közcélú adománynak.*
- A személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásánál *a kiemelkedően közhasznú alapítvány, társadalmi szervezet és közalapítvány* esetében a közhasznúságnak annyiból van jelentősége, hogy megszakítás nélkül a Ksztv. 26. § c) pontjában meghatározott *közhasznú tevékenységgel ténylegesen foglalkozik*, egyébiránt *a közhasznú szervezeti státusz nem feltétele az Szja 1% felajánlásnak.*
- Mentés a gépjármű adó alól az a személygépkocsi, amelyet *egyház, egyházi karitatív szervezet kizárólag alapfeladata(i) ellátásához üzemeltet.* (A civil szervezetek esetén a mentesség célhoz kötődik.)

V.1.6. Célhoz kapcsolódó kedvezmények

- A személyi jövedelemadó 1+1%-ának felajánlásánál a rendelkező nyilatkozat évére vonatkozó költségvetési törvényben az Országgyűlés által - a felhasználásról szóló fejezet megjelölésével, *kiemelt előirányzatként meghatározott - legfeljebb két cél* is lehet kedvezményezett.
- Építményadó esetében mentes az adó alól: *a szociális, egészségügyi és gyermekvédelmi, illetőleg a nevelési-oktatási intézmények céljára szolgáló helyiség.*

- Mentess a gépjármű adó alól az a személygépkocsi, amelyet *betegségmegelőző vagy gyógyító céllal, szociális céllal az egészségkárosodott, hátrányos helyzetűek segítésére létrehozott alapítvány, közalapítvány, egyesület, köztestület*, valamint a megváltozott munkaképességű dolgozókat foglalkoztató célszervezet kizárólag *súlyosan fogyatékos személyek rendszeres szállítására üzemeltet*, ha működési szabályzatából, gazdálkodásából - az összes körülmény figyelembevételével - *egyértelműen megállapítható, hogy az üzemeltetés ténylegesen az említett cél érdekében történik* (egyház esetében a mentesség az alaptevékenységhez kötődik.).
- Mentess az ajándékozási illeték alól a közhasznú szervezetnek *közhasznú tevékenység céljára* juttatott ajándék.
- A *közérdekkü igényérvényesítés*, mint eljárási jogosultság célja alapján illeti meg a társadalmi és érdekképviseleti szervezeteket. (Pl.: állatvédelem, fogyasztóvédelem, természetvédelem, fogyatékos emberek jogvédelme.)

V.1.7. A kedvezmény/mentesség alapja egyéb feltétel

- A helyi adók esetében az adómentesség feltétele, hogy az adóalany az adóévet megelőző *adóévben folytatott vállalkozási tevékenységből származó jövedelme (nyeresége) után sem bel-, sem külföldön adófizetési kötelezettsége*, illetve - költségvetési szerv esetében - eredménye után a központi költségvetésbe befizetési *kötelezettsége nem keletkezett*.

V.2. A közhasznú szervezetek kedvezményeivel kapcsolatos reform irányai

Az interjúk során visszatérő elem volt, hogy a civil szervezetek minden probléma mellett és ellenére már „kitanulták” a rendszert, az nagyjából működik, és a napi szintű nehézségeket nem a közhasznúsággal kapcsolatos, hanem az egyéb számviteli, adózási, pályázati kötelezettségek jelentik. Valószínű, hogy a közhasznúsággal kapcsolatos nagyobb reformot (pl. a fogalom tartalmi újragondolását, a kötelezettségek és a felügyelet erősítését) **csak akkor fogják elfogadni** (vagy egyáltalán megfontolni) a civil szervezetek, ha az várhatóan **ténylegesen növeli társadalmi támogatottságukat** (értve ezalatt elsősorban az adományok növekedését, de a nem pénzübeni támogatást, elfogadottságot is), illetve – a szabályozás céljától függően – **egyszerűsödik számukra az állami források elérhetősége**. Így **anélkül, hogy kilátás lenne az adó- és egyéb kedvezményrendszer érdemi javítására, bele sem érdemes fogni egy nagyobb, rendszerszintű reformba**.

Ha viszont belefogunk, akkor csakis úgy érdemes, hogy a **teljes nonprofit szektor vonatkozásában** átgondoljuk a kedvezmények és kötelezettségek rendszerét (ld. a működés-gazdálkodás pontban és máshol fentebb kifejtetteket), tehát nem csak a jelenlegi közhasznúsági törvényt és a hatálya alá eső szervezeteket vizsgáljuk, hanem a közhasznúsági és nem közhasznúsági rendszer egészét. Ez indokolta, hogy a projekt során a nem civil szervezeti körbe tartozó nonprofit érdekeltek érdekeinek és véleményének legalább részleges feltárására is sor kerüljön.

A fenti elemzés áttekintéséből már látszik, hogy **aprólékos jogharmonizációs munka** szükségeltetik ahhoz, hogy a kedvezmények ezen egyvelegéből valamilyen értelmezhető

rendszer alakuljon ki. **Azonban a rendszer kialakításához mindenképp a jogpolitikai célok iránymutatására és a rendszert szervező „vezérelvek” rögzítésére van szükség.**

A vezérelveket két nagyobb csoportba sorolhatjuk: egyfelől sort kell keríteni a régi kedvezményrendszer felülvizsgálatára és az új jogpolitikai célok megfelelő tartalommal való megtöltésére. Másrészt az új jogpolitikai célok megvalósítását elősegítő új kedvezmények kialakítására és bevezetésére is sor kerülhet. A jelenlegi kormány gazdaság- és társadalompolitikai törekvéseinek meghatározó eleme a foglalkoztatottság növelése, illetve ehhez kapcsolódóan a kis- és középvállalkozások fejlesztése. E célok érdekében az utóbbi hónapokban gyors ütemben változik a jogi környezet. A közhasznúsági reform bizonyos pontokon segítheti ezt a jogi változást.

Az említett két csoportot most nem választjuk szét, hanem e helyen, a teljesség igénye nélkül, öt elvet kívánunk felsorolni. A jogalkotási folyamat során nyilvánvalóan további elvek is megfogalmazódnak majd, azonban ezt az öt elvet megelőlegezzük, mivel ezek álláspontunk szerint megkerülhetetlenek, ha tartalmas és végrehajtható reformot szeretnénk. Ezek a következők:

(1) Legyenek olyan kedvezmények, amelyek csak és kifejezetten a közhasznú szervezeteket illetik meg, és amelyek valódi ösztönzőként hatnak az e minősítéssel rendelkező szervezetekre. E tanulmány készítői számára rendkívül tanulságos volt a kedvezmények jelenlegi rendszerének feltérképezése, amelyből az derült ki, hogy gyakorlatilag nincsen olyan kedvezmény ma Magyarországon, amely kizárólag a közhasznú szervezeteket illelné meg. Mitől is működne így ez a jogintézmény?!

(2) Legyen legalább egy olyan kedvezmény, amely valódi ösztönző erővel hat a civil szervezetekre, és legalább egy, amely valódi ösztönző erővel hat az őket támogató állampolgárokat. Ellenkező esetben nem várható el, hogy akár a civil szervezetek, akár a társadalom tagjai változtassanak jelenlegi szokásaikon és működés módjukon, és a szokásosnál nagyobb erőfeszítést tegyenek a kívánt irányba (pl. átláthatóbb és fenntarthatóbb működés, nagyobb fokú adományozási, önkéntességi hajlandóság).

(3) E kedvezmények ne olyanok legyenek, amelyek más szervezetek rovására érvényesülnek, és a jelenlegi állapothoz képest új kedvezményt jelentsenek. Azaz, ne azáltal részesüljenek a közhasznú szervezetek csak őket megillető speciális kedvezményben, hogy más nonprofit szervezetektől, érdekcsoportoktól megvonnak egy már létező kedvezményt. Ez ugyanis olyan szintű ellenállásba ütközhet, mind politikailag, mind a megvalósítást tekintve, amely megkérdőjelezheti a reform sikerét. Egy valódi ösztönző erővel bíró új kedvezmény ugyanakkor kellő alapot ad arra, hogy a rendszer más elemeit is érdemben módosítsa a kormányzat (a tevékenység érdemi megítélése, megnövelt beszámolási kötelezettségek, szigorúbb felügyelet stb.).

(4) A kedvezmények ösztönző hatása révén elért, „megtermelt” társadalmi érték magasabb legyen, mint amennyi bevételtől esik a költségvetés. Fontos látni, hogy a közhasznú szervezeteknek juttatott kedvezmények esetében nem egyszerűen elengedi az állam az adóbevételeket, hanem olyan társadalmi folyamatokat ösztönöz, amelyek révén értéktöbblet termelődik, mely végsősoron a GDP növekedésében is mérhető (társadalmi vállalkozások által teremtett munkahelyek, hátrányos helyzetűek integrálása az oktatásba és a

munkaerőpiacra, betegségek leküzdése nyomán történő munkába-állás stb.). Emiatt a kedvezményeknek elsősorban gazdasági jellegűeknek kell lenniük (azaz adókedvezményeknek), és csak másodsorban adminisztratívoknak (pl. könnyített számvitel).

(5) A kedvezmények ne csak a hagyományos adókedvezményekre terjedjenek ki, hanem az adójellegű járulékokra és hozzájárulásokra, foglalkoztatási és egyéb kedvezményekre is. A közhasznú szervezetek kedvezményrendszere eredetileg nem csupán adókedvezményeket tartalmazott, hanem olyan nem pénzügyi jellegű foglalkoztatási kedvezményt is, mint a polgári szolgálatos sorkatonák alkalmazása. A sorkatonai szolgálat megszűnése miatt ugyan ez a kedvezmény értelmét veszítette, ám nem szabad megfeledkezni arról, hogy ez a nem adójellegű kedvezmény a közhasznúsági kedvezményrendszer egyik legsikeresebb eleme volt. Alább két nem szokványos példát sorolunk fel (járulékcsoökkentés, hitelgarancia) a közhasznú szervezetek lehetséges kedvezményeként.

Amennyiben a reform célját tekintve az e tanulmányban megfogalmazott politikai célokból indulunk ki - **társadalmi felelősségvállalás és szolidaritás erősítése, a társadalmi tőke növelése, a társadalmi vállalkozások ösztönzése** –, akkor a lehetséges alternatívák közül a következő két kedvezményt tartjuk olyannak, amely a fenti elveknek megfelel, és alkalmas lehet a közhasznúsági reform tartalmi megalapozására:

(a) A közhasznú szervezeteknek juttatott adományok jelentős mértékű adókedvezménnyel való ösztönzése mind a magánszemélyek, mind a cégek esetében

Az előző kormányzat fokozatosan leépítette az ún. közcélú adomány kedvezményrendszerét, az adókedvezmények átfogó csökkentésének részeként, a költségvetési bevételek növelésének céljából. Mint fentebb kifejtettük, téves elgondolás az, hogy az adókedvezmény megvonása megnövekedett bevétellel jár. Az adományozás és az azt illető adókedvezmények másképpen működnek; noha nemzetközi tapasztalatok alapján az adományozásnak valóban nem az adókedvezmény igénybevétele az elsődleges oka, azonban annak elérhetősége és jellege nagyban befolyásolja az adományozás gyakorlatát. Így, a kedvezmény jellegétől függően, megvonása révén nem feltétlenül növekednek jelentősen az adóbevételek, míg egy ösztönző jellegű kedvezménnyel a várhatóan kieső adóbevételek értékének többszöröse lehet az adományok felhasználása révén keletkező társadalmi értéktöbblet. Erre pedig a gazdasági válság idején a kormánynak, csakúgy, mint a társadalomnak égető szüksége van.

(b) A közhasznú szervezetek célhoz kötött vállalkozási tevékenységének ugyancsak jelentékeny adókedvezménnyel való ösztönzése

Álláspontunk szerint az előző kormányzat tévesen, állami támogatások révén próbálta az ún. szociális gazdaságot fellendíteni, a munkahelyteremtést és az innovációt serkenteni. Nemzetközi tapasztalatok alapján erre hatékonyabb eszköz – a „normál” kisvállalkozások ösztönzésén túl – a társadalmi vállalkozások részére nyújtott közvetett támogatás, azaz adókedvezmény, mely elsősorban a közhasznú szervezetek célhoz kötött vállalkozási tevékenységéhez rendelhető. Noha jelenleg a vállalkozási tevékenység nehezen körülhatárolható (mint azt a kedvezményrendszer kapcsán kifejtettük, a bírósági állásfoglalások és APEH iránymutatások sem segítenek a kép tisztázásában), véleményünk szerint a hazai gyakorlat nemzetközi tapasztalatokkal összevetett, rendszerezett elemzése

alapján a kedvezményben részesülő tevékenységek fő jellemzői megállapíthatóak és jogszabályi szinten is megfogalmazhatóak. Ez kétségek nélkül munkaigényes feladat, ám amennyiben sikerül a jelenleginél célzottabb és hatásosabb kedvezményrendszert kiépíteni, az mérhetően hatással lesz mind a civil szervezetek, mind pedig az általuk segített közösségek fejlődésére – ezáltal pedig a gazdaság és a társadalom teljesítőképessége is érezhetően növekszik.

A fenti két konkrét kedvezmény véleményünk szerint megkerülhetetlen ahhoz, hogy valódi közhasznúsági reformról beszélhessünk. A kutatás során felmerült javaslatok közül azonban van még néhány, megfontolásra érdemes felvetés, melyekből kettőt itt megemlítnék. Noha politikailag támogatható javaslatokról van szó, tisztában vagyunk ellentmondásos jellegükkel: pl. hogy kellő felügyeleti kapacitás híján visszaéléshez vezethetnek, hogy a civil szervezeteknek csak az elitjét segítenék, vagy hogy a közösségi támogatás helyett a civil szektor állami felügyeletét erősítenék. Mindazonáltal fontosnak tartjuk ezeket megemlíteni, mivel továbbgondolásra érdemes példaként szolgálnak arra, hogy nem csak a hagyományos adókedvezmények körében lehet valóban ösztönző kedvezményeket elérhetővé tenni a közhasznú szervezetek számára.

(c) A kedvezmények egy fontos új területe lehetne a közhasznú szervezetek kedvezményes hitelhez juttatása abban az esetben, ha a hitel európai uniós forrás bevonását szolgálja

A közhasznú szervezetek foglalkoztatás-növeléséhez szükséges forrásteremtő képességének növelését nagyban gátolja teljes vagy részleges hitelképtelenségük. Ezt a problémát alapvetően a civil szervezetek jelzáloggal terhelhető ingatlanvagyonának hiánya okozza, és különösen égetővé az uniós források felhasználásához szükséges önrész hiánya kapcsán vált. A probléma kezelésére ugyan történtek kísérletek, elsősorban a Nemzeti Civil Alapprogram keretei között, és néhány pénzügyi intézet is dolgozott ki banki konstrukciókat, ám a gazdasági válság mind az állami szerepvállalást, mind a magántőke bevonását visszavetette. A közhasznúsági reform alkalmat adhat olyan szabályozás kialakítására, mely biztosítékot nyújthat állami garanciavállalással vagy kamattámogatással rendelkező banki hitelkonstrukciók alkalmazására, melyek az ésszerű lakáshitelezéshez hasonlóan lehetővé teszik a hazai közhasznú szervezetek növekvő részvételét az uniós vagy más európai forrásokért folytatott nemzetközi versenyben. Példaként említhető, hogy az Európai Fejlesztési Alap (European Development Fund) forrásaihoz való hozzáférés a hazai fejlesztési célú közhasznú szervezetek számára gyakorlatilag lehetetlen, miközben Magyarország komoly összegekkel kénytelen hozzájárulni ehhez az elkülönített európai pénzalaphoz.

(d) A közhasznú szervezetek által teljes és részmunkaidőben foglalkoztatottak járulékterheinek jelentős és mintaértékű csökkentése

Jelenleg a kormány alapvető célja a munkahelyteremtés, és ezzel összefüggésben az élőlombát terhelő járulékok csökkentése. A jelenlegi gazdasági helyzetben azonban az üzleti szektorban nincs mód jelentős járulékcsökkentésre. A közhasznú szervezetek foglalkoztatási képességeinek javítása azonban jó terepe lehetne a járulékcsökkentés bevezetésének, és ezáltal a kis- és középvállalkozások vonatkozásában a kipróbálásnak. Speciális foglalkoztatási kedvezményekre példaként a jelenleg szünetelő TÁMOP 1.1.2. és 1.1.3. programok

szolgálhatnak, de a civil szervezetek számára korábban nem igényelhető továbbfoglalkoztatási támogatás is ide sorolható.

A teljes magyar civil szektor foglalkoztatása a hazai összfoglalkoztatás csupán 2 %-a. Ez az arány európai összehasonlításban nagyon alacsony, melyet a rendelkezésre álló civil szervezeti infrastruktúrán akár többszörösére is lehetne növelni. Ezt egy jelentős szektorális járulékcsoökkentéssel lehetne elősegíteni, melynek ellenőrzési rendszere az egész civil szektort tekintve nem adott, ám a közhasznú szervezetek vonatkozásában lényegében rendelkezésre áll, csupán a már részletezett módokon megerősítésre szorul. Ha egy ilyen kedvezményrendszeri reformot összekapcsolnának az ún. alternatív foglalkoztatási módok, (részmunkaidő, idenymunka, távmunka) egyébként is tervezett támogató szabályozásával, akkor a közhasznú szervezetek jelentéstételi és beszámoltatási reformja, illetve a munkaügyi ellenőrzési hatáskörök átalakítása nem túl nagy költséggel megoldható lenne. Ráadásul ezeket a költségeket, beleértve a közhasznú szervezetek átállásának költségeit is, uniós forrásokból finanszírozni lehetne. A járulékcsoökkentés olyan terület, ahol a közhasznúsági kedvezményrendszernek komoly tartalékai vannak, és a közhasznú szervezeti körben lehetne kipróbálni azt a járulékreformot, melyet a kis- és középvállalkozói kör számára az új kormány tervbe vett.

E helyütt az adókedvezményekre – pontos számadatok híján – csak elvi szintű javaslatot tettünk.

Az Európai Nonprofit Jogi Központ és az Ökotárs Alapítvány szívesen áll rendelkezésre további információval az adókedvezmények jellegéről, nemzetközi tapasztalatokról, és örömmel segít azok konkrét jellegének, feltételeinek és nagyságrendjének megállapításában.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bartal Anna M. (2005): Nonprofit elméletek, modellek, trendek. Századvég, Budapest.
- Bíró Endre (2002): Nonprofit szektor analízis. Civil szervezetek jogi környezete Magyarországon. EMLA Egyesület, Budapest.
- dr. Bíró Endre (2005): A KCR-dimenzió. A közfeladat-ellátásban való civil részvétel jogi akadályai. EMLA Egyesület, Budapest
- Bíró Endre (2010): Hol tartunk? A civil nonprofit szervezetek jogi szabályozásának problémái. Jogismeret Alapítvány, Budapest.
- Bódi-Jung-Kahulits-Kovácsné-Lakrovits (2009): Nonprofit kalauz 2009. Adó, pénzügyi és adóirányítási szaklap 2009/7 szám. CompLex Kiadó jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest.
- Bódi-Jung-Kahulits-Kovácsné-Lakrovits (2010): Nonprofit kalauz 2010. Adó, pénzügyi és adóirányítási szaklap 2010/6 szám. CompLex Kiadó jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest.
- Breen, B. Oonagh (2008): EU Regulation of Charitable Organizations: The Politics of Legally Enabling Civil Society. The International Journal of Not-for-Profit Law, Volume 10, Issue 3, June 2008. ICNL, Washington, D.C.
http://www.icnl.org/knowledge/ijnl/vol10iss3/special_3.htm
- Bullain, Nilda (2009): Alapkérdések az alapítványokról. ECNL és Ökotárs Alapítvány, Budapest. (<http://civiljogok.hu/tudastar/alapkerdesek-az-alapitvanyokrol-az-alapitvanyi-szabalyozas-reformjanak-szuksegesege-magyar>)
- Bullain Nilda – Csanády Dániel (2008): Helyi érdek, helyi érték: Útmutató az önkormányzatok és a civil szervezetek közötti együttműködés jogi és intézményes hátteréhez. Ökotárs Alapítvány, Budapest. (<http://civiljogok.hu/tudastar/helyi-erdek-helyi-ertek-tanulmany-civil-onkormanyzati-egyuttmukodesrol>)
- Bullain, Nilda - Hadzi-Miceva, Katerina (2010): "Recent Public and Self-Regulatory Initiatives Enhancing NPO Transparency and Accountability of Non-profit Organizations (NPOs) in the European Union" (2009). European Commission and ECNL, Budapest. (http://www.ecnl.org/dindocuments/306_ECNL%20Accountability%20Study_published%20on%20DG%20JLS.pdf?PHPSESSID=c845b82f4fbb6b0e7eda2124062729f5)
- Bullain Nilda – Móra Veronika – Holchacker Péter (2004): Civil Jövőkép – Átfogó Nonprofit Jogi Reform Koncepció. Ökotárs Alapítvány, Budapest. (<http://civiljogok.hu/tudastar/civil-jovokep>, http://www.okotars.hu/civil_tars/civil_jovokep)

Charity Commission: CC21 Registering as a Charity
(<http://www.charitycommission.gov.uk/publications/cc21.asp#7>)

“Compact on Relations between Government and the Voluntary and Community Sector in England”: Codes of Good Practice - on black and minority ethnic groups, community groups, consultation and policy appraisal, funding and procurement and volunteering (1998). (<http://www.thecompact.org.uk/>)

Csanády Dániel (1998): Improving Civil Society in Hungary. The International Journal of Not-for-Profit Law, Volume 1, Issue 2 (December 1998). ICNL, Washington, D.C.

Csanády Dániel (1999): A nonprofit szektor szerepe és szabályozása. Utazás a nonprofit törvény körül. Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány, Budapest.

Csanády Dániel (2002): Helyi önkormányzatok és civil szervezetek együttműködése Skóciában. Esély, 13. évf. (2002) 4. szám. Hilscher Rezső Alapítvány, Budapest.

Csanády Dániel (2007): A közcélú és közhasznú szervezetek szabályozása. Alapfokú kézikönyv civil szervezetek számára. Harmadik, bővített és javított kiadás. Nonprofit Információs és Oktatási Központ Alapítvány, Budapest.

Csehi Zoltán (2007): Vázlat a nonprofit szféra státusz-szabályozásáról és a kutatás irányairól. Iustum Aequum Salutare III. 2007/4. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Budapest.

EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület (2008): A Magyar Non-profit Szektor Jogi Szabályozásának Fejlesztése Cseh és Lengyel Tapasztalatok, Valamint Európai Unió Alapelvek Felhasználásával. EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület, Budapest.

dr. Fülöp Sándor (2005): Egyesületek bírósági nyilvántartásba vételi gyakorlata. Összehasonlító elemzés a Nonprofit Szektor Analízis 2005-ben végzett felmérése alapján. EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület, Budapest. (<http://civiljogok.hu/tudastar/tanulmany-az-egyesuletek-birosagi-nyilvantartasba-veteli-gyakorlatarol>)

Gesztiné Ajtósi Judit – Csanády Dániel (2003): Együttműködés a harmadik szektorral. Európai Tükör Műhelytanulmányok 91. MeH Kormányzati Stratégiai Elemző Központ, Budapest.

Hadzi-Miceva, Katerina (2008): Legal and Institutional Mechanisms for NGO-Government Cooperation in Croatia, Estonia and Hungary. ECNL, Budapest and Institute for Public Affairs (IPA), Poland. The International Journal of Not-for-Profit Law Volume 10, Issue 4, August 2008. ICNL, Washington, D.C. (http://www.icnl.org/knowledge/ijnl/vol10iss4/art_1.htm)

Hadzi-Miceva, Katerina - Nilda Bullain (2007): A Supportive Financing Framework for Social Economy Organizations. ECNL and OECD, Budapest.

ICNL (2005): Public Benefit Commissions: A Comparative Overview - Armenia, England & Wales, Moldova. ICNL, Washington, D.C.
(<http://icnl.org/knowledge/pubs/PBCommissions.pdf>)

Ivanovic, Mladen (2005): Legal Framework for the Activity of Public Benefit Organizations in the Republic of Croatia - State of affairs on 31 May 2005. ECNL, Budapest and National Foundation for Civil Society Development, Zagreb.

Kaptayeva, Aigul (2010): International Legal Aspects of Charity – A Comparative Analysis. ICNL, Washington, D.C.

Kákai László (2005): Torzulások a magyar nonprofit szektorban. Civil Szemle, 2005/3. sz. Civil Szemle Alapítvány, 2005.

Központi Statisztikai Hivatal (2010): Nonprofit szervezetek Magyarországon 2009. KSH, Budapest.

Moore, David - Hadzi-Miceva, Katerina – Bullain, Nilda (2007): A Comparative Overview of Public Benefit Status in Europe. The International Journal of Not-for-Profit Law, Volume 11, Issue 1, November 2008. ICNL, Washington, D.C.
(http://www.icnl.org/knowledge/ijnl/vol11iss1/special_1.htm)

I. Függelék Interjúk

Állami szervek, intézmények, egyházak és egyéb szervezetek (interjúk 2010):

1. Legfőbb Ügyészség Polgári Jogi Osztály
2. Fővárosi Ítéltábla Közigazgatási Kollégium
3. Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete
4. Magyarországi Református Egyház Zsinata
5. Országos Takarékszövetkezeti Szövetség
6. Országos Foglalkoztatási Közalapítvány
7. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács
8. Nagy-Somlói Borvidék Hegyközség

Civil szervezetek és szakértők (interjúk 2009):

9. Bárdos Ferenc, Nemzeti Civil Alapprogram
10. Dr. Aradszky Zsolt, Aradszky és Képes Ügyvédi Iroda
11. Dr. Bék Ágnes, Társasházak és Társasházkezelők Országos Egyesülete
12. Dr. Bíró Endre, Jogismeret Alapítvány
13. Dr. Czike Klára, Önkéntes Központ Alapítvány
14. Dr. Kiss Csaba, EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület
15. Dr. Molnár Klára, Magyar Adományozói Fórum
16. Garas Ildikó, Önkéntes Központ Alapítvány
17. Gerencsér Balázs, Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány
18. Kulinyi Márton, Civil Foglalkoztatási Műhely
19. Pordán Ákos, Kézenfogva Alapítvány
20. Sátor Balázs, A Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány
21. Sebestyén István, Nemzeti Civil Alapprogram

A fentiek mellett a tanulmány előzetes változatait megvitatták a Civil Lobbi Kerekasztalon részt vevő szervezetek képviselői is (2009. november 5., december 7., 2010. június 7.):

22. Barabás Emese, Európa Ház
23. Bényei Andrásné, Nonprofit Szövetség
24. Cziboly Ádám (KÁVA Egyesület)
25. Giczey Péter, Szövetség a Közösségi Részvétel Fejlesztéséért
26. Herpainé Márkus Ágnes, Társadalmi Összetartozásért Alapítvány
27. Kovács Bence, Független Ökológiai Központ
28. Móra Veronika, Ökotárs Alapítvány

II. Függelék

A tanulmányban elemzett jogszabályok jegyzéke

Törvények:

- 1) 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról
- 2) 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 3) 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról szóló
- 4) 1989. évi XXXIII. törvény a pártok működéséről és gazdálkodásáról
- 5) 1990. évi IV. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról
- 6) 2010. évi XVI. törvény az alapítványok elektronikus nyilvántartásáról, valamint a nyilvántartásból történő adatszolgáltatásról
- 7) 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
- 8) 1993. évi XLVI. törvény a statisztikáról
- 9) 1992. évi XXXVIII. törvény az államháztartásról
- 10) 2006. évi X. törvény a szövetkezetekről
- 11) 1999. évi CXXI. törvény a gazdasági kamarákról
- 12) 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról
- 13) 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról
- 14) 2004. évi I. törvény a sportról
- 15) 2007. évi XCIX. törvény az európai területi együttműködési csoportosulásról
- 16) 2003. évi CXXIX. törvény a közbeszerzésekről
- 17) 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról
- 18) 2009. évi CXLIV. törvény a vizitársulatokról
- 19) 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről
- 20) 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről
- 21) 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról
- 22) 2000. évi C. törvény a számvitelről
- 23) 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
- 24) 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról
- 25) 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról
- 26) 2009. évi LXXVIII. törvény az egyes nagy értékű vagyontárgyakat terhelő adóról
- 27) 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről
- 28) 1990. évi C. törvény a helyi adókról
- 29) 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról
- 30) 2003. évi LXXXVI. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról
- 31) 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
- 32) 2003. évi LXXX. törvény a jogi segítségnyújtásról
- 33) 1996. évi CXXXVI. törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról
- 34) 2003. évi L. törvény a Nemzeti Civil Alapprogramról
- 35) 2000. évi XIII. törvény az egyes elkobzott dolgok közérdekű felhasználásáról

- 36) 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről
- 37) 2001. évi LXII. törvény a szomszédos államokban élő magyarokról
- 38) 1997. évi CXLII. törvény a társadalmi szervezetek által használt állami tulajdonú ingatlanok jogi helyzetének rendezéséről
- 39) 2007. évi CLXXXI. törvény a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról
- 40) 1989. évi XXXVIII. törvény az Állami Számvevőszékről

Kormányrendeletek:

- 41) 141/2006. (VI. 29) Kormányrendelet a szociális szervezetekről
- 42) 123/2006 (V.19.) Kormányrendelet a közoktatási intézmény tag részvételével működő iskolaszervezetekről
- 43) 68/2006. (III. 28.) Korm. rendelet a Felsőoktatási és Tudományos Tanácsról
- 44) 69/2006. (III. 28.) Korm. rendelet a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottságról
- 45) 65/2000. (V. 9.) Korm. rendelet a Karitatív Tanács megalakításáról és működésének részletes szabályairól
- 46) 114/1992. (VII.23.) Kormányrendelet a társadalmi szervezetek gazdálkodásáról
- 47) 115/1992. (VII.23.) Kormányrendelet az alapítványok gazdálkodásáról
- 48) 254/2007. (X. 4.) Korm. rendelet az állami vagyonnal való gazdálkodásról
- 49) 292/2009. (XII. 19.) Korm. rendelet az államháztartás működési rendjéről
- 50) 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet a számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámolókészítési és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól
- 51) 273/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatalról
- 52) 177/2005. (IX. 2.) Korm. rendelet a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásáról
- 53) 160/2003. (X.7.) Kormányrendelet a Nemzeti Civil Alapprogramról

Miniszteri rendeletek:

- 54) 12/1990. (VI. 13.) IM rendelet az alapítványok nyilvántartásának ügyviteli szabályairól
- 55) 6/1989. (VI. 8.) IM rendelet a társadalmi szervezetek nyilvántartásának ügyviteli szabályairól
- 56) 19/2008. (VI. 13.) PM rendelet a közhasznú tevékenységet folytató személy, szervezet általános forgalmiadó-visszatérítetési jogának gyakorlásához fűződő igazolási kötelezettségekről, az általános forgalmiadó-visszatérítetési kérelem kötelező adattartalmáról és egyes eljárási szabályokról
- 57) 34/2007. (XII. 29.) PM rendelet az adóügyek elektronikus intézésének szabályairól
- 58) 40/2006. (XII. 25.) PM rendelet az illetékekkel kapcsolatos ügyiratok kezeléséről, valamint az illetékek kiszabásáról, elszámolásáról és könyveléséről
- 59) 9/2008. (IV. 10.) PM-SZMM együttes rendelet a személyi jövedelemadó meghatározott részében az adózó rendelkezése szerint részesített kedvezményezetteknek átutalt összeg felhasználásáról szóló közlemény formai és tartalmi követelményeiről
- 60) 29/2009. (XII. 11.) SZMM rendelet a Nemzeti Civil Alapprogram működését érintő egyes kérdésekről

Legfőbb Ügyészi utasítás:

- 61) 13/1994. (ÜK. 12.) LÜ utasítás az ügyészi törvényességi felügyeletről
- 62) 7/1996. (ÜK. 7.) LÜ utasítás az ügyészi magánjogi tevékenységről

III. Függelék

A nonprofit szervezetekre vonatkozó mentességek és kedvezmények összefoglaló táblázata

Nonprofit szervezetek	Közhasznú/kiemelkedően közhasznú státusz lehetősége
Társadalmi szervezet	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú/kiemelkedően közhasznú lehet
Alapítvány	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú/kiemelkedően közhasznú lehet
Közalapítvány	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú/kiemelkedően közhasznú lehet
Nonprofit gazdasági társaság	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú/kiemelkedően közhasznú lehet
Szövetkezetek: - közhasznú tevékenységet ellátó szociális szövetkezet - iskolaszövetkezet	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú/kiemelkedően közhasznú lehet
Európai területi együttműködési csoportosulás	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú/kiemelkedően közhasznú lehet
Vízitársulat	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú/kiemelkedően közhasznú lehet
Országos Sportági Szakszövetség	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú/kiemelkedően közhasznú lehet
Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság	A kiemelkedően közhasznú jogállás külön nyilvántartásba vétel nélkül illeti meg
Magyar Rektori Konferencia	A kiemelkedően közhasznú jogállás külön nyilvántartásba vétel nélkül illeti meg
Felsőoktatási Tudományos Tanács	A kiemelkedően közhasznú jogállás külön nyilvántartásba vétel nélkül illeti meg
Nem költségvetési szervként működő felsőoktatási intézmények	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerint közhasznú jogállású lehet a nem költségvetési szervként működő felsőoktatási intézmény is. (A regisztrációs központ által vezetett nyilvántartás a közhasznú tevékenység tekintetében közhasznúsági nyilvántartásnak minősül (!)
Köztestületek	Közhasznúvá minősíthető, ha a létrehozásáról rendelkező törvény lehetővé teszi. A köztestületekre vonatkozó jogszabályok egy része is hordozza a közhasznú fogalom használatával kapcsolatos félreértésekből adódó kodifikációs hibákat. Pl.: a sporttörvény számos köztestületet nevesít, majd mindegyikről kimondja, hogy a Ksztv. szerinti közhasznú nyilvántartásba vétel nélkül kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősülő köztestület, amelyet a sportigazgatási szerv tart nyilván. Ez hiba, hiszen a Ksztv. ilyen nyilvántartásról nem szól.
- Magyar Tudományos Akadémia	--
- Magyar Olimpiai bizottság	A sportról szóló törvény szerinti közhasznú társasági nyilvántartásba vétel nélkül, kiemelkedően

*ECNL & Ökotárs közhasznúsági reform projekt
Elemzés és koncepció-javaslat*

	közhasznú szervezetnek minősül.
- Magyar Paralimpiai Bizottság	A közhasznú szervezetekről szóló törvény szerinti közhasznú társasági nyilvántartásba vétel nélkül, kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősül.
- Nemzeti Sportszövetség	A sportról szóló törvény szerinti közhasznú társasági nyilvántartásba vétel nélkül, kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősül.
- Nemzeti Szabadidősport Szövetség	A sportról szóló törvény szerinti közhasznú társasági nyilvántartásba vétel nélkül, kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősül.
- Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége	A sportról szóló törvény szerinti közhasznú társasági nyilvántartásba vétel nélkül, kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősül.
- Hegyközségek Nemzeti tanácsa, a hegyközségi tanács és hegyközség	--
- Nemzeti Akkreditáló Testület	--
- Önkéntes Tűzoltóság	--
- Magyar Szabványügyi testület	--
- Gazdasági kamarák (1999. évi CXXI. törvény alapján, kereskedelmi és iparkamarák, agrárkamarák)	A gazdasági kamarák jogosultak kezdeményezni kiemelkedően közhasznú szervezetként történő nyilvántartásba vételüket.
- Szakmai Kamarák: - Magyar Közjegyzői Kamara (1991. évi XLI. törvény) - Bírósági Végrehajtói Kamara (1994. évi LIII. törvény) - Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara (1995. évi XXXII. törvény) - Magyar Állatorvosi Kamara (1995. évi XCIV. törvény) - Igazságügyi Szakértői Kamara (1995. évi CXIV. törvény) - Tervező- és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamarái (A 1996. évi LVIII. törvény alapján országos kamaraként jött létre a Magyar Mérnöki Kamara és a Magyar Építész Kamara.) - Országos Magyar Vadászkamara (1997. évi XLVI. törvény) - Magyar Ügyvédi Kamara (1998. évi XI. törvény) - Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamaráról 2000. évi LXXXIV. törvény) - Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamaráról (2003. évi LXXXIII. törvény) - Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara (2005. évi CXXXIII. törvény)	--

- Magyar Orvosi Kamara (2006. évi XCVII. törvény) - Magyar Gyógyszerészeti Kamara (2006. évi XCVII. törvény) - Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara (2006. évi XCVII. törvény)	
Egyéb szervezetek	
*A számvitelről szóló törvény az egyéb szervezetek közé sorolja a nonprofit szervezeteket, amely azonban egy tágabb kört érint, mint a Ksztv: egyéb szervezet (még): - a lakásszövetkezet - a társasház - az egyházi jogi személy, - az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivő iroda, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, - a Műsorszolgáltatási Alap, - a Munkavállalói Résztulajdonosi Program keretében létrejött szervezet, - a víziközmű társulat, - a befektetési alap, az egyéb alapok, - a tőzsde, az elszámolóházi tevékenységet végző szervezet, - a magánnyugdíjpénztár, - az önkéntes nyugdíjpénztár, - az önkéntes kölcsönös egészség- és önszegélyező pénztár, - a közraktár külön jogszabályban meghatározott, jogi személynek minősülő egyéb szervezet	--

Kedvezményrendszer

I. Számviteli szabályok

	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
			EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
Beszámolási kötelezettség	- közhasznú egyszerűsített beszámoló (mérleg, közhasznú eredmény levezetés, tájékoztató adatok): Az egyszeres könyvvitelt vezető közhasznú/kiemelkedően közhasznú szervezet. Az éves bevétele nem haladja meg az 50 millió forintot - közhasznú egyszerűsített éves beszámoló (mérleg, közhasznú eredmény kimutatás, tájékoztató adatok): kettős könyvvitelt vezető közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezet, Az éves bevétele meghaladja az 50 millió forintot - Sztv. szerinti éves beszámoló Joghely: 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet a számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól 6-7.§ 2000. évi C. törvény a számvitelről 3. § (1) bekezdés 4. pontja az egyéb szervezetek közé sorolja a nonprofit szervezeteket, 6.§ (2) bekezdés		- egyszerűsített beszámoló - egyszerűsített éves beszámoló - Sztv. szerinti éves beszámoló Joghely: 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet a számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól 6-7.§; 2000. évi C. törvény a számvitelről 3. § (1) bekezdés, 6.§ (2) bekezdés
Könyvvezetési kötelezettség	A számvitelről szóló törvény az egyéb szervezetek közé sorolja a non-profit szervezeteket, amely azonban egy tágabb kört érint, mint az ún. közhasznúsági törvény. A nonprofit szervezeteken túl ide tartozik még a lakásszövetkezet, a társasház, az egyéni jogi személy és az általuk alapított intézmények, ügyvédi közjegyzői iroda, magánnyugdíj, önkéntes nyugdíjpénztár. A gazdálkodó fogalmának meghatározásánál a számviteli törvény felsorolja az egyéb szervezeteket is, így a számviteli törvényben a gazdálkodóra meghatározott rendeletezések az egyéb szervezetekre is kötelezően alkalmazandóak. Joghely: 2000. évi C. törvény a számvitelről 3. §		- egyszeres könyvvitel: nonprofit szervezet, amely nem folytat vállalkozási tevékenységet, folytat, de 2 egymást követő évben nem haladja meg bevétele az 50 M Ft-ot (A nonprofit szervezetek jelentős része áttér a kettős könyvvezetésre, még akkor is, ha erre könyvvezetési kötelezettségük nincs) - kettős könyvvitel: 2 egymást követő évben meghaladja bevétele az 50 M Ft-ot vagy saját hatáskörében úgy dönt, vagy nonprofit gazdasági társaság, közalapítvány. Joghely:

A non profit szervezetek bevételeinek számviteli elszámolása	2000. évi C. törvény a számvitelről 6.§ (2) bekezdés A számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet - Az Sztv. szerinti egyéb szervezet oly módon köteles nyilvántartási rendszerét kialakítani, hogy abból a közpénzek felhasználásával, köztulajdon használatának nyilvánosságával, átláthatóbbá tételével, továbbtanulási céllal kapott támogatással, valamint az EU forrásból származó összegekkel kapcsolatos információk rendelkezésre álljanak. - A bevételek csoportosítása: - Kapott támogatások - Alapítói támogatások (működési, cél szerinti) - Költségvetési támogatások (működési, cél szerinti, továbbtanulási céllal) - Szja 1% - Egyéb támogatások (pénzbeli, természetbeni) - Közhasznú/ Cél szerinti tevékenység bevételei - Vállalkozási tevékenységből származó bevételek Joghely: 2000. évi C. törvény a számvitelről		
Eredmény kimutatásra vonatkozó rendelkezések, támogatások elszámolása	Az alapítványok, közalapítványok, társadalmi szervezet és köztestület egymástól elkülönítve mutatják ki az alaptevékenységgel, valamint a vállalkozási tevékenységgel összefüggő tételeket. Ez azt jelenti, hogy a szervezeteknél két adózás előtti eredményt tartalmaz a beszámoló: az alaptevékenység adózás előtti eredményét és a vállalkozási tevékenység adózás előtti eredményét. Joghely: 2000. évi C. törvény a számvitelről		
Számviteli szolgáltatás	A vállalkozási tevékenységet is folytató nonprofit szervezeteknél, közhasznú nonprofit szervezeteknél, továbbá közalapítványnál mérlegképes könyvelő kötelező. (Mentesül az a szervezet, akinek az éves bevétele a 10 M Ft-ot nem haladja meg.) Joghely: 2000. évi C. törvény a számvitelről 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 6 számú melléklete (itt kerül szabályozásra, hogy az egyes szervezeteknél melyek azok a bevételek, amelyek kedvezményezettek, melyek, amelyek adófizetési kötelezettséget nem keletkeztetnek.		
Könyvvizsgálati kötelezettség	<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> Kötelező a könyvvizsgálat Közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság, közalapítvány - azon közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezeteknél, amelynek a vállalkozási tevékenységből elért éves bevétele 2 üzleti év átlagában a 10 M Ft-ot meghaladja </td><td style="width: 50%; vertical-align: top;"> Kötelező a könyvvizsgálat nonprofit gazdasági társaság, közalapítvány - azon nonprofit szervezeteknél, amelynek a vállalkozási tevékenységből elért éves bevétele 2 üzleti év átlagában a 10 M Ft-ot meghaladja </td></tr> </table>	Kötelező a könyvvizsgálat Közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság, közalapítvány - azon közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezeteknél, amelynek a vállalkozási tevékenységből elért éves bevétele 2 üzleti év átlagában a 10 M Ft-ot meghaladja	Kötelező a könyvvizsgálat nonprofit gazdasági társaság, közalapítvány - azon nonprofit szervezeteknél, amelynek a vállalkozási tevékenységből elért éves bevétele 2 üzleti év átlagában a 10 M Ft-ot meghaladja
Kötelező a könyvvizsgálat Közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság, közalapítvány - azon közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezeteknél, amelynek a vállalkozási tevékenységből elért éves bevétele 2 üzleti év átlagában a 10 M Ft-ot meghaladja	Kötelező a könyvvizsgálat nonprofit gazdasági társaság, közalapítvány - azon nonprofit szervezeteknél, amelynek a vállalkozási tevékenységből elért éves bevétele 2 üzleti év átlagában a 10 M Ft-ot meghaladja		

Nyilvánosságra hozatal letétbe helyezés, közzététel	• más jogszabály kötelezően előírja Közhasznú, kiemelkedően közhasznú jogállású nonprofit szervezet könyvvizsgálója nem lehet: - a vezető szerv elnöke tagja - a közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezettel a megbízásán kívül más tevékenység kifejtésére irányuló egyéb jogviszonyban áll - a szervezet cél szerinti juttatásából részesül - a fentiekben megjelölt személyi kör hozzátartozója	• más jogszabály kötelezően előírja. A könyvvizsgálóval szemben általános összeférhetlenségi szabályok.
	• A közhasznú szervezeteknek éves tevékenységük, gazdálkodásuk legfontosabb adatait a létesítő okiratukban meghatározottak szerint kell nyilvánosságra hozniuk • KIVÉTEL: A közhasznú besorolástól függetlenül a nonprofit gazdasági társaságok esetében a számviteli törvény előírásai szerint kell a letétbe helyezési kötelezettséget teljesíteni (Ez a kötelezettség azonos a cégbíróságon bejegyzett egyéb szervezetek kötelezettségével) Joghely: 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről, 19.§ (5) bekezdés A számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet	A beszámoló letétbe helyezése cégbíróságon, a beszámoló nyilvánosságra hozatala kötelező: A cégbíróságon bejegyzett egyéb szervezetek (lakásszövetkezet, vízközmű társulat, erdőbirtokossági társulat) számára kötelező a letétbe helyezés. Közzététel: beszámolójukat elektronikus úton megküldik az IRM Cégnyilvántartó és céginformációs szolgálatának. KIVÉTEL: a lakásszövetkezetek számára a közzététel nem kötelező. • A nonprofit gazdasági társaságok esetében a számviteli törvény előírásai szerint kell a letétbe helyezési kötelezettséget teljesíteni (Ez a kötelezettség azonos a cégbíróságon bejegyzett egyéb szervezetek kötelezettségével.) • Nincs a számviteli szabályokból adódó letétbe helyezési közzétételi kötelezettségük a bíróságon bejegyzett szervezeteknek (pl.: alapítvány, társadalmi szervezet) • Nincs letétbe helyezési és közzétételi kötelezettség: társasház, köztestület, közalapítvány, ügyvédi iroda, MTP szervezet, Műsorszolgáltatási Alap (Nem megoldott a nonprofit szervezetek éves beszámolójának egységes letétbe helyezése, így a szektor főbb alapelvei: a nyilvánosság, az átláthatóság továbbra sem tud érvényesülni az egységes letétbe helyezési, információs rendszer hiánya miatt) Joghely: A számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet 218/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet az egyházi jogi személyek beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól

A nonprofit szervezetek gazdálkodásának általános jellemzői

Gazdálkodási szabályzatok

II. A Gazdálkodás szabályai		
KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET, EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
- A közhasznú szervezetek működésének gazdálkodási sajátosságai - gazdálkodás általános elvei mellett a közhasznú minősítést megszerzett nonprofit szervezetek működésére a közhasznúsági törvény további korlátozásokat tartalmaz (a létesítő okirat gazdálkodásra vonatkozó kötelező tartalmi elemek) - befektetési tevékenység esetén befektetési szabályzatot kell készítenie - a szervezettől igénybe vehető támogatási lehetőségeket, azok mértékét és feltételeit sajtó útján nyilvánosságra hozza. A közhasznú szervezetek által nyújtott cél szerinti juttatások bárki által megismerhetők - felügyelő szerv (5M) - adománygyűjtés szabályai - A közhasznú szervezet (KIVÉTEL: közhasznú nonprofit gazdasági társaság) - vállalkozásának fejlesztéséhez közhasznú tevékenységét veszélyeztető hitelt nem vehet fel - az államháztartás alrendszereiből kapott támogatást hitel fedezetéül, illetve hitel törlesztésére nem használhatja fel - A Közhasznúsági jelentés készítése kötelező Joghely: 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről 14. § - 17. §		- A társadalmi szervezetek gazdálkodásának sajátosságai (114/1992 (VII.23) Korm.rendelet) Az alapszabályban megjelölt cél megvalósítása érdekében kell gazdálkodnia, de a jogszabály lehetővé teszi a vállalkozási tevékenység folytatását - Az alapítványok gazdálkodásának sajátosságai (115/1992 (VII.23) Korm.rendelet) Az alapító okiratban megjelölt cél megvalósítása érdekében kell gazdálkodnia, de a jogszabály lehetővé teszi a vállalkozási tevékenység folytatását, amennyiben az alapítvány célját nem veszélyezteti Joghely: A társadalmi szervezet gazdálkodására vonatkozó általános alapelveket az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény rögzíti A társadalmi szervezetek gazdálkodásának sajátosságai (114/1992 (VII.23) Korm.rendelet) Az alapszabályban megjelölt cél megvalósítása érdekében kell gazdálkodnia, de a jogszabály lehetővé teszi a vállalkozási tevékenység folytatását Az alapítványok gazdálkodásának sajátosságai (115/1992 (VII.23) Korm.rendelet)
Befektetési szabályzat: a befektetési tevékenységet végző közhasznú szervezeteknek befektetési szabályzatot kell készíteniük (tartalmazza: az adott szervezet befektetési stratégiáját, a befektetéssel kapcsolatos előírásokat, korlátozásokat, döntési jogköröket etc.) Joghely: 1997. évi CLVI. Törvény a közhasznú szervezetekről 17. § , 19.§ (1) bekezdés		Számviteli politika: a szabályzat elkészítése valamennyi nonprofit szervezetre kötelező

III. Általános forgalmi adó

Fogalmi meghatározások	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	EGYÉB NONPROFIT SZERVEZET
	EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET		
A törvény taxatív felsorolást ad azokra a közérdekű tevékenységekre, amelyek ÁFA mentességben részesülhetnek. A törvény közszolgáltató személyre adott definícióval nevesíti azokat a nonprofit jellegű szervezeteket, amelyek külön feltételek esetén mentesülnek az adó alól. A törvény a közszolgáltatókon kívül mentességben részesít bizonyos feltételek együttes érvényesülése esetén más szervezeteket is. Joghely: 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról Adó alóli mentesség a tevékenység közérdekű jellegére tekintettel 85. § (1) bekezdés. 85. § (4) bekezdés			
	Közszolgáltató: - közhasznúként vagy kiemelkedően közhasznúként nyilvántartásba vett személy, szervezet az alapító okiratban megjelölt közhasznú tevékenység tekintetében Joghely: 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról		Közszolgáltató: - társadalmi szervezet, társadalmi szervezete szövetsége, köztestület, országos sportági szakszövetség a létesítő okiratban megjelölt tevékenységük tekintetében, továbbá az általuk fenntartott intézmény, létesítő okiratában meghatározott tevékenység tekintetében - alapítvány, közalapítvány a létesítő okiratban megjelölt tevékenységük tekintetében, továbbá az általuk fenntartott intézmény, létesítő okiratában meghatározott tevékenység tekintetében - non-profit gazdasági társaság - egyház - minden olyan szervezet (személy) amely biztosított vagy más kedvezményezett részére TB vagy más jogszabály kötelező biztosító jogviszony keretében végzi tevékenységét Joghely: 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról 85. § (4) bekezdés

Adó alóli mentesség a tevékenység közérdekű jellegére tekintettel	85. § (4) bekezdés Mentes az adó alól a termék értékesítése abban az esetben - ha az értékesítést megelőzően a terméket kizárólag a tevékenység közérdekű jellegére tekintettel, vagy a tevékenység egyéb sajátos jellegére tekintettel adómentes termékértékesítéshez, szolgáltatásnyújtáshoz használták, egyéb módon hasznosították és a termékértékesítéshez adóelvonási jog nem kapcsolódott. - Az értékesítést megelőzően a termékhez kapcsolódó előzetesen felszámított adó adóelvonási korlátozás alá esik. Joghely: 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról 85. §, 86.§, 87.§, 124.§, 125.§
Alanyi mentesség	Az alanyi mentesség választható, ha a nonprofit szervezet él a választási jogával, az alanyi adómentesség időszakában alanyi adómentes minőségében adófizetésre nem kötelezett, és az előzetesen felszámított adó levonására nem jogosult.(5 M forintos felső határ nem érhető el.) Joghely: 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról 187.§-196.§
Adomány áfa mentessége	(2010. évi LIII. törvény az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény módosításáról) A törvénymódosítás kivette a termékértékesítés fogalmi köréből a közcélú adományt, így az nem tartozik az ÁFA törvény hatálya alá. Szintén nem tartozik az ÁFA törvény hatálya alá a szolgáltatásnyújtás fogalmi köréből a közcélú adományként nyújtott szolgáltatás (A rendelkezéseket a törvény hatályba lépését követően juttatott adományokra kell alkalmazni) Joghely: 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról 259. § E törvény alkalmazásában 9/A. közcélú adomány, adományozás: a közhasznú szervezet, a kiemelkedően közhasznú szervezet részére a közhasznú szervezetekről szóló törvényben nevesített közhasznú tevékenység, a kiemelkedően közhasznú besorolást megalapozó közfeladat támogatására, valamint a külön törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő egyház részére az ott meghatározott tevékenysége támogatására fordított termék, szolgáltatás, feltéve, hogy a) az ügyletre vonatkozó okirat, egyéb körülmény valós tartalma alapján nem állapítható meg, hogy az nem szolgálja, vagy csak látszólag szolgálja a közhasznú, a közérdekű, továbbá - egyház esetében - a külön törvényben meghatározott célt, b) az nem jelent vagyoni előnyt az adományozónak, az adományozó tagjának (részvényesének), vezető tisztségviselőjének, felügyelő bizottsága vagy igazgatósága tagjának, könyvvizsgálójának, illetve ezen személyek vagy a természetes személy tag (részvényes) közeli hozzátartozójának azzal, hogy nem minősül vagyoni előnynek az adományozó nevére, tevékenységére történő utalás, és c) az adományozó rendelkezik a közhasznú szervezet, a kiemelkedően közhasznú szervezet, az egyház által kiállított igazolással, amely tartalmazza az adományozó és az adományozott nevét, székhelyét vagy állandó lakóhelyét, adószámát, adószám hiányában egyedi azonosítására szolgáló jelét és a támogatott célt, továbbá közhasznú szervezet, kiemelkedően közhasznú szervezet esetében a közhasznúsági fokozatot;

**Különleges
jogosultságok**

A közösség területén kívül történő értékesítéshez kapcsolódó adó alóli mentesség: abban az esetben, ha a beszerző **közhasznú tevékenységet folytató** személy, szervezet részére értékesített terméket igazoltan kizárólag a Közösség területén kívül végzett humanitárius, karitatív vagy oktatási tevékenységhez használja, egyéb módon hasznosítja. Abban az esetben, ha a **közhasznú tevékenységet folytató személy**, szervezet a részére értékesített terméket maga vagy más az értékesítéssel egyidejűleg nem adja fel küldeményként vagy nem fuvarozza el Közösség területén kívülre, az adómentesség az adó visszatéríttetése iránti jog formájában illeti meg a közhasznú tevékenységet folytató személyt, szervezetet.

Joghely:

2007. évi CXXVII. törvény
az általános forgalmi adóról
98.§ -100.§

260. § (1) Az adópolitikáért felelős miniszter felhatalmazást kap arra, hogy rendeletben állapítsa meg

a) az adó-visszatéríttetési jog gyakorlásához fűződő, **a közhasznú tevékenységet folytató személyt, szervezetet [100. § (2) bekezdése]**, továbbá a külföldi illetőségű adományozót és a tőle származó pénzübeni adomány kedvezményezettjét [257/A. §] terhelő igazolási kötelezettségeket, valamint az adó-visszatéríttetési kérelmek kötelező adattartalmát és az utólagos adóvisszatérítés egyes eljárási szabályait;

IV. Társasági adó

KÖZHASZNÚ SZERVEZET		EGYÉB NONPROFIT SZERVEZET
		EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
A társasági adó alanyai	Nem alanyai a társasági adónak az alábbi közhasznú (a tv. 5.sz mellékletében felsorolt) szervezetek: – a kizárólag a fogvatartottak foglalkoztatása céljából létesített közhasznú társaság, illetve a tevékenységét folytató közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság – a Tartalék Gazdálkodási Közhasznú Társaság, illetve a tevékenységét folytató nonprofit gazdasági társaság – a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Tartalékgazdálkodási Közhasznú Társaság, illetve a tevékenységét folytató nonprofit gazdasági társaság (A közhasznú társaságoknak már át kellett alakulnia, de a törvényszövegében még így szerepel) Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról ,2.§ (5) bekezdés, 5. sz. melléklet	A Tao. Tv szabályai szerint a belföldi illetőségű személyek közül a következő nonprofit jelleggel működő szervezetek alanyai a társasági adónak: • nonprofit gazdasági társaság • a szövetkezet • a vízitársulat • az alapítvány, a közalapítvány • a társadalmi szervezet, a köztestület • a felsőoktatási intézmény (ideértve az általa létrehozott intézményt is), továbbá a diákotthon • európai területi együttműködési csoportosulás • az egyház (ideértve e szervezetek alapszabályában, illetve alapító okiratában jogi személyiséggel felruházott szervezeti egységeket is) • a lakásszövetkezet • önkéntes kölcsönös biztosító pénztár Nem alanyai a társasági adónak (a tv. 5.sz mellékletében felsorolt szervezetek): • Magyar Nemzeti Bank, • a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter felügyelete alá tartozó, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szervezetek, • a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt., • a jogszabályban meghatározott közszolgálati médiaszolgáltatók, • a felszámolás kezdő napjától a felszámolási eljárás alatt állók, • a pártok, • a Magyar Távirati Iroda Részvénytársaság, • a külön törvényben és annak felhatalmazása alapján

Az adóalap megállapítása, mentesség, kedvezmény		kiadott jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelően működő, kizárólag készfízetőkezesességgel vállalkozást folytató részvénytársaság, • az a jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, amely az adóévben az egyszerűsített vállalkozói adó alanyának minősül, • a költségvetési szervként működő felsőoktatási intézmény (ideértve az általa létrehozott intézményt is) és diákotthon. Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról ,2.§ (5) bekezdés, 5.sz. melléklet
	Általános szabályok: – közhasznú szervezeteket a létesítő okiratában meghatározott cél szerinti tevékenysége után társasági adómentesség, vállalkozási tevékenysége után társasági adókötelezettséget érintő kedvezmény illeti meg. – A szabályozás megfogalmazásában cél szerinti tevékenységnek minősül minden olyan tevékenység, amely a létesítő okiratban megjelölt célkitűzés elérését közvetlenül szolgálja. – A Tao. Tv-ben eltérő szabályok vonatkoznak a két közhasznúsági fokozat szerinti szervezetekre, és a besorolást nem kért vagy nem nyert szervezetekre a kedvezmény tekintetében. – Az alapítvány, a közalapítvány, a közhasznú/ kiemelkedően közhasznúsági fokozattal rendelkező nonprofit gazdasági társaságok vállalkozási tevékenységből származó bevételeinek megállapítása 2010 évtől módosult, részben a korrekciós tényezők miatt, részben a támogatásra, adományra, ellenérték nélküli szolgáltatás nyújtására vonatkozó szabályok miatt. – Az adomány fogalom 2010 évtől a Tao. tv-ben nem szerepel, az új szabályok támogatásokra, juttatásokra vonatkoznak, amelyek bővebb fogalmat jelentenek az adománynál Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről, 6.§, 26.§	
	Főszabály az adóalap a vállalkozás adózás előtti eredménye, módosítva a törvényben meghatározott növelő illetve csökkentő tételekkel: – Közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezetként besorolt felsőoktatási intézmény	Főszabály az adóalap a vállalkozás adózás előtti eredménye, módosítva a törvényben meghatározott növelő illetve csökkentő tételekkel: – alapítvány, közalapítvány, társadalmi szervezet – egyház, lakásszövetkezet, önkéntes kölcsönös biztosító pénztár

Adóalap: A közhasznú /kiemelkedően közhasznú szervezetként besorolt alapítvány, közalapítvány, társadalmi szervezet, köztestület és felsőoktatási intézmény adóalapjának megállapításánál további sajátosságokat is figyelembe kell venni: – a vállalkozás adózás előtti eredményének 20%-ával az adóalap csökkenthető – adóalap növelő tételként kell figyelembe venni a kapott támogatás, juttatás összegét, vagy annak arányosított részét (vállalkozási tevékenység részaránya az összes tevékenységen belül), ha az adóév utolsó napján a szervezetnek köztartozása van, vagy ha a vállalkozás eredménye túllépte a Tao tv. által meghatározott kedvezményezett mértéket – Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 9.§		A nonprofitokra vonatkozó sajátos szabály, hogy az adózás előtti eredményt a vállalkozási tevékenységhez kizárólag vagy közvetve felmerülő, kapcsolódó tételekkel kell módosítani úgy, hogy a vállalkozási tevékenységhez közvetlenül hozzárendelhető tételeket teljes egészében, a vállalkozási tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó értékekből a vállalkozási tevékenység bevételeinek az összes bevételhez viszonyított arányával számított értékét kell figyelembe venni. Adóalap: A közhasznú szervezetként be nem sorolt köztestületnek, alapítványnak, közalapítványnak az adóalapjukat az általános szabályok szerint kell megállapítani.
Kedvezmény: a vállalkozási tevékenység kedvezményezett aránya közhasznú szervezet esetében az összes bevétel 10%-a. Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 9.§	Kedvezmény: a vállalkozási tevékenység kedvezményezett aránya kiemelkedően közhasznú szervezet esetében az összes bevétel 15%-a. Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 9.§	
Adómentesség: A közhasznú szervezetnek nem kell a vállalkozási tevékenység után társasági adót fizetnie, ha a vállalkozási tevékenység bevétele nem haladja meg az összes bevételének 10%-át, de legalább 20 M Ft-ot. Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 9.§	Adómentesség: A kiemelkedően közhasznú szervezetnek nem kell a vállalkozási tevékenység után társasági adót fizetnie, ha a vállalkozási tevékenység bevétele nem haladja meg az összes bevételének 15%-át. Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 9.§	Adómentesség: Nem közhasznú, nem kiemelkedően közhasznú szervezetek esetében nem kell az adót megfizetnie az alapítványnak, közalapítványnak, társadalmi szervezetnek (kivéve az országos érdek-képviselői szervezetet), köztestületnek, lakásszövetkezetnek, ha a gazdálkodására vonatkozó külön jogszabályok előírása szerint a vállalkozási tevékenységének bevétele legfeljebb 10 M Ft, de nem haladja meg az adóévben elért összes bevételének 10%-át (figyelembe véve a Tao. Tv 6. sz. mellékletében foglaltakat.) Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 20. §
Adómentesség: nem kell társasági adót fizetnie a közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaságnak és a szociális		

szövetkezetnek az adóalapra számított adónak olyan része után, amelyet a 6. sz. melléklet E) fejezete alapján megállapított kedvezményezett tevékenysége képvisel az összes bevételen belül:

- a közhasznú tevékenységből származó bevételnek az a része, amely a társadalmi közös szükséglet kielégítéséért felelős szervvel - helyi önkormányzattal vagy a költségvetési törvényben meghatározott fejezettel, illetve a fejezeten belül önálló költségvetéssel rendelkező intézménnyel - folyamatos szolgáltatás teljesítésére megkötött, a szolgáltatásért felszámítható díj mértékét és a díj változtatásának feltételeit is tartalmazó szerződés alapján folytatott tevékenységből származik; az e tevékenységhez kapott támogatás, juttatás;
- a szabad pénzeszközök betétbe, értékpapírba való elhelyezése után a hitelintézettől, az értékpapír kibocsátójától kapott kamatnak, illetve az állam által kibocsátott értékpapír hozamának olyan része, amelyet a közhasznú tevékenység bevétele az összes bevételben képvisel azzal, hogy a bevételt mindkét esetben e kamat és hozam nélkül kell számításba venni.

A **közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság** az adókedvezményeket az adómentességgel csökkentett adó arányában érvényesítheti.

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 20. §

**Kedvezményezett
tevékenységek
(nem minősül
vállalkozási
tevékenység-
nek)**

Közhasznú, kiemelkedően közhasznú alapítvány, közalapítvány, társadalmi szervezet és köztestület által végzett kedvezményezett tevékenységek (nem minősül vállalkozási tevékenységnek):

- a közhasznú tevékenység ideértve az e tevékenységhez kapott támogatást, juttatást és a tagdíjat is;
- a kizárólag a közhasznú tevékenységet szolgáló immateriális javak, tárgyi eszközök, készletek értékesítésének ellenértéke, bevétele;
- a szabad pénzeszközök betétbe, értékpapírba való elhelyezése után a hitelintézettől, az értékpapír kibocsátójától kapott kamatnak, illetve az állam által kibocsátott értékpapír hozamának olyan része, amelyet a közhasznú tevékenység bevétele az összes bevételben képvisel azzal, hogy a bevételt mindkét esetben e kamat és hozam nélkül kell számításba venni.

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 6.sz. melléklet

Alapítvány, közalapítvány, társadalmi szervezet és köztestület által végzett kedvezményezett tevékenységek (nem minősül vállalkozási tevékenységnek):

- ha nem minősül közhasznú szervezetnek, kiemelkedően közhasznú szervezetnek az alapító okiratában, alapszabályában nevesített cél szerinti tevékenység, ideértve az e tevékenységhez kapott támogatást, juttatást és a tagdíjat is;
- ha nem minősül közhasznú szervezetnek, kiemelkedően közhasznú szervezetnek a cél szerinti tevékenységet szolgáló immateriális javak, tárgyi eszközök, készletek értékesítésének ellenértéke, bevétele;
- a szabad pénzeszközök betétbe, értékpapírba való elhelyezése után a hitelintézettől, az értékpapír kibocsátójától kapott kamatnak, illetve az állam által kibocsátott értékpapír hozamának olyan része, amelyet ha nem minősül közhasznú szervezetnek, kiemelkedően közhasznú szervezetnek a cél szerinti tevékenység bevétele az összes bevételben képvisel azzal, hogy a bevételt mindkét esetben e kamat és hozam nélkül kell számításba venni.

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 6.sz. melléklet

A **közhasznú, kiemelkedően közhasznú** szervezetként besorolt **felsőoktatási intézmény** gazdasági tevékenységéből nem minősül vállalkozási tevékenységnek:

- a közhasznú tevékenység, ideértve az e tevékenységhez kapott támogatást, juttatást is;
- a kizárólag a közhasznú tevékenységet szolgáló immateriális javak, tárgyi eszközök, készletek értékesítésének ellenértéke, bevétele;
- a szabad pénzeszközök betétbe, értékpapírba való elhelyezése után a hitelintézettől, az értékpapír kibocsátójától kapott kamatnak, illetve az állam által kibocsátott értékpapír hozamának olyan része, amelyet a közhasznú tevékenység bevétele az összes bevételben képvisel, azzal, hogy a bevételt mindkét esetben e kamat és hozam nélkül kell számításba venni.

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 6.sz. melléklet

A **lakásszövetkezet** gazdasági tevékenységéből nem minősül vállalkozási tevékenységnek:

- a lakásszövetkezeti tevékenység;
- a szabad pénzeszközök betétbe, értékpapírba való elhelyezése után a hitelintézettől, az értékpapír kibocsátójától kapott kamatnak, illetve az állam által kibocsátott értékpapír hozamának olyan része, amelyet a lakásszövetkezeti tevékenység bevétele az összes bevételben képvisel azzal, hogy a bevételt mindkét esetben e kamat és hozam nélkül kell számításba venni.

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 6.sz. melléklet

Közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság és szociális szövetkezet kedvezményezett tevékenysége:

- a közhasznú tevékenységből származó bevételnek az a része, amely a társadalmi közös szükséglet kielégítéséért felelős szervvel - helyi önkormányzattal vagy a költségvetési törvényben meghatározott fejezettel, illetve a fejezeten belül önálló költségvetéssel rendelkező intézménnyel - folyamatos szolgáltatás teljesítésére megkötött, a szolgáltatásért felszámítható díj mértékét és a díj változtatásának feltételeit is tartalmazó szerződés alapján folytatott tevékenységből származik; a tevékenységhez kapott támogatás, juttatás;
- a szabad pénzeszközök betétbe, értékpapírba való elhelyezése után a hitelintézettől, az értékpapír kibocsátójától kapott kamatnak, illetve az állam által kibocsátott értékpapír hozamának olyan része, amelyet a közhasznú tevékenység bevétele az összes bevételben képvisel azzal, hogy a bevételt mindkét esetben e kamat és hozam nélkül kell számításba venni.

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 6.sz. melléklet

Az **európai területi együttműködési csoportosulás** kedvezményezett tevékenysége:

- az alapszabályban nevesített cél szerinti tevékenység, ideértve az e tevékenységhez kapott támogatást, juttatást is;
- a kizárólag a cél szerinti tevékenységet szolgáló immateriális javak, tárgyi eszközök, készletek értékesítésének ellenértéke, bevétele;
- a szabad pénzeszközök betétbe, értékpapírba való elhelyezése után a hitelintézettől, az értékpapír kibocsátójától kapott

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 6.sz. melléklet

A társasági adó mértéke	Általános szabályok: A társasági adó általános mértéke a pozitív adóalap 19%-a (emelkedett). A társasági adó mértéke a pozitív adóalap 19 százaléka. A társasági adó mértéke a pozitív adóalap 500 millió forintot meg nem haladó összegéig 10 százalék. Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, 19.§
Az adományozó kedvezménye a társasági adóban	Általános szabályok: 2010. január 1-től megszűntek a támogatáshoz kapcsolódó korrekciós tételek, azaz - a támogatást nyújtó adózónak főszabály szerint nem kell megnövelnie az adózás előtti eredményét az elszámolt ráfordítással, - míg a támogatást kapó adózónak nem kell csökkentenie az adózás előtti eredményét a támogatás összegével. - Ennek alapján az adomány fogalma megszűnt a Tao. fogalmi rendszerében, viszont a kiemelkedően közhasznú szervezet támogatása, vagy a közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezettel kötött tartós adományozási szerződés keretében adott támogatás után a kedvezmény továbbra is érvényesíthető. Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról , 7.§ (1) bekezdés z) a kiemelkedően közhasznú besorolással rendelkező szervezetnek vagy közhasznú, kiemelkedően közhasznú besorolással rendelkező közhasznú szervezettel kötött tartós adományozási szerződés keretében, a közhasznú szervezetekről szóló törvényben nevesített közhasznú tevékenység, a kiemelkedően közhasznú besorolást megalapozó közfeladat támogatására, vagy a Magyar Kármentő Alapnak az adóévben visszafizetési kötelezettség nélkül adott támogatás, juttatás, térítés nélkül átadott eszköz könyv szerinti értékének, térítés nélkül nyújtott szolgáltatás bekerülési értékének 50 százaléka kiemelkedően közhasznú szervezet és a Magyar Kármentő Alap támogatása esetén, 20 százaléka tartós adományozási szerződés esetén, de együttesen legfeljebb az adózás előtti eredmény összege, (....) (7) Az (1) bekezdés z) pontja alapján az adózó akkor csökkentheti az adózás előtti eredményt, ha rendelkezik a közhasznú szervezet, a kiemelten közhasznú szervezet vagy a Magyar Kármentő Alap által az adóalap megállapítása céljából kiállított igazolással, amely tartalmazza a kiállító és az adózó megnevezését, székhelyét, adószámát, a támogatás, juttatás összegét, célját, továbbá közhasznú szervezet, kiemelkedően közhasznú szervezet esetében a közhasznúsági fokozatot.

a) Bevallási, beszámolási, befizetési kötelezettség	A kiemelkedően közhasznú besorolással rendelkező szervezetnek vagy közhasznú, kiemelkedően közhasznú besorolással rendelkező közhasznú szervezettel kötött tartós adományozási szerződés keretében, a közhasznú szervezetekről szóló törvényben nevesített közhasznú tevékenység, a kiemelkedően közhasznú besorolást megalapozó közfeladat támogatására, vagy a Magyar Kármentő Alapnak az adóévben visszafizetési kötelezettség nélkül adott támogatás, juttatás, térítés nélkül átadott eszköz könyv szerinti értékének, térítés nélkül nyújtott szolgáltatás bekerülési értékének 1. 50 százaléka kiemelkedően közhasznú szervezet és a Magyar Kármentő Alap támogatása esetén, 2. 20 százaléka tartós adományozási szerződés esetén, de együttesen legfeljebb az adózás előtti eredmény összege, Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról , 7.§ (1) bekezdés	
	Adózás előtti eredmény csökkentése: az adózó csak akkor csökkentheti az adózás előtti eredményét, ha rendelkezik a közhasznú szervezet, kiemelkedően közhasznú szervezet által az adóalap megállapítása céljából kiállított igazolással. Joghely: 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról , 7.§ (7) bekezdés	
	Beszámoló készítés: Az éves beszámoló készítéséről és könyvvizelési kötelezettségük sajátosságairól szóló külön kormányrendelet szerint teljesítik kötelezettségüket: • társadalmi szervezetek • közttestületek • alapítványok • közalapítványok • lakásszövetkezetek • vizitársulások Adóbevallás: A nonprofit szervezetek általános adóalanyságuk alapján adóbevallásra kötelezettek.	

A társasági adóbevallás helyett adóbevallást helyettesítő nyomtatványon tehet nyilatkozatot:

- **alapítvány**
- **közalapítvány**
- **társadalmi szervezet**
- **köztestület**
- **a közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezetként besorolt felsőoktatási intézmény**
- **az európai területi együttműködési csoportosulás**, feltéve, hogy az adóévben vállalkozási tevékenységből származó bevételt nem ér el, vagy a tevékenységéhez kapcsolódóan költséget, ráfordítást nem számol el.
- **egyház**
- **lakásszövetkezet**
- **önkéntes kölcsönös biztosító pénztár**

Társasági adóelőleg: A kizárólag **közhasznú tevékenységet végző szervezetek** társasági adóelőleg fizetésre és bevallásra nem kötelezettek.

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, Az adóelőleg bevallásának és fizetésének szabályai

26. § (11) Nem kell az (1)-(10) bekezdés rendelkezéseit alkalmaznia az adózónak megszűnésekor, valamint, ha adóbevallást a cégbejegyzési eljárás befejezése miatt ad be, továbbá az MRP-nek, **a közhasznú, a kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaságnak, a vízitársulatnak, az alapítványnak, a közalapítványnak, a társadalmi szervezetnek, a köztestületnek, az egyháznak, a lakásszövetkezetnek, a közhasznú szervezetként, kiemelkedően közhasznú szervezetként besorolt felsőoktatási intézménynek, az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárnak, a szociális szövetkezetnek és az iskolaszövetkezetnek.**

Nem kell az adóelőleget levonni és megfizetni az adózónak megszűnésekor, valamint, ha adóbevallást a cégbejegyzési eljárás befejezése miatt ad be, továbbá az MRP-nek, **a közhasznú, a kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaságnak, a vízitársulatnak, az alapítványnak, a közalapítványnak, a társadalmi szervezetnek, a köztestületnek, az egyháznak, a lakásszövetkezetnek, a közhasznú szervezetként, kiemelkedően közhasznú szervezetként besorolt felsőoktatási intézménynek, az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárnak, a szociális szövetkezetnek és az iskolaszövetkezetnek.**

Társasági adóelőleg: a vállalkozási tevékenységet is folytató **nonprofit szervezeteknek** sem kell év közben társasági adóelőleget megállapítani, fizetni, bevallani. Az éves társasági adót be kell vallaniuk akkor is, ha az összege 0.

Joghely:

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról, Az adóelőleg bevallásának és fizetésének szabályai
26. §

V. Személyi jövedelemadó

Közcélú adományok kedvezménye
Közhasznú szervezetek által szja mentesen nyújtható kifizetések jogcímei

KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	EGYÉB NONPROFIT SZERVEZET
2010. január 1-től ilyen jogcímen (közcélú adomány) adókedvezményt nem vehet igénybe magánszemély.		
Adómentesség: Adómentes a közhasznú, kiemelkedően közhasznú • alapítványból • közalapítványból annak alapszabályban rögzített közhasznú céljával összhangban a magánszemély részére kifizetett azon összeg, amelyet: • az oktatási intézményekben folytatott tanulmányokra, kutatásra, külföldi tanulmányútra (ösztöndíj címén) folyósítanak, • a szociálisan rászoruló részére szociális segély címén folyósítanak • a diák- és szabadidősport résztvevőjének alkalmanként legfeljebb az 500 forintot meg nem haladóan folyósítanak Adómentes a közérdekű kötelezettségvállalásból, a közhasznú, kiemelkedően közhasznú társadalmi szervezetből, alapítványból, közalapítványból annak létesítő okiratában rögzített közhasznú céljával összhangban a közhasznú cél szerint címzett magánszemély által természetben megszerzett bevétel (Kivétel: nem adómentes az a bevétel, amelynek címzettje az alapító, az adományozó, a támogató - kivéve a gyógyításával közvetlenül összefüggő természetben megszerzett bevételt -, továbbá az a bevétel, amelyet a szervezettel, a közérdekű kötelezettségvállalás szervezőjével munkaviszonyban, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban vagy más, a Ptk. szerinti szerződéses jogviszonyban álló magánszemély bármilyen jogcímen kap.) Joghely:		Adómentesség: Adómentes az összeg • amelyet a sportról szóló törvény szerinti, vállalkozási tevékenységet nem folytató sportközalapítványtól kap a magánszemély, feltéve, hogy a sportközalapítvány a részére történő befizetésről (nem pénzbeli juttatásról) adó- vagy adóalap csökkentés igénybevételére jogosító igazolást nem ad (adott) ki, (Kivétel: nem adómentes az a bevétel, amelynek címzettje az alapító, az adományozó, a támogató - kivéve a gyógyításával közvetlenül összefüggő természetben megszerzett bevételt -, továbbá az a bevétel, amelyet a szervezettel, a közérdekű kötelezettségvállalás szervezőjével munkaviszonyban, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban vagy más, a Ptk. szerinti szerződéses jogviszonyban álló magánszemély bármilyen jogcímen kap.) Joghely: 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról <u>1. számú melléklet az 1995. évi CXVII. törvényhez</u> (Az adómentes bevételekről)

Tevékenységek hez kapcsolódóan adómentes	1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról <u>1. számú melléklet az 1995. évi CXVII. törvényhez</u> (Az adómentes bevételekről) Egyes tevékenységekhez kapcsolódóan adómentes: • az egyházi személynek egyházi szertartásért vagy egyházi szolgálatért magánszemély által közvetlenül vagy közvetve - így különösen perselypénz, egyházfenntartói járulék vagy adomány (ide nem értve az egyház számára közcélú adomány címén adott pénzösszeget) címén - adott vagyoni érték. Valamint a központi költségvetési forrásból egyházi személy részére jövedelempótlék vagy annak megfelelő jogcímen juttatott támogatás; az e jogcímen adómentesen juttatott jövedelmet és az egyébként adóköteles jövedelmet az egyházi személy vagy az egyház szervezeti egysége köteles elkülönítetten nyilvántartani; e rendelkezés alkalmazásában egyházi személy az is, aki az egyház részére végzett egyházi feladat ellátásáért az egyháztól rendszeres havi díjazásban részesül; • a jótékony célú rendezvény bevételeiből a munkabérként, honoráriumként vagy tiszteletdíjként számfejtett összeg, ha azt a magánszemély nem veszi fel, hanem valamely közérdekű célra felajánlja, azzal, hogy ez nem minősül az adócsökkentésre jogosító közcélú adománynak Joghely: 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról <u>1. számú melléklet az 1995. évi CXVII. törvényhez</u> (Az adómentes bevételekről)
Az önszegélyező feladatot is ellátó társadalmi szervezet adókötelezettsé ge	Adómentes kifizetések korlátozása: • Az önszegélyező feladatot is vállaló társadalmi szervezet, önszegélyező egyesület (érdekképviselő), ha érdek-képviseleti tagdíj, hozzájárulás címén bevételt szed és arról közvetlenül vagy közvetve magánszemély vagy társaság a jövedelme csökkentésére vagy költségelszámolásra jogosító igazolást, bizonylatot kapott, akkor az érdekképviselőnek 54 százalék adót kell fizetnie. Az adót a magánszemélynek az adóévben adómentes jogcímen kifizetett összeg azon része után fizeti, amely meghaladja az adóévi tagdíj-, hozzájárulás-bevétel és alapítványtól, más érdekképviselőtől az adóévben kapott bevétel 40 százalékának és az adóévben keletkezett bármely más bevételének együttes összegét. • A kifizetőnek 54 százalék adót kell fizetnie a magánszemélynek adómentes jogcímen az adóévben kifizetett (juttatott) összeg (nem pénzbeli vagyoni érték) azon része után, amely meghaladja érdekképviselőtől, más alapítványtól kapott bevétele 40 százalékának és az adóévben keletkezett bármely más bevételének együttes összegét. • Nem kell figyelembe venni a munkavállalói érdek-képviseleti tagdíjat akkor, ha az nem haladja meg a bér kettő százalékát. Ha meghaladja, akkor teljes egészében figyelembe kell venni. • Nem kell e rendelkezéseket alkalmazni az olyan adómentesen kifizetett (juttatott) összegre (nem pénzbeli vagyoni értékre), amely a kifizető elszámolási kötelezettsége mellett - akár közvetetten is - az államháztartás valamely alrendszeréből, egyházi forrásból, nemzetközi szerződés alapján folyósított támogatásból, segélyből származik. Joghely: 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról, 72/A. §

VI. Személyi jövedelemadó 1%

Kedvezményezettek	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
			EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
	Kedvezményezett: - társadalmi szervezet (kivéve a pártot, biztosító egyesületet, munkaadói és munkavállalói érdek-képviselői szervezetet), amelyet a bíróság a magánszemély rendelkező nyilatkozata évének első napja előtt legalább két évvel, és - alapítvány, amelyet a bíróság a magánszemély rendelkező nyilatkozata évének első napja előtt legalább két évvel, továbbá - kiemelkedően közhasznú alapítvány, társadalmi szervezet és közalapítvány, amelyet a bíróság a rendelkező nyilatkozat évének első napja előtt legalább egy évvel kiemelkedően közhasznú szervezetként jogerősen nyilvántartásba vett, és az alapszabálya, illetőleg az alapító okirata szerint a rendelkező nyilatkozat(ok) évét megelőző év első napja óta megszakítás nélkül - a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény (a továbbiakban: Ksztv.) 26. § c) pontjában meghatározott - közhasznú tevékenységgel ténylegesen foglalkozik; - a Magyar Tudományos Akadémia; - az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA); - országos közgyűjtemény és a következőkben és a törvényben felsorolt egyéb kulturális intézmény - könyvtári, levéltári, múzeumi, egyéb kulturális, illetve alkotó- vagy előadó-művészeti tevékenységet folytató szervezet, amely a rendelkező nyilatkozat évének első napja előtti három év valamelyikében a helyi önkormányzattól, az országos, illetve a helyi kisebbségi önkormányzattól vagy a központi költségvetéstől egyedi támogatásban részesült - a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 1. számú mellékletében meghatározott felsőoktatási intézmény. Feltételek: kizárólag az a szervezet lehet kedvezményezett, amely - o belföldi székhelyű, és - o magyarországi közösség, illetőleg a határon túli magyarság érdekében működik, és - o alapszabálya, alapító okirata szerint megfelel a Ksztv. 4. § (1) bekezdésének d) pontja - ezzel összefüggésben a 26. §-ának d) pontja - szerinti feltételnek, és - o nyilatkozik arról, hogy a rendelkező nyilatkozat évének augusztus 1. napja és az általa tett nyilatkozat időpontja között nem volt olyan lejárt esedékességű köztartozása, amelyre fizetési halasztást vagy részletfizetési kedvezményt nem kapott, és - o nyilatkozik arról, hogy az alapszabálya, alapító okirata szerinti közhasznú tevékenységét a rendelkező nyilatkozat évét megelőző év első napja óta megszakítás nélkül ténylegesen folytatja; - o kiemelkedően közhasznú alapítvány, társadalmi szervezet a szerződés másolatának az adóhatósághoz történő becsatolásával igazolja, hogy tevékenységét állami szervvel vagy önkormányzattal a rendelkező nyilatkozat évének első napja előtt legalább egy évvel kötött szerződés alapján végzi; - o nyilatkozik arról, hogy a rendelkező nyilatkozat évét megelőző öt évben nem kötött vagy tartott fenn együttműködési megállapodást párttal, a rendelkező nyilatkozat évét megelőző öt évben nem állított párttal közös jelöltet országgyűlési, európai parlamenti vagy helyi önkormányzati választáson.		

- **egyház, vallásfelekezet, vallási közösség** (a továbbiakban: egyház) - ide nem értve az egyház szervezeti egységét, intézményét -, ha az állami adóhatóság a technikai számmal látta el;
- a rendelkező nyilatkozat évére vonatkozó költségvetési törvényben az Országgyűlés által - a felhasználásért felelős fejezet megjelölésével, kiemelt előirányzatként meghatározott - legfeljebb két cél.

Joghely:

1996. évi CXXVI. törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról

VII. Helyi adók

	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
			EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
Adómentesség	Adómentesség feltétele: Az adóévet megelőző adóévben folytatott vállalkozási tevékenységből származó jövedelme (nyeresége) után sem bel-, sem külföldön adófizetési kötelezettsége, illetve - költségvetési szerv esetében - eredménye után a központi költségvetésbe befizetési kötelezettsége nem keletkezett Adómentes a feltétel fennállása esetén kizárólag a helyi iparüzési adó vonatkozásában: közhasznú, kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősülő nonprofit gazdasági társaság (Az adóalanyt az adómentes státus nem mentesíti a bejelentési kötelezettség alól) <u>Joghely:</u> 1990. évi C. törvény a helyi adókról, 1. §. (2) bekezdés, 13. §		Adómentesség feltétele: Az adóévet megelőző adóévben folytatott vállalkozási tevékenységből származó jövedelme (nyeresége) után sem bel-, sem külföldön adófizetési kötelezettsége, illetve - költségvetési szerv esetében - eredménye után a központi költségvetésbe befizetési kötelezettsége nem keletkezett Adómentes a feltétel fennállása esetén: • a társadalmi szervezet • az alapítvány • a köztestület • a közszolgáltató szervezet • az egyház • az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár • a magánnyugdíjpénztár • a költségvetési szerv • a költségvetési szervnek nem minősülő nevelési-oktatási intézmény (Az adóalanyt az adómentes státus nem mentesíti a bejelentési kötelezettség alól) <u>Joghely:</u> 1990. évi C. törvény a helyi adókról, 1. §. (2) bekezdés, 13. §
A nonprofit jelleghez kapcsolhatóan egyes adótípusoknál fellelhető kedvezmények	Építményadó esetében mentes az adó alól: • a szociális, egészségügyi és gyermekvédelmi, illetőleg a nevelési-oktatási intézmények céljára szolgáló helyiség, • a költségvetési szerv, az egyház tulajdonában álló építmény <u>Joghely:</u> 1990. évi C. törvény a helyi adókról, 13. §		

Idegenforgalmi adó esetében mentes az adó alól:

- a gyógyintézetben fekvőbeteg szakellátásban részesülő vagy szociális intézményben ellátott magánszemély
- a közép- és felsőfokú oktatási intézménynél tanulói vagy hallgatói jogviszony alapján, hatóság vagy bíróság intézkedése folytán, a szakképzés keretében, a szolgálati kötelezettség teljesítése, vagy a településen székhellyel, vagy telephellyel rendelkező vagy a Htv. 37. §-ának (2) bekezdése szerinti tevékenységet végző vállalkozó esetén vállalkozási tevékenység vagy ezen vállalkozó munkavállalója által folytatott munkavégzés céljából az önkormányzat illetékességi területén tartózkodó magánszemély

Joghely:

1990. évi C. törvény a helyi adókról, 31.§

VIII. Gépjármű adó

	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
			EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
A nonprofit jelleghez kapcsolhatóan mentes a gépjármű adó alól	Mentes a gépjárműadó alól • a költségvetési szerv, a társadalmi szervezet, az alapítvány a tulajdonában lévő gépjármű után nem keletkezik adófizetési kötelezettség, feltéve, ha a tárgyévet megelőző évben társasági adófizetési kötelezettsége nem keletkezett • az egyház tulajdonában lévő gépjármű Joghely: 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról, 5.§		
Cégautó mentesség (a nonprofit jelleghez kapcsolhatóan)	Mentes az adó alól az a személygépkocsi • amelyet egyház, egyházi karitatív szervezet kizárólag alapfeladata(i) ellátásához üzemeltet, • amelyet a személygépkocsi-kereskedelemmel üzletszerűen foglalkozó személy vagy szervezet kizárólag továbbértékesítési céllal szerzett be, amelyet a • betegségmegelőző vagy gyógyító céllal, szociális céllal az egészségkárosodott, hátrányos helyzetűek segítésére létrehozott - alapítvány - közalapítvány - egyesület - köztestület, valamint a megváltozott munkaképességű dolgozók foglalkoztatásáról és szociális ellátásáról szóló jogszabályban meghatározott célszervezet kizárólag súlyosan fogyatékos magánszemély(ek) rendszeres szállítására üzemeltet, ha működési szabályzatából, gazdálkodásából - az összes körülmény figyelembevételével - egyértelműen megállapítható, hogy az üzemeltetés ténylegesen az említett cél érdekében történik. Joghely: 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról, 5.§, 17/D .§		

IX. Illetékkötelezettség

	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
			EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
Személyes illeték-mentesség	Az illeték fizetésére egyébként kötelezett mentessége (személyes illetékmentesség) esetén az illetéket a mentes féltől nem lehet követelni. Teljes személyes illetékmentességben részesül: • közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság FELTÉTEL: A szervezeteket az illetékmentesség csak abban az esetben illeti meg, ha a vagyonszerzést, illetőleg az eljárás megindítását megelőző naptári évben folytatott vállalkozási tevékenységéből származó jövedelme után társasági adófizetési kötelezettsége, illetve - költségvetési szerv esetében - eredménye után a központi költségvetésbe befizetési kötelezettsége nem keletkezett. A feltétel meglétéről írásban köteles nyilatkozni.		Az illeték fizetésére egyébként kötelezett mentessége (személyes illetékmentesség) esetén az illetéket a mentes féltől nem lehet követelni. Teljes személyes illetékmentességben részesül: (a nonprofit és nonprofit jellegű szervezetek kiemelésével) • a költségvetési szerv, a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási Zrt., valamint a Tartalékgazdálkodási Kht., illetve annak tevékenységét folytató nonprofit gazdasági társaság, • a társadalmi szervezet, a köztestület • alapítvány, ideértve a közalapítványt is, • a vízgazdálkodási társulat, • az egyház, egyházak szövetsége, egyházi intézmény FELTÉTEL: A szervezeteket az illetékmentesség csak abban az esetben illeti meg, ha a vagyonszerzést, illetőleg az eljárás megindítását megelőző naptári évben folytatott vállalkozási tevékenységéből származó jövedelme után társasági adófizetési kötelezettsége, illetve - költségvetési szerv esetében - eredménye után a központi költségvetésbe befizetési kötelezettsége nem keletkezett. A feltétel meglétéről írásban köteles nyilatkozni.
Ajándékozási illeték alóli mentesség	Joghely: 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről, 5. § (1) bekezdés Mentes az ajándékozási illeték alól • a közhasznú szervezetnek közhasznú tevékenység céljára juttatott ajándék		Joghely: 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről, 5. § (1) bekezdés Mentes az ajándékozási illeték alól: • a hazai tudományos, művészeti, oktatási, közművelődési, közjóléti célra juttatott ajándék megszerzése • és az ilyen célú közérdekű kötelezettségvállalás (alapítvány) alapján történő vagyonszerzés • továbbá jótékony célú közadakozásból származó vagyoni érték megszerzése;

Illetékmentesség polgári ügyekben	<u>Joghely</u> 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről 17.§ (1) bekezdés i) pont	<u>Joghely</u> 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről 17.§ (1) bekezdés a) pont
	Illetékmentesség polgári ügyekben: • Nem kötelezhető illeték fizetésére az, aki a külön jogszabály szerint költségmentességet, vagy az illetéktörvény alapján törvény szerint illetékmentességet élvez (lásd személyes illetékmentesség). (A személyes illetékmentesség a fél jogutódjára nem terjed ki.) • Illetékmentes nyilvántartásba vételre irányuló eljárás: alapítvány, a közalapítvány, a társadalmi szervezet, a köztestület, az európai területi együttműködési csoportosulás, továbbá MRP szervezet • Illetékmentes az európai területi együttműködési csoportosulásban történő részvétel jóváhagyására irányuló eljárás; <u>Joghely:</u> 1990. évi XCIII. törvény az illetékekről, 57.§ e) pont	

X. Normatív támogatás

	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
			EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
Normatív és egyéb hozzájárulás	Az Országgyűlés a külön törvényben meghatározott szociális, közoktatási, felsőoktatási, kulturális közfeladatot (a továbbiakban: humánszolgáltatások) ellátó intézményt fenntartó –társadalmi szervezet –alapítvány –közalapítvány –közhasznú társaság –nonprofit gazdasági társaság –egyházi jogi személy –országos kisebbségi önkormányzat –gazdasági társaság és a humánszolgáltatást alaptevékenységként végző, a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény hatálya alá tartozó egyéni vállalkozó (a továbbiakban együtt: nem állami intézmény fenntartója) részére működési és fenntartási célú normatív és egyéb hozzájárulást állapít meg - A mindenkorai költségvetési törvény szabályozza a jogosultság feltételeit.		

XI. Megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása

	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
			EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
Bértámogatás	ha az akkreditált munkáltató közhasznú szervezetként bejegyzett – egyesület – alapítvány – non-profit gazdasági társaság és az általa végzett tevékenység nem minősül gazdasági tevékenységnek, illetve a támogatással érintett munkavállalók foglalkoztatására nem gazdasági tevékenység keretében kerül sor, a bértámogatás mértéke 100%. <u>Joghely:</u> 177/2005. (IX. 2.) Korm. rendelet a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásáról, 5. § (1) bekezdés, d) pont		

XII. Mentesség a szakképzési hozzájárulás alól

Mentesség szakképzési hozzájárulás fizetési kötelezettség

KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
		EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
Nem köteles szakképzési hozzájárulásra a közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság a társasági adóról és az osztalék adóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: Tao.) 6. számú melléklet E) fejezete alapján megállapított kedvezményezett tevékenység ellátásával összefüggő, a társaságot terhelő társadalombiztosítási járulék alapja után. A közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaságot terhelő társadalombiztosítási járulék alapját a tárgyévi árbevételeből a kedvezményezett tevékenység és a vállalkozási tevékenysége árbevétele arányában kell megosztani a szakképzési hozzájárulási kötelezettség kiszámításához. Joghely: 2003. évi LXXXVI. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról 2009. évi XLIV. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról szóló 2003. évi LXXXVI. törvény és az ezzel összefüggő egyes törvények módosításáról	Nem köteles szakképzési hozzájárulásra - a büntetés-végrehajtásnál a fogva tartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szervezet, valamint - az egészségbiztosítási szervvel szerződést kötött nem költségvetési szervként működő egészségügyi szolgáltató a közfeladat ellátásával összefüggésben őt terhelő társadalombiztosítási járulék alapja után. Az egészségbiztosítási szervvel szerződést kötött, nem költségvetési szervként működő egészségügyi szolgáltatót terhelő társadalombiztosítási járulék alapját a közfeladatra és nem közfeladatra fordított munkaórák arányában kell megosztani a szakképzési hozzájárulási kötelezettség kiszámításához. Joghely: 2003. évi LXXXVI. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról 2009. évi XLIV. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról szóló 2003. évi LXXXVI. törvény és az ezzel összefüggő egyes törvények módosításáról	

XIII. Hatósági, peres eljárási jogosultságok

	KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ SZERVEZET	KÖZHASZNÚ SZERVEZET	NONPROFIT SZERVEZET
			EGYÉB NONPROFIT JELLEGŰ SZERVEZET
Büntetőeljárás	A sértettek képviselőjeként a közhasznú szervezetekről szóló törvény hatálya alá tartozó olyan közhasznú szervezet is eljárhat, amelyet sértettek vagy sértettek egyes csoportjainak érdekképviselőként hoztak létre Joghely: 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 58.§ (3) bekezdés		
Közérdekű felhasználás	Közérdekű felhasználás: a büntetőeljárás és a szabálysértési eljárás során elkobzott dolgok közérdekű felhasználása, az elkobzott dolognak a rászorulóknak részére történő, egyéni szükségleteiket meg nem haladó mértékű ingyenes juttatása, melynek kezdeményezésére a kormány által külön jogszabályban kijelölt szerv mellett működő Karitatív Tanács jogosult, melynek állandó tagjai a karitatív tevékenységet folytató közhasznú szervezetek Karitatív tevékenységek: - a mentéshez - a katasztrófa-elhárításhoz - a szociálisan hátrányos helyzetben lévők, így különösen az idősek, a gyermekek, a fogyatékosok, a hajléktalanok, valamint a büntetés-végrehajtási intézetekből szabadultak ellátásához természetben nyújtott humanitárius segélyezési tevékenységek, amelyek során a segélyezés, illetve a segítségnyújtás fajra, nemre, nemzetiségre, meggyőződésre, felekezeti hovatartozásra tekintet nélkül történik, továbbá alapvető szükségletek kielégítésére vagy esetleges jövőbeli katasztrófára való felkészülésre szolgál, valamint nem támogat politikai célokat, és prioritását kizárólag a rászorultság mértéke határozza meg. Joghely: 2000. évi XIII. törvény az egyes elkobzott dolgok közérdekű felhasználásáról, 1. § (1) bekezdés 65/2000. (V. 9.) Korm. rendelet a Karitatív Tanács megalakításáról és működésének részletes szabályairól		

Közérdekű igényérvényesítés és	Közérdekű igényérvényesítés területei és az arra jogosult nonprofit szervezetek: • társadalmi és érdekképviselői szervezetek az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt eljárást, a bíróság előtt személyiségi jogi pert, valamint munkaügyi pert indíthatnak (2003. évi CXXV. tv) • állatvédelmi célú társadalmi szervezetek az állatvédelmi jogszabályok megsértése esetén jogosultak fellépni, és az állami szervektől, önkormányzatoktól a hatáskörükbe tartozó intézkedés megtételét kérhetik, sőt polgári pert is kezdeményezhetnek a jogsértővel szemben az ilyen jellegű magatartástól való eltiltás érdekében (1998. évi XXVIII. törvény) • fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó társadalmi szervezetek a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős hátrányt okozó tevékenység miatt- a fogyasztók széles körének védelme, illetőleg a hátrány kiküszöbölés céljából – pert indíthatnak (1997. évi CLV. törvény). • gazdasági kamarák, a fogyasztók érdekvédelmi szervezetei, ha a gazdálkodó szervezet gazdasági tevékenysége a fogyasztók széles körét érintő vagy jelentős nagyságú hátrányt is okoz, pert indíthatnak a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt a gazdasági kamarák, a fogyasztók érdekvédelmi szervezetei akkor is, ha a sérelmet szenvedett fogyasztók személye nem állapítható meg (1999. évi CXXI. törvény) • a természetvédelmi célú társadalmi szervezetek jogosultak fellépni a természeti területek és értékek jogellenes károsítása vagy veszélyeztetése esetén a természet védelme érdekében, és kérhetik állami szervektől, önkormányzatoktól a megfelelő és hatáskörükbe tartozó intézkedés megtételét, vagy a védett természeti érték, terület károsítója, veszélyeztetője ellen pert indíthatnak. (1996. évi LIII. törvény)		
Támogatás a polgári eljárásokban		Támogatásban részesíthető: a kiemelkedően közhasznú szervezet az általa közérdekből, külön jogszabály felhatalmazása alapján indított perben (2003. évi LXXX. törvény a jogi segítségnyújtásról, 13. §)	Támogatásban részesíthető: munkavállalói érdekvédelmi szervezet az általa közérdekből, külön jogszabály felhatalmazása alapján indított perben (2003. évi LXXX. törvény a jogi segítségnyújtásról)